

4 februarie
2011

Nr. 22-24

Anul XVIII
(3818-3820)

MONITORUL OFICIAL

AL REPUBLICII MOLDOVA

moldpres

MONITORUL OFICIAL AL REPUBLICII MOLDOVA este un produs protejat legal și dă dreptul MOLDPRES de a-i autoriza reproducerea ori crearea altor produse derivate numai de către abonați, potrivit contractului de abonament, cu obligația acestora de a-l folosi în limitele prevăzute de contract, de a nu-i distorsiona conținutul și de a menționa obligatoriu sursa „Monitorul Oficial al Republicii Moldova”. Orice altă formă de utilizare a produsului în scopuri de multiplicare și difuzare este interzisă. MOLDPRES își rezervă dreptul de a lua măsurile necesare în cazurile în care nu se respectă prevederile legale de utilizare a produselor sale.

EDITOR: Agenția Informațională de Stat “Moldpres”

Director general Vladimir DARIE

Monitorul Oficial al Republicii Moldova

Redactor-șef Simion ROPOT

Editorul și redacția: 2012, Chișinău, str. Pușkin, 22, Casa Presei, et. 3.

Numărul de înregistrare 475. Certificat de înregistrare a mărcii nr. 12578.

Abonamentele se pot contracta la orice oficiu poștal. Indicele de abonare 21128. Tirajul total 5884.

Telefoane: Editorul 23-34-28, fax 23-26-98; Secretarul general de redacție: 23-44-41; e-mail: monitor@moldpres.md

Redactorii: 23-23-09; Anunțuri, publicitate: tel./fax 23-34-39; e-mail: mo@moldpres.md

Cont nr. 225139709, cod EXMMMD22436, BC “Eximbank-Gruppo Veneto Banca” S.A., filiala nr. 11.

Cont nr. 222472202165, cod BSOCMD2X722, BC “Banca Socială” S.A. interrațională.

Cont nr. 22516014983206, cod BECOMD2X609, Banca de Economii, filiala nr.1 Chișinău.

Chișinău, Agenția Informațională de Stat MOLDPRES.

Cod fiscal 1003600071952. Tiparul: Editura “Universul”, str. Vlaicu Pircălab, 45, mun. Chișinău. Comanda nr. 261.

“Monitorul Oficial al Republicii Moldova” nu poartă răspundere pentru veridicitatea avizelor publicate.

Actele oficiale pot fi publicate în alte ediții periodice numai cu trimitere la “Monitorul Oficial al Republicii Moldova”.

Atlant Extra

MOBIART DESIGN

tel.: 52-98-52
fax: 52-97-79
șos Muncești, 799/8,
Germes steel chrome

Galant GTR chrome

Comfort GTP active

Prestige GTP grafit

Sylwia arm chrome

ISO T black

D-006 black

GALAXY plus

**jaluzele
cornișe
draperii**

Tel.: (022) 225 254,
(022) 274 213;
mob.0 691 21363

*Conceptie si editare materiale
publicitare; crearea identitatii firmei;
pre-press; poligrafie. Tel. 0691-08-466;
tel./fax 22-56-63; e-mail: estetini@yahoo.com*

SuperLex

Legislația Moldovei
în limbile de stat și rusă
la calculatorul dumneavoastră
tel. 441 267

Plasarea publicității în ediția
„**Monitorul Oficial al RM**”

Tel.: (+373 22) 23 37 26
(+373 22) 23 23 72

Beneficiază de o reducere de peste **400 lei** la abonarea ediției «*Monitorul Oficial al Republicii Moldova*» pentru anul viitor.

Perfectează abonamentul la sediul AIS «Moldpres», str. A.Puskin 22, Casa Presei, et.1, bir.1, de unde vei prelua personal fiecare ediție.

Cunoașterea legii te avantajează!

PARTEA I

Legi, hotărîri ale Parlamentului Republicii Moldova, decrete ale Președintelui Republicii Moldova **Acte ale Curții de Conturi a Republicii Moldova**

3. Hotărîre privind aprobarea Standardelor auditului performanței (nr. 11, 3 aprilie 2009).....	7
4. Hotărîre despre aprobarea Standardelor de audit al tehnologiilor informaționale (nr. 54, 22 decembrie 2009).	14
5. Hotărîre despre aprobarea Standardelor generale de audit și Standardelor auditului regularității (nr. 58, 28 decembrie 2009).	20
6. Hotărîre privind Raportul auditului corectitudinii utilizării mijloacelor financiare publice și patrimoniului public pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” în perioada anilor 2007-2009 și 2010 (I semestru) (nr. 2, 14 ianuarie 2011).....	33

PARTEA II

Hotărîri ale Guvernului Republicii Moldova

72. Hotărîre pentru aprobarea Avizului asupra proiectului de lege cu privire la modificarea Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii de cetățeni (nr. 46, 28 ianuarie 2011).	42
73. Hotărîre pentru aprobarea Avizului asupra proiectului de lege cu privire la modificarea și completarea unor acte legislative (nr. 47, 28 ianuarie 2011).	42
74. Hotărîre privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea articolului 28 din Legea nr. 1245-XV din 18 iulie 2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei (nr. 48, 31 ianuarie 2011).	42
75. Hotărîre privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea articolului 16 din Codul audiovizualului al Republicii Moldova nr. 260-XVI din 27 iulie 2006 (nr. 49, 1 februarie 2011).....	42

PARTEA III

Acte ale ministerelor, departamentelor și ale Băncii Naționale a Moldovei **Acte ale Ministerului Economiei al Republicii Moldova**

120. Ordin cu privire la suspendarea desemnării organismului de certificare produse cu grad sporit de pericol din cadrul CTSIC (nr. 6, 26 ianuarie 2011).....	43
---	----

Acte ale Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova

121. Ordin cu privire la aprobarea formularului Procesului-verbal cu privire la contravenție (nr. 8, 21 ianuarie 2011)....	43
--	----

Acte ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare al Republicii Moldova

122. Ordin cu privire la producerea materialului săditor viticol de categorie „Obișnuit” (nr. 233, 7 decembrie 2010).	45
123. Ordin cu privire la aprobarea Listei standardelor naționale pentru Metodele de prelevare a probelor (nr. 11, 25 ianuarie 2011).	45

**Acte ale Ministerului Finanțelor, Ministerului Agriculturii și Industriei
Alimentare și Ministerului Economiei ale Republicii Moldova**

124. Ordin comun cu privire la aprobarea Regulamentului privind cerințele la montarea, exploatarea, deservirea tehnică și metrologică a contoarelor de evidență cu memorie fiscală și efectuarea verificării operative la agenții economici producători de alcool etilic, distilate și băuturi alcoolice tari (nr. 172/245/216, 28 decembrie 2010)..... 47

**Acte ale Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor
al Republicii Moldova**

125. Ordin cu privire la transportul de mărfuri periculoase (nr. 26, 27 ianuarie 2011). 53
126. Ordin cu privire la expunerea la concurs a dreptului de deservire a unor curse regulate de călători (nr. 29, 28 ianuarie 2011). 56

**Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Comunicații
Electronice și Tehnologia Informației**

127. Hotărâre cu privire la Regulamentul privind regimul de autorizare generală și eliberare a licențelor de utilizare a resurselor limitate pentru furnizarea rețelilor și serviciilor publice de comunicații electronice (nr. 57, 21 decembrie 2010). 57

Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică

128. Hotărâre privind tarifele de livrare a energiei termice consumatorilor finali (nr. 404, 2 februarie 2011). 72

Acte ale Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței

129. Hotărâre (nr. APD-39-10/5, 27 ianuarie 2011)..... 72

PARTEA I
Legi, hotărâri ale Parlamentului Republicii Moldova,
decrete ale Președintelui Republicii Moldova
Acte ale Curții de Conturi a Republicii Moldova

3 H O T Ă R Î R E
privind aprobarea Standardelor auditului performanței

În scopul aplicării uniforme, la nivelul convenit a procedurilor de audit în timpul misiunilor de audit al performanței, în vederea planificării, executării, raportării obiective și coerente a activității organizației, programului sau a funcției auditate în baza principiilor de economicitate, eficiență și eficacitate, conform art.7, art.15 și art.16 din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008, **Curtea de Conturi**

h o t ă r ă ș t e:

1. Se aprobă Standardele auditului performanței (se anexează).

PREȘEDINTELE CURȚII DE CONTURI

Nr. 11. Chișinău, 3 aprilie 2009.

2. Standardele auditului performanței, aprobate prin prezenta hotărâre, se vor aplica la efectuarea misiunilor de audit al performanței de către auditorii publici ai Curții de Conturi.

3. Controlul asupra asigurării respectării Standardelor auditului performanței se pune în sarcina membrilor Curții de Conturi, conducătorilor de subdiviziuni și echipei de monitorizare a calității auditului a Curții de Conturi.

4. Prezenta hotărâre se aduce la cunoștința personalului cu atribuții de audit de către Direcția metodologie, analiză și control.

Ala POPESCU

Aprobate
prin Hotărârea Curții de Conturi nr. 11
din 3 aprilie 2009

Standardele auditului performanței

Introducere

Articolul 32 alin.(1) din Legea Curții de Conturi prevede că "Auditul public extern se efectuează în conformitate cu legislația Republicii Moldova, cu actele interne, cu standardele proprii de audit, adoptate în baza Standardelor internaționale de audit (INTOSAI)." În continuare, articolul 32 alin.(2) lit. (c), care se referă la etapa de raportare, prevede că "... În funcție de tip, auditul public se finalizează cu întocmirea unui raport de audit, în conformitate cu standardele de audit."

Prezentele standarde, elaborate în baza Standardelor de audit ale Organizației Internaționale a Instituțiilor Supreme de Audit (INTOSAI) sînt aplicabile în cadrul misiunilor de audit al performanței realizate de către Curtea de Conturi.

Standardele de audit ale INTOSAI sînt preluate din Standardele de audit pentru anul 1992, emise de INTOSAI și modificate în anul 1995. Deoarece acestea se axează, în mare parte, pe auditele financiare, în anul 2004, INTOSAI a emis Instrucțiunile de implementare a auditului performanței.

Standardele auditului performanței au următoarea structură:

- Dispoziții generale
- Principii de bază și norme generale
- Norme specifice auditului performanței
 - o Planificarea auditului performanței
 - o Efectuarea auditului performanței
 - o Raportarea rezultatelor auditului performanței

Informația din prezentele standarde se referă la paragraful specific (norma de audit; NA) din Standardele de audit ale INTOSAI.

Normele INTOSAI cu privire la auditul performanței sînt expuse în capitolele ce conțin normele procedurale în auditul public și normele de elaborare a rapoartelor privind auditul public. Cu excepția cazului în care se menționează în mod explicit, normele din alte capitole ale Standardelor de audit ale INTOSAI se referă la toate tipurile de audit.

1. Dispoziții generale

Auditul performanței este o extindere recentă a domeniului de aplicare a auditului financiar. Standardele de audit ale INTOSAI și standardele de audit emise de cîteva țări independente conțin standarde de lucru pentru auditorii performanței. Auditul performanței este încă în proces de dezvoltare și permanent apar concepte și metodologii noi.

Aria de aplicabilitate a auditului dat s-a extins într-o perioadă destul de scurtă, manifestîndu-se printr-o izbucnire de termeni și expresii. În cazul auditului performanței se utilizează următorii termeni:

- Auditul de tip „valoarea pentru bani”
- Auditul comprehensiv
- Auditul managerial
- Auditul operațional
- Auditul eficienței
- Auditul eficacității
- Auditul orientat spre sisteme
- Auditul de proiect
- Auditul de program
- Evaluarea programului/ performanțelor.

Potrivit Legii Curții de Conturi, auditul performanței reprezintă evaluarea independentă a activității entității auditate și/sau a unui program în baza principiilor de economicitate, eficiență și eficacitate. Elementele de bază ale auditului performanței sînt:

economicitatea – minimizarea costului resurselor alocate pentru atingerea rezultatelor estimate ale unei activități, cu menținerea calității corespunzătoare a acestor rezultate;

eficiența – raportul dintre rezultatele obținute și resursele utilizate pentru obținerea acestora;

eficacitatea – gradul de îndeplinire a obiectivelor programate pentru fiecare dintre activități și raportul dintre efectul proiectat și rezultatul efectiv al activității respective.

Astfel, auditul performanței, în general, se referă la economicitate, eficiență și eficacitate (nu sînt obligatorii toate trei în același timp), se concentrează asupra tuturor sarcinilor, activităților, funcțiilor sau domeniilor de activitate organizatorică, folosește tehnici de audit și alte proceduri în corespundere cu activitatea evaluată, se finalizează cu rapoarte, care includ și recomandări de îmbunătățire a performanței.

2. Principii de bază și norme generale

2.1. Aplicabilitatea principiilor de bază, standardelor generale și speciale, principiilor și normelor de conduită

În procesul organizării și desfășurării auditului performanței auditorii vor aplica prezentele standarde, principiile de bază, normele generale de audit, stabilite prin Legea Curții de Conturi, și alte acte interne.

În scopul menținerii la nivelul convenit a modului unic de îndeplinire obiectivă a obligațiilor, promovării unei culturi înalte și asigurării performanței în activitatea desfășurată, prin stabilirea principiilor și normelor fundamentale de conduită profesională și a obligațiilor etice la exercitarea misiunii auditului performanței, angajații Curții de Conturi vor respecta Codul deontologic al angajatului cu atribuții de control/audit al Curții de Conturi, aprobat prin Hotărârea Curții de Conturi nr.46 din 15 iulie 2008, cu modificările și completările ulterioare.

2.2. Norme procedurale

Normele procedurale aplicabile la desfășurarea oricărui tip de audit, inclusiv a auditului performanței, prevăd următoarele (NA 3.0.3.):

- Auditorul trebuie să planifice auditul astfel încât acesta să fie efectuat la timp, calitativ, în mod economic, eficient și eficace.

- Activitatea realizată de angajații cu atribuții de audit la fiecare nivel și etapă a auditului trebuie să fie supravegheată adecvat, iar documentația - revizuită de către șeful echipei de audit și/sau conducătorul subdiviziunii care realizează auditul.

- Pentru a determina sfera de aplicare și amploarea auditului, auditorul trebuie să examineze și să evalueze nivelul de siguranță a controlului intern.

- Probe competente, relevante și rezonabile trebuie obținute pentru susținerea raționamentului și concluziilor autorului cu privire la organizația, programul, activitatea sau funcția auditată.

2.3. Supraveghere și revizuire

Supravegherea este esențială pentru a asigura realizarea obiectivelor de audit și menținerea calității activității de audit. Prin urmare, supravegherea și controlul adecvat sînt necesare în toate cazurile, indiferent de competența fiecărui auditor în parte (NA 3.2.2.).

Supravegherea trebuie să fie orientată atît asupra esenței, cît și asupra metodei de realizare a auditului, fapt care presupune următoarele:

- Membrii echipei de audit să posede o înțelegere clară și consecventă a planului de audit;

- Auditul să se realizeze în conformitate cu standardele și practicile de audit ale Curții de Conturi;

- Să fie respectate planul de audit și acțiunile prevăzute în acesta, cu excepția cazului în care conducătorul subdiviziunii responsabile de audit face o schimbare;

- Documentele de lucru să conțină probele ce susțin în mod adecvat toate concluziile, recomandările și opiniile;

- Auditorul să realizeze obiectivele de audit stabilite;

- Raportul de audit să conțină concluziile, recomandările de audit într-o formă adecvată (NA 3.2.3.).

Activitatea de audit trebuie să fie revizuită de către conducerea subdiviziunii care realizează misiunea de audit înainte ca rapoartele de audit să fie finalizate. Revizuirea trebuie realizată ca orice altă etapă a desfășurării auditului. Revizuirea aduce auditului mai mult decît un nivel de experiență și raționament și trebuie să asigure că:

- Toate evaluările și concluziile sînt fundamentate și justificate prin probe de audit competente, relevante și rezonabile, ce servesc drept bază pentru întocmirea raportului final de audit;

- Toate erorile, deficiențele și chestiunile neobișnuite au fost identificate, documentate în mod adecvat și fie că s-au rezolvat în mod satisfăcător, fie că au fost supuse atenției membrului Curții de Conturi care patronează domeniul (subdiviziunea) respectiv;

- Schimbările și îmbunătățirile necesare pentru realizarea viitoarelor auditate sînt identificate, înregistrate și luate în considerație în planurile de audit ulterioare, precum și în

activitățile de perfecționare a personalului.

2.4. Respectarea legilor și regulamentelor aplicabile

La efectuarea auditelor performanței trebuie să se evalueze conformitatea cu legile și regulamentele aplicabile, cînd aceasta este necesară pentru realizarea obiectivelor de audit. Auditorul trebuie să efectueze auditul astfel încît acesta să ofere asigurare rezonabilă cu privire la descoperirea ilegalităților care ar putea afecta în mod semnificativ obiectivele de audit. De asemenea, auditorul trebuie să fie atent la situațiile sau tranzacțiile care ar putea indica prezența unor acțiuni ilicite ce ar afecta în mod indirect rezultatele auditului (NA 3.4.1.).

2.5. Probe de audit

Probele competente, relevante și rezonabile trebuie obținute ca să susțină raționamentul și concluziile autorului cu privire la organizația, programul, activitatea sau funcția auditată (NA 3.5.1.).

Constatările, concluziile și recomandările de audit trebuie să se bazeze pe probe. Dat fiind faptul că auditorii rar au ocazia să analizeze toată informația cu privire la entitatea auditată, este important ca tehnicile de colectare a datelor și de eșantionare să fie alese cu atenție. Cînd datele din sistemele computerizate constituie o parte importantă a auditului și credibilitatea datelor este decisivă pentru realizarea obiectivului de audit, auditorii trebuie să se asigure că datele sînt sigure și relevante (NA 3.5.2.).

Pentru a aduna probele de audit, auditorii trebuie să cunoască bine astfel de tehnici și proceduri ca inspecția, observația, investigația și confirmarea. Instituția Supremă de Audit (ISA) trebuie să se asigure că tehnicile utilizate sînt suficiente pentru a detecta în mod rezonabil toate erorile și neregularitățile semnificative din punct de vedere cantitativ (NA 3.5.3.).

La alegerea metodelor și procedurilor trebuie să se ia în considerație calitatea probelor. Cu alte cuvinte, probele trebuie să fie adecvate, relevante și rezonabile (NA 3.5.4.).

Auditorii trebuie să documenteze în mod adecvat probele de audit, inclusiv baza și amploarea planificării, realizării și a constatărilor auditului (NA 3.5.5.).

Documentarea adecvată este importantă din cîteva motive:

- Va confirma și justifica opiniile și rapoartele auditorului;

- Va spori eficiența și eficacitatea auditului;

- Va servi ca sursă de informare pentru pregătirea rapoartelor sau oferirea răspunsurilor la orice investigații ale entității auditate sau oricărei alte părți interesate;

- Va servi ca dovadă a respectării de către auditor a normelor de audit;

- Va facilita planificarea și supravegherea;

- Va ajuta la dezvoltarea profesională a auditorului;

- Va garanta faptul că activitățile delegate au fost realizate în mod satisfăcător;

- Va oferi probe ale activității realizate pentru referință ulterioară (NA 3.5.6.).

Auditorul trebuie să țină cont de faptul că sistematizarea și conținutul documentelor de lucru reflectă nivelul său de competență, experiență și cunoaștere. Documentele de lucru trebuie să fie suficient de complete și detaliate pentru a permite unui auditor experimentat, care anterior nu a avut legătură cu acest audit, să determine prin intermediul lor activitatea realizată în scopul justificării concluziilor auditului (NA 3.5.7.).

3. Norme specifice auditului performanței

A. Planificarea auditului performanței

Ciclul auditului performanței cuprinde, în general, procesul de planificare, procesul de executare, procesul de

raportare și procesul de urmărire ulterioară a implementării recomandărilor auditului.

Procesul de planificare deseori este divizat în câteva etape. Prima etapă este planificarea strategică, în cadrul căreia sînt analizate potențialele subiecte și teme. Odată cu selectarea subiectului pentru auditul performanței se va efectua o analiză preliminară, care constă în întocmirea unui plan de activitate pentru studiul de bază, în scopul colectării informațiilor în vederea schițării propunerilor.

În timpul studiului de bază se va pune accentul pe întocmirea raportului final, care va fi examinat de Guvern, Parlament, organele executive respective și de public. Procesul de întocmire a raportului trebuie să fie o continuare a formulării, testării și revizuirii ideilor cu privire la tema vizată, în baza experienței. Așa aspecte ca impactul așteptat și valoarea auditului trebuie luate în considerație pe parcursul efectuării auditului. Raportarea la timp poate fi optimizată prin fixarea unor date-limită pentru procesul de întocmire a raportului.

3.1. Ce presupune planificarea strategică?

Auditul performanței trebuie să fie orientat spre domeniile în care efectuarea unui audit extern independent poate aduce un plus de valoare în promovarea economicității, eficienței și eficacității. Plenul Curții de Conturi trebuie să examineze cu atenție strategia de selectare a subiectelor pentru auditele performanței, care vor contribui la stabilirea și selectarea priorităților.

Planificarea strategică, care servește ca bază pentru selectarea subiectelor de audit și studiilor preliminare posibile, va consta din:

3.1.1. Determinarea domeniilor potențiale de audit pentru selectările strategice. Numărul lor este considerabil, iar capacitatea Curții de Conturi – limitată. De aceea aceasta presupune efectuarea cu atenție a selectărilor.

3.1.2. Stabilirea criteriilor de selectare a domeniilor pentru auditare. Criteriul principal de selectare trebuie să reflecte contribuțiile primare ale procesului de audit la evaluarea și îmbunătățirea managementului financiar public în general și a activității entităților auditate.

3.1.3. Adăugarea valorii. Cu cît mai bune sînt perspectivele de realizare a unui audit util, de calitate înaltă și cu cît mai puțin a fost abordat anterior domeniul sau subiectul de politică de către audite sau de alte controale, cu atît mai mare poate fi valoarea adăugată. Valoarea adăugată reflectă asigurarea cu cunoștințe și perspective noi.

3.1.4. Evidențierea problemelor sau domeniilor problematice importante. Cu cît mai mare este riscul consecințelor în ceea ce privește economicitatea, eficiența și eficacitatea sau încrederea publică, cu atît mai importante tind să fie problemele. O problemă poate fi considerată importantă sau materială dacă cunoștințele cu privire la aceasta ar putea influența utilizatorul raportului de audit al performanței. Monitorizarea activă a problemei respective facilitează identificarea domeniilor pentru audit.

3.1.5. Identificarea riscurilor sau incertitudinilor. Planificarea strategică poate fi bazată pe analiza riscurilor sau, mai puțin teoretic, pe analiza indicilor cu privire la problemele existente sau potențiale. Factorii care pot indica riscuri sporite (sau incertitudini) pot fi următorii:

a) Sumele alocate sau bugetele executate sînt substanțiale sau au fost efectuate schimbări semnificative în sumele utilizate.

b) Sînt explorate domeniile tradițional expuse riscului (achizițiile, tehnologiile, problemele de mediu, sănătate, etc.).

c) Sînt cuprinse activități noi sau urgente, ori schimbări ale condițiilor (cerințelor, solicitărilor).

d) Structurile conducerii sînt complexe și ar putea

apărea confuzii privind responsabilitățile acestora.

e) Nu există informații sigure, independente și actualizate cu privire la eficiența sau eficacitatea unui program guvernamental.

În legătură cu sistemul de planificare anuală al Curții de Conturi, planificarea strategică poate fi un instrument util de stabilire a priorităților și de selectare a auditelor potențiale pentru executare. Într-un alt context, aceasta ar putea servi ca mecanism de selectare a temelor de audit, ca bază pentru o planificare mai detaliată, precum și ca instrument pentru adoptarea deciziilor de politici strategice cu privire la orientarea auditului.

3.2. Ce presupune planificarea operațională a auditului performanței?

Înainte adoptării deciziei privind realizarea auditului planificat se inițiază un studiu preliminar al temei de audit. Scopul studiului preliminar este să stabilească dacă există anumite condiții pentru realizarea unui studiu principal (al auditului propriu-zis). Dacă acestea există într-adevăr, atunci se va formula o propunere de audit împreună cu un plan de lucru. În primul rînd, planificarea operațională trebuie să fie un instrument de orientare a procesului de executare. În plus, aceasta oferă informațiile istorice necesare pentru cunoașterea entității. Un plan de audit facilitează, de exemplu, asigurarea faptului că acoperirea auditului performanței este cuprinzătoare și realistă. În mod normal, studiul preliminar trebuie să fie realizat într-un timp destul de scurt.

Pașii cei mai importanți la întocmirea unei propuneri de audit sînt:

- Cunoașterea entității (înțelegerea programului/activității entității supuse auditului);
- Determinarea problemei specifice pentru studiere și a obiectivelor de audit;
- Definirea criteriilor de audit;
- Dezvoltarea sferei de aplicare și planificarea auditului;
- Planificarea metodologică;
- Planificarea administrativă;
- Determinarea asigurării calității, graficului de lucru și a resurselor auditului performanței.

De regulă, entitățile își stabilesc indicatori, criterii de obținere a rezultatelor. În cazul în care entitatea auditată nu își stabilește indicatorii, criteriile în baza cărora se vor evalua economicitatea, eficiența și eficacitatea, auditorul urmează să-i identifice reieșind din programele și normele regulamentare ale entității, după care să-i coordoneze cu aceasta.

3.2.1. Cunoașterea entității (înțelegerea programului/activității entității supuse auditului). Scopul în etapa de planificare este de a obține o înțelegere de bază a programului/activității auditate. Obținerea cunoștințelor necesare reprezintă un proces continuu și cumulativ de adunare și evaluare a informațiilor, care necesită a fi asigurate cu probele de audit la toate etapele auditului. Este important ca auditorii să estimeze costurile obținerii informațiilor și valoarea adăugată auditului de către aceste informații.

3.2.2. Determinarea problemei specifice pentru studiere și a obiectivelor de audit. Pasul inițial este definirea mai explicită a temei sau a problemelor ce urmează a fi auditate. Motivele și obiectivele studiului trebuie dezvoltate. Acest pas este important și presupune examinarea detaliată a domeniului dat prin studierea literaturii relevante, a documentelor și statisticilor, luarea interviurilor de la părțile interesate și de la experți etc., precum și prin analiza indicilor problemei potențiale din diferite puncte de vedere. Este esențial ca definițiile să fie clare, cele ambigue sau vagi trebuie evitate.

Acest pas presupune dezvoltarea următoarelor două întrebări:

Ce? Care este întrebarea sau problema de audit ce urmează a fi studiată?

De ce? Care sînt obiectivele de audit?

Formularea întrebării principale de audit reprezintă un aspect foarte important al procesului de examinare, fiind factorul decisiv pentru rezultatele auditului. Aceasta poate fi considerată ca întrebare fundamentală de cercetare într-un program guvernamental, sau activitate publică, la care auditorii caută să ofere un răspuns. Prin urmare, este important ca ea să se bazeze pe argumente raționale și obiective.

Obiectivele auditului se referă la motivele de efectuare a unui audit și trebuie stabilite la începutul procesului de executare, pentru a susține identificarea problemelor ce urmează a fi auditate și raportate. La determinarea obiectivelor, echipa de audit trebuie să ia în considerație rolurile și responsabilitățile Curții de Conturi, precum și impactul așteptat al auditului, definit în planul strategic de audit. Obiectivele auditului și sfera de aplicare a acestuia sînt legate între ele și trebuie examinate împreună. Sfera de aplicare a auditului trebuie discutată cu entitățile auditate la prima ocazie. Criteriul important de definire a obiectivelor auditului poate fi contribuția auditului la atingerea performanțelor în domeniul auditat. Un instrument posibil în determinarea acestei contribuții este expunerea concluziilor așteptate de societatea civilă, Parlament, Guvern, entitatea auditată.

3.2.3. Definirea criteriilor de audit. Criteriile de audit au menirea să orienteze evaluarea (ajutînd auditorul să răspundă la astfel de întrebări, ca: "Din ce motive se poate evalua comportamentul real?" "Ce se cere sau ce se așteaptă?" "Ce rezultate urmează a fi obținute - și în ce mod?" - în cadrul programului / activității?). Criteriile de audit sînt standarde utilizate pentru a determina dacă programul / activitatea corespunde sau depășește așteptările. Criteriile pot fi găsite sau deduse din acte legislative și normative, standarde de specialitate, norme, experiența internă și externă, bunele practici, etc.

Conceptele generale ale economicității, eficienței și eficacității trebuie interpretate în corelație cu domeniul analizat, și criteriile rezultate vor varia de la un audit la altul. La definirea criteriilor de audit, auditorii trebuie să se asigure că acestea sînt relevante, rezonabile și realizabile. În final, fiecare criteriu este elaborat sub formă de întrebări. Aceste întrebări au un caracter faptic și sînt menite să descrie sau să aprecieze situația practică ce urmează a fi auditată.

3.2.4. Definirea sferei de planificare și aplicare a auditului. Sfera de aplicare definește limitele auditului. Aceasta se referă la întrebările specifice ce urmează a fi adresate, la tipul studiului care trebuie efectuat și la caracterul investigației. În continuare, aceasta cuprinde activitatea de colectare a informațiilor și analizele ce urmează a fi efectuate.

Sfera de aplicare a unui audit este determinată de răspunsurile la următoarele întrebări:

- *Ce?* Ce întrebări specifice sau ipoteze urmează a fi examinate?

- *Ce fel de studiu* pare să fie adecvat?

- *Cine?* Care sînt actorii-cheie implicați și entitățile auditate?

- *Unde?* Există limite privind numărul de locații ce trebuie cuprinse?

- *Cînd?* Există limite în ceea ce privește perioada de timp care trebuie cuprinsă?

Odată ce au fost definite motivele și obiectivele studiului, precum și întrebarea generală de audit sau problemele care trebuie examinate, este important să se definească

și întrebările specifice la care urmează a se răspunde, sau ipotezele ce vor fi examinate. Acestea vor forma baza selectării metodelor de colectare a datelor. Auditorul, de asemenea, trebuie să definească caracterul studiului: ce fel de studiu este necesar pentru a evidenția întrebările?

Realizarea unei activități în teritoriu presupune mai curînd un proces de învățare continuă decît un simplu proces de colectare a datelor. Poate apărea necesitatea schimbării întrebărilor (sau ipotezelor), pe măsură ce auditorii devin mai bine informați pe parcursul auditului. În timpul etapei de planificare, scopul este concentrarea sistematică a atenției asupra lucrurilor pe care auditorii trebuie să le cunoască, locului și modului în care ei pot obține informațiile.

Pentru a determina sfera de aplicare și amploarea auditului, auditorul trebuie să examineze și să evalueze nivelul de credibilitate a controlului intern (NA 3.3.1.).

În cazul auditelor performanței, studiul și evaluarea controalelor interne se efectuează în baza unor controale care susțin activitatea entității auditate într-un mod economic, eficient și eficace, asigurînd aderarea la politicile de management și prezentînd informații financiare și administrative oportune și sigure (NA 3.3.2.).

Necesitatea de a audita este o cerință importantă în procesul de planificare operațională. Aceasta determină dacă o temă este potrivită pentru un studiu principal. O problemă trebuie să fie pasibilă auditului și să merite să fie supusă auditului, pentru a fi inclusă în sfera de aplicare a auditului. În continuare, trebuie să existe informații sigure și obiective, precum și șanse rezonabile pentru obținerea acestor informații.

3.2.5. Planificarea metodologică. Planificarea metodologică presupune activități diferite. De exemplu, este important să se facă o diferență între programul de audit (tipul investigației necesare pentru colectarea datelor) și tehnicile de colectare a datelor. Auditele performanței se pot baza pe tehnici variate de colectare a datelor folosite des în științele sociale, cum ar fi studiile, interviurile, observațiile și studierea documentelor scrise. Scopul este adoptarea celor mai bune practici, dar motivele practice, cum ar fi disponibilitatea datelor, pot limita alegerea metodelor, adică auditorii deseori pot fi nevoiți să accepte o a doua soluție optimă. Ca regulă generală, este de dorit ca alegerea metodelor să se facă în mod flexibil și pragmatic.

Auditorul trebuie să fie preocupat de validitatea și credibilitatea metodelor ce urmează a fi folosite pentru colectarea și analiza datelor.

• **Validitate:** metodele urmează să măsoare ceea ce trebuie.

• **Credibilitate:** constatările trebuie să rămînă consecvente, dacă studiile sînt efectuate repetat în același mediu.

3.2.6. Planificarea administrativă. Va fi selectată o echipă de audit și un lider de echipă și se va cere întocmirea unui plan de lucru. Este important să se stabilească graficul de lucru și resursele necesare. Factorii relevanți sînt modul în care auditul este organizat, numărul de personal și termenul preconizat al finalizării. Bugetul de timp și graficul de lucru trebuie documentate. Progresul înregistrat în raport cu aceste obiective trebuie să fie monitorizat.

Activitatea realizată de personalul de audit la fiecare nivel și etapă a auditului trebuie să fie supravegheată adecvat în timpul auditului, iar materialele urmează a fi revizuite de către un membru experimentat al echipei de audit (NA 3.2.1.).

3.2.7. Determinarea asigurării calității, graficului de lucru și a resurselor auditului performanței. Procedurile de control al calității trebuie planificate pentru a asigura faptul că toate auditele sînt efectuate în corespundere cu standardele și politicile relevante.

Șeful echipei de audit (managerul auditului) este

responsabil de dirijarea zilnică a auditului, inclusiv de planificarea detaliată, realizarea auditului, supravegherea personalului, raportarea către conducerea departamentului, membrii Curții de Conturi, precum și de întocmirea raportului de audit. În cazul efectuării unor audite ale performanței mai complexe, conducerea Curții de Conturi poate să numească un comitet de coordonare, care va ghida echipa de audit și va monitoriza desfășurarea auditului. Responsabilitatea generală pentru organizarea auditului și prezentarea raportului în ședințele Plenului Curții de Conturi este pusă în sarcina conducerii subdiviziunii care efectuează auditul.

B. Efectuarea auditului performanței

3.3. Norme și instrucțiuni privind efectuarea auditului performanței.

3.3.1. Ce reprezintă procesul studiului principal?

Scopul studiului principal este de a implementa planul de lucru, de a efectua auditul și de a pregăti un raport calitativ de audit. Un audit al performanței nu constă dintr-o serie de măsuri, operațiuni sau subprocese clar definite, care sînt efectuate separat și consecutiv. În practică, procesele evoluează treptat, interacționînd reciproc, și sînt efectuate simultan, permițînd dezvoltarea aprofundată a metodelor și sporirea complexității lor.

Planul de lucru trebuie să fie respectat (resursele, timpul și calitatea), iar auditul - efectuat în conformitate cu deciziile și standardele relevante.

La etapa de efectuare a auditului performanței, se vor evalua indicatorii de performanță care au fost identificați la etapa de planificare a auditului.

3.3.2. Ce trebuie să se analizeze la colectarea datelor?

La colectarea și documentarea datelor o importanță esențială are calitatea, întrucît auditul performanței este deschis raționamentului.

Auditorii trebuie să fie creativi, flexibili și atenți la colectarea probelor. Este vital faptul ca auditorii să abordeze critic și obiectiv informațiile prezentate. În același timp, ei trebuie să fie receptivi la părerile și argumentele altora, capabili să privească lucrurile din diferite perspective și să mențină o atitudine deschisă și obiectivă față de opinii și argumente diferite. În caz contrar, auditorii pot să rateze cele mai bune argumente.

Dacă datele procesate de calculator au o importanță considerabilă pentru constatările auditului, pot fi luate măsuri de precauție suplimentare pentru a obține probe suficiente, competente și relevante precum că datele sînt autentice și credibile. Suplimentar, cînd evaluarea fiabilității unui sistem informațional reprezintă obiectivul principal al auditului, auditorii trebuie să revizuiască controalele generale și cele asupra aplicațiilor sistemului. Pe lângă aceasta, în timpul unui studiu principal auditorii pot să intre în posesia informațiilor sensibile (de exemplu, a opiniilor conducerii sau politice). În consecință, ei trebuie să garanteze anonimatul și să nu dezvăluie opiniile persoanelor.

Rezultatele lucrului în teren și ale analizei, împreună cu lucrul asupra documentelor de planificare a auditului, trebuie să fie documentate, îndosariate și dotate cu referințe încrucișate, pentru a permite managerilor auditului să revizuiască lucrul efectuat și să valideze concluziile. Evidența lucrului trebuie să fie documentată. Întru asigurarea unei baze rezonabile pentru constatări și concluzii trebuie să se obțină probe suficiente, competente și relevante.

În cazul în care pentru auditarea unei entități este necesar de a colecta probe de audit de la o altă entitate în scopul formulării unei opinii/concluzii generale, auditorul va verifica situațiile la entitatea respectivă, cu întocmirea notei informative, care va fi prezentată acesteia și va servi ca temei pentru definitivarea raportului final de audit.

3.3.3. Ce reprezintă probele de audit și constatările de audit? Probele de audit pot fi clasificate în: fizice,

documentare, din mărturii sau analitice. Inspectarea sau observarea directă a persoanelor, proprietății sau a evenimentelor oferă probe fizice. Probele documentare constau din scrisori, contracte, înregistrări contabile, facturi și informații pentru conducere privind performanțele. Probele din mărturii sînt obținute prin interviuri sau chestionare. Probele analitice includ calcule, comparații, divizarea informațiilor în componente și argumente raționale. Probele trebuie să fie suficiente, competente și relevante.

Constatările auditului sînt probe specifice, colectate de auditor pentru a realiza obiectivele auditului, a putea răspunde la întrebările auditului și a verifica ipotezele enunțate etc. Concluziile sînt afirmațiile deduse de auditor din aceste constatări, iar recomandările - planurile de acțiuni sugerate de auditor, asociate cu obiectivele auditului. Constatările auditului conțin următoarele elemente: *criteriile* (ce trebuie să fie), *condiția* (ce este), *efectul* (care sînt consecințele - cele observate, precum și impactul rezonabil și logic de viitor) și *cauza* (de ce există o deviere de la norme sau criterii), cînd se depistează probleme. Totuși, într-un audit nu întotdeauna sînt necesare toate cele patru elemente (de exemplu, elementul „criteriile” nu întotdeauna este specificat concret în abordarea problemei).

Odată ce este identificată o constatare a auditului, se efectuează două forme complementare de evaluare: evaluarea semnificației constatărilor și determinarea cauzelor (ale performanței sporite sau lipsei de performanță, dacă sînt sub nivelul așteptărilor).

3.3.4. Ce este important în analiza datelor și formularea concluziilor? Majoritatea auditelor implică un anumit tip de analiză, pentru a înțelege sau a explica ce a fost observat. Se utilizează o gamă mare de modele sau metode de analiză.

Etapa finală în analiza datelor implică combinarea rezultatelor obținute din diferite tipuri de surse. Nu există o metodă universală pentru aceasta, însă este foarte important ca auditorul să lucreze în mod sistematic și cu atenție la interpretarea datelor și argumentelor colectate.

Dacă se oferă recomandări, acestea trebuie să fie argumentate într-un mod logic, bazat pe cunoștințe. Cauza constatării formează baza pentru recomandare și poate să nu țină de entitatea supusă auditului, caz în care recomandarea trebuie direcționată în afara entității auditate. Este important de a asigura faptul că recomandările sînt practice, aduc un plus de valoare și abordează obiectivele auditului. În unele cazuri, mai este important de prezentat argumentele pro și contra diferitelor propuneri alternative.

Înainte aprobării de către Plenul Curții de Conturi a Raportului privind auditul performanței, entitatea/entitățile auditată/e implicată/e întotdeauna trebuie să aibă oportunitatea de a examina conținutul lui. Proiectul raportului oferă prima șansă pentru entitatea auditată de a vedea întregul context al constatărilor, concluziilor și recomandărilor auditului în formă scrisă. Dacă răspunsurile oferă informații noi, auditorul trebuie să le evalueze și să fie dispus să modifice proiectul raportului, cu condiția respectării standardelor obișnuite privind probele. Răspunsurile verbale sau scrise trebuie să fie pe cît de mult posibil documentate. Raportul final trebuie să fie echilibrat și echitabil.

C. Raportarea auditului performanței

3.4. Norme și instrucțiuni pentru elaborarea raportului privind auditul performanței

În cazul auditului performanței, auditorul raportează despre economicitatea și eficiența obținerii și utilizării resurselor și despre eficacitatea realizării obiectivelor auditului. Rapoartele pot varia considerabil în funcție de sfera de aplicare și de natura lor, incluzînd, de exemplu, faptul dacă resursele au fost utilizate într-un mod rezonabil, comentînd în privința impactului politicilor și programelor și recomandînd schimbări de îmbunătățire (NA 4.0.4.).

Raportul trebuie să includă toate cazurile importante de nerespectare, relevante pentru obiectivele auditului.

Forma și conținutul rapoartelor auditului performanței se bazează pe următoarele principii generale:

- **Titlu** - Raportul trebuie să fie precedat de un titlu sau o denumire potrivită, care să ajute cititorul să-l distingă de declarațiile și informațiile emise de alții. Titlul raportului trebuie să reiese din conținutul lui și poate să difere de titlul inclus în Programul activității de audit sau de cel inițial.

- **Semnătură și dată** - Raportul trebuie să fie semnat în modul corespunzător. Includerea datei indică cititorului că auditorul a analizat efectul faptelor și tranzacțiilor de până la data respectivă.

- **Obiective și sfera de aplicare** - Raportul trebuie să includă referințe la obiectivele și sfera de aplicare a auditului. Aceste informații stabilesc scopul și limitele auditului.

- **Plenitudine** - Opiniile entității pot fi anexate și publicate împreună cu raportul integral, sau în formă de rezumat cu comentariile auditorului după caz. Plenitudinea raportului de audit poate fi afectată în cazurile când auditorii dispun de unele informații care, din motive de interes național, nu pot fi dezvăluite liber. În acest caz, Plenul Curții de Conturi își rezervă dreptul de a include materialele confidențiale într-un raport separat, care va rămâne nepublicat.

- **Destinatar** - Raportul trebuie să identifice persoanele cărora se adresează, în funcție de constatările și recomandările formulate. Acesta poate să nu fie necesar în caz dacă destinatarul este indicat în Hotărîrea Curții de Conturi privind raportul de audit.

- **Identificarea domeniului analizat** - Raportul trebuie să identifice domeniul de referință, incluzând informații despre denumirea entității auditate, perioada și domeniul auditat.

- **Baza juridică** - Raportul trebuie să indice standardele sau practicile de audit urmate la efectuarea auditului, astfel asigurînd cititorului că auditul a fost efectuat în conformitate cu procedurile general acceptate.

Auditul performanței are un caracter variat și deschis raționamentului și interpretării, se aplică mai selectiv și poate fi efectuat mai curînd într-un ciclu de cîțiva ani, decît într-o perioadă financiară. În consecință, rapoartele auditului performanței sînt variate și conțin mai multe analize și argumente justificate (NA 4.0.21.).

Raportul auditului performanței trebuie să stabilească clar obiectivele și sfera de aplicare a auditului, poate include critici (de exemplu, dacă, în interesul public sau din motive de răspundere publică, au fost relevante cazuri de risipă, cheltuieli excesive sau de ineficiență), ori poate să nu conțină critici semnificative, dar să ofere în mod independent informații, recomandări sau asigurări ale economicității, eficienței și eficacității (NA 4.0.22.).

În mod normal, auditorul nu trebuie să exprime opinia generală privind asigurarea economicității, eficienței și eficacității de către o entitate auditată în același mod în care se exprimă opinia asupra rapoartelor financiare. Dacă tipul auditului permite să se facă acest lucru în privința domeniilor specifice ale activității unei entități, auditorul trebuie să prezinte un raport cu descrierea circumstanțelor și formularea unei concluzii, și nu un raport standardizat. Dacă auditul se limitează la examinarea privind existența controalelor suficiente pentru asigurarea economicității, eficienței sau eficacității, auditorul poate exprima o opinie mai generală (NA 4.0.23.).

Auditorii trebuie să recunoască că raționamentele lor se aplică asupra acțiunilor ce rezultă din deciziile manageriale deja luate. Prin urmare, aceste raționamente trebuie să fie făcute cu atenție, iar raportul urmează să indice caracterul și volumul informațiilor disponibile în limite rezonabile (sau

care trebuie să fi fost disponibile) ale entității auditate în timpul cînd s-au luat deciziile. Enunțînd clar sfera de aplicare, obiectivele și constatările auditului, raportul demonstrează cititorului că auditorul este onest. Onestitatea mai presupune prezentarea neajunsurilor sau constatărilor critice în așa mod, încît să încurajeze corectarea și să îmbunătățească sistemele din cadrul entității auditate. În consecință, faptele sînt convenite în general cu entitatea auditată, pentru a se asigura că ele sînt complete, exacte și prezentate în mod onest în raportul de audit. De asemenea, poate fi necesar de inclus răspunsurile entității auditate la întrebările abordate, fie textual, fie sub forma unui rezumat, în special dacă Curtea de Conturi își prezintă propriile opinii sau recomandări (NA 4.0.24.).

Rapoartele auditului performanței nu trebuie să se concentreze doar asupra criticilor acțiunilor din trecut, dar să fie și constructive. Concluziile și recomandările auditorului reprezintă un aspect important al auditului. În general, recomandările sugerează mai curînd îmbunătățirile necesare, decît modul de a le obține, deși uneori există circumstanțele care justifică o anumită recomandare (de exemplu, pentru a corecta un neajuns al legii, în vederea condiționării unei îmbunătățiri administrative) (NA 4.0.25.).

În rapoartele auditului performanței, de regulă, referințele la cadrul regulamentar se fac fără indicarea denumirii complete a actelor legislativ-normative, care includ nr..., data..., aprobat de..., publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr... . Aceste momente se includ în documentele de lucru ale auditorului.

La formularea și urmărirea ulterioară a recomandărilor, auditorul trebuie să-și mențină obiectivitatea și independența, astfel concentrîndu-se asupra faptului dacă neajunsurile identificate sînt corectate, și nu dacă au fost adoptate recomandări specifice (NA 4.0.26.).

În cazul auditelor performanței, acest raționament va fi mai subiectiv, întrucît raportul nu se referă atît de direct la rapoartele financiare sau de altă natură. Prin urmare, auditorul poate să constate că materialitatea prin natură sau context este un considerent mai important decît materialitatea prin volum (NA 4.0.29.).

3.4.1 . Ce se cere pentru elaborarea unor rapoarte credibile?

Raportul de audit trebuie să fie credibil și să conțină obiectivele, sfera de aplicare, metodologia și sursele utilizate, precum și constatările, concluziile și recomandările auditului. Raportul trebuie să fie complet, exact, obiectiv, convingător, cît mai clar și mai concis, dacă domeniul analizat permite (NA 4.0.8. și 4.0.24.).

3.4.1.1. Complexitate - Raportul trebuie să conțină toate informațiile și argumentele necesare pentru realizarea obiectivelor auditului, promovarea unei înțelegeri adecvate și corecte a problemelor și condițiilor raportate, precum și pentru respectarea cerințelor față de conținutul raportului. Este important ca punctele de pornire a auditului și metodele utilizate, precum și materialul-sursă important și concluziile să fie descrise în raportul final de audit. Relația dintre obiectivele, criteriile, constatările și concluziile auditului trebuie să fie completă, clară și posibil de verificat. Dacă se cere oferirea recomandărilor, trebuie să existe o legătură clară între analiză (sau concluzii) și recomandări. În limitele obiectivelor auditului, auditorii trebuie să raporteze despre toate cazurile semnificative de nerespectare și abuz, depistate în timpul sau în legătură cu auditul (NA 4.0.87., 4.0. 88.).

3.4.1.2. Exactitate - Probele de audit prezentate trebuie să fie veridice și cuprinzătoare, pentru ca constatările să fie corecte. Necesitatea exactității se bazează pe necesitatea de a asigura cititorii că ceea ce se raportează este credibil.

O inexactitate admisă în raport poate arunca o umbră de îndoială asupra autenticității întregului raport și poate distrage atenția de la esența raportului. Un standard înalt de exactitate cere un sistem eficient de asigurare a calității. Probele prezentate trebuie să demonstreze corectitudinea și caracterul rezonabil al chestiunilor raportate. Prezentarea corectă înseamnă descrierea exactă a sferei de aplicare și a metodologiei auditului, precum și prezentarea constatărilor și concluziilor în modul corespunzător sferei de aplicare a auditului (NA 4.0.23. și 4.0.24.).

3.4.1.3. Obiectivitate - Prezentarea raportului trebuie să fie echilibrată în ceea ce privește conținutul și modul de exprimare. Credibilitatea unui raport va fi considerabil sporită, dacă el va prezenta probele într-o manieră imparțială. Raportul trebuie să fie fidel, să nu ducă în eroare și să prezinte rezultatele auditului în perspectivă. Aceasta presupune prezentarea imparțială a rezultatelor auditului și evitarea tendinței de a exagera sau de a pune un accent prea mare pe performanța nesatisfăcătoare. Interpretările trebuie să se bazeze pe buna cunoaștere și înțelegerea faptelor și condițiilor. Trebuie evitată o prezentare unilaterală. Chiar dacă auditul, prin însăși natura sa, se concentrează asupra neajunsurilor, va fi benefic dacă rapoartele auditului performanței vor menționa constatăările și evaluările atât pozitive, cât și negative (NA 4.0.7. și 4.0.23.).

3.4.1.4. Elocvență - Rezultatele auditului trebuie să corespundă obiectivelor auditului, constatăările să fie prezentate în mod convingător, iar concluziile și recomandările să reiese în mod logic sau analitic din faptele și argumentele prezentate. Faptele urmează să fie prezentate separat de opinii. Limbajul utilizat nu trebuie să fie părtinitor sau sugestiv, iar informațiile prezentate trebuie să fie suficiente pentru a convinge cititorii să recunoască autenticitatea constatărilor, caracterul rezonabil al concluziilor și beneficiul obținut de pe urma implementării recomandărilor. Trebuie prezentate diferite opinii și argumente (NA 4.0.7. și 4.0.24.).

3.4.1.5. Claritate - Raportul trebuie să fie ușor de citit și de înțeles (cât mai clar, în măsura în care permite domeniul analizat). Termenii tehnici și abrevierile necunoscute trebuie să fie explicate. Organizarea logică a materialului, exactitatea în prezentarea faptelor și formularea concluziilor sînt esențiale pentru claritate. Deși constatăările trebuie să fie prezentate în mod clar, auditorii nu trebuie să scape din vedere faptul că unul din obiectivele lor este de a fi convingători, lucru posibil de realizat numai evitînd limbajul care generează atitudini de defensivă și opoziție (NA 4.0.7.- 4.0.8.).

3.4.1.6. Concizie - Raportul nu trebuie să fie mai mare decît este necesar pentru transmiterea și confirmarea mesajului. Rapoartele concise au șanse mai sigure de a obține rezultate mai bune. Rapoartele auditului performanței nu sînt scrise doar pentru cei care posedă cunoștințe speciale, ci și pentru cei care au nevoie de mai multe informații pentru a înțelege subiectele. Un raport mai cuprinzător poate oferi cititorului o înțelegere mai bună a bazei pentru concluziile formulate, astfel aducînd un plus de valoare și credibilitate raportului de audit. În sens mai larg, rapoartele cuprinzătoare pot fortifica capacitatea ISA de a servi intereselor cetățenilor prin deschidere și transparență (NA 4.0.4.).

3.4.2. Ce reprezintă un raport bun și util al auditului performanței?

Rapoartele bune ale auditului performanței trebuie să aducă un plus de valoare persoanelor interesate și să realizeze obiectivele stabilite. Ele trebuie să ofere informații accesibile, concise și actuale, pe care Guvernul, Parlamentul, entitatea auditată și alte părți interesate să le poată utiliza pentru a spori economicitatea, eficiența și

eficacitatea în sectorul public. Raportul trebuie să contribuie la îmbogățirea cunoștințelor și la îmbunătățiri adecvate. Rapoartele bune ale auditului performanței urmează să fie bine structurate și orientate către cititor, iar limbajul lor nu trebuie să fie ambiguu. Ele trebuie să prezinte constatările în mod obiectiv și exact (NA 4.0.7.). Pentru aceasta este necesar ca:

- Constatările și concluziile să fie prezentate separat;
- Faptele să fie expuse și interpretate în termeni neutri;
- Raportul să prezinte perspective și puncte de vedere diferite;

- Să fie incluse toate constatările, argumentele și probele relevante;

- Rapoartele să fie constructive și să prezinte concluzii pozitive.

În sens mai larg – și pentru a concluziona – calitatea unui audit al performanței poate fi evaluată prin intermediul unor criterii specifice, inclusiv prin:

3.4.2.1. Materialitate, relevanță și obiectivitate - Subiectele tratate trebuie să fie semnificative. Informațiile prezentate trebuie să fie relevante pentru subiectul, întrebarea sau problema de audit analizată. Obiectivitatea poate fi definită drept „imparțialitate, echilibru și neutralitate”. La luarea deciziilor despre sfera de aplicare, probele de audit, importanța observațiilor și concluziilor, auditorul trebuie să-și mențină un punct de vedere imparțial și o stare obiectivă a spiritului. Planificarea auditului trebuie să asigure echilibrul și echitatea selectării activităților pentru investigare și prezentare în raport. Constatările trebuie să fie influențate de probe obținute și sistematizate în conformitate cu standardele relevante de audit. Faptele nu trebuie să fie suprimate, iar auditorul nu trebuie să exagereze neajunsurile minore. Explicațiile – în special din partea entității auditate – trebuie să fie întotdeauna solicitate și evaluate critic (NA 1.0.9., 2.2.40., 3.5.4., 4.0.7., 4.0.24 și 4.0.26.).

3.4.2.2. Fiabilitate, autenticitate și consecvență - Utilizatorii trebuie să poată conta pe fiabilitatea și autenticitatea rezultatelor raportate. Metodele de colectare a datelor trebuie să fie valabile și credibile. Auditul urmează să fie planificat în așa mod, încît concluziile să rezulte din constatări și analiză și să se bazeze pe fapte verificate și alte informații din surse diferite. Toate documentele din proces trebuie să se caracterizeze printr-o perspectivă și raționamente bine echilibrate (NA 2.2.36., 2.2.39., 3.2.3., 3.4.5., 3.5.2., 4.0.8., 4.0.22. și 4.0.25.).

3.4.2.3. Transparență, utilitate și oportunitate - Raportul de audit se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, pe pagina WEB a Curții de Conturi și /sau poate fi editat sub formă de broșuri (cu excepția cazului cînd legislația prevede altceva). Raportul trebuie să ofere informații accesibile, concise și actuale, pe care Guvernul, Parlamentul și entitățile auditate să le poată utiliza pentru a-și îmbunătăți modul de funcționare. Informațiile prezentate trebuie să aducă un plus de valoare. Întrebările de audit trebuie să primească un răspuns. Aspectele în privința cărora ISA așteaptă să fie luate măsuri, precum și cine va face aceasta, trebuie să fie clar stabilite. La momentul actual se cere ca raportul să fie prezentat la timp, pentru ca informațiile să poată fi disponibile conducerii entităților auditate, Guvernului, Parlamentului și altor părți interesate pentru utilizare oportună (NA 2.2.10., 2.2.11., 3.1.1., 4.0.4., 4.0.5., 4.0.7., 4.0.8., 4.0.21. și 4.0.22.).

D. Examinarea Raportului de audit de către Plenul Curții de Conturi.

La data fixată de Președintele Curții de Conturi, Raportul de audit este examinat de către Plenul Curții de Conturi în modul stabilit de actele normative în vigoare.

4**HOTĂRÎRE****despre aprobarea Standardelor de audit al tehnologiilor informaționale**

În scopul aplicării principiilor, procedeele și metodelor de audit stabilite de standardele internaționale, precum și a bunelor practici de audit al tehnologiilor informaționale utilizate în activitatea personalului cu atribuții de audit, reiesind din prevederile legale și reglementările naționale de audit, conform art.7, art.15 și art.16 din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008, **Curtea de Conturi**

hotărăște:

1. Se aprobă Standardele de audit al tehnologiilor informaționale, conform Anexei.

2. Se prescrie personalului cu atribuții de audit al Curții de Conturi respectarea obligatorie a prezentelor Standarde de audit.

PREȘEDINTELE CURȚII DE CONTURI

Nr. 54. Chișinău, 22 decembrie 2009.

Ala POPESCU

Anexă

la Hotărîrea Curții de Conturi
nr.54 din 22 decembrie 2009

Standardele de audit al tehnologiilor informaționale**Introducere**

Standardele de audit al tehnologiilor informaționale (în continuare-TI) au fost elaborate în conformitate cu standardele internaționale de audit și conțin principii de bază și proceduri esențiale obligatorii.

Caracterul specific al auditului tehnologiilor informaționale și competențele necesare pentru a efectua un asemenea audit necesită aplicarea unor norme care sînt caracteristice acestei discipline.

Obiectivul standardelor de audit TI este de a informa auditorii la un nivel minimal acceptabil pentru a corespunde responsabilităților profesionale stabilite în Codul deontologic.

Standardele de audit TI stabilesc **normele** ce definesc exigențele obligatorii în materie de audit TI și de raportare.

La determinarea proprietății unei proceduri de audit sau a unui test specific, auditorul trebuie să facă apel la raționamentul profesional în funcție de circumstanțe și sistemele informaționale implicate sau de mediul tehnologic.

I. Dispoziții generale

Auditul tehnologiilor informaționale este definit ca un audit ce cuprinde examinarea și evaluarea sub toate aspectele (sau a unei părți din ele) a sistemelor de prelucrare automatizată a informației, inclusiv procedeele conexe neautomatizate și interfața care le întrunește.

Auditul TI este un termen larg care include atât audite ale regularității într-un mediu TI, cît și audite de performanță ale sistemelor TI (VPB=valoare pentru bani), în dependență de obiectivul prestabilit al auditului.

Auditul TI reprezintă activitatea de colectare și evaluare a unor probe pentru a determina dacă sistemul informatic este securizat, menține integritatea datelor prelucrate și stocate, permite atingerea obiectivelor strategice ale entității și utilizează eficient resursele informaționale.

Auditorul trebuie să ajute conducerea entității, propunind recomandări cu privire la concepția, aplicarea, funcționarea și îmbunătățirea controalelor TI.

Principalele tipuri de audite TI sînt:

- **Auditul controalelor și securității informațiilor**, sau revizuirea controalelor referitoare la confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea sistemelor și datelor. Este o analiză detaliată a controalelor automatizate și manuale

3. Departamentul metodologie și planificare strategică va asigura informarea și instruirea personalului cu atribuții de audit al Curții de Conturi, întru aplicarea conformă a Standardelor de audit aprobate.

4. Controlul asupra asigurării respectării Standardelor de audit al tehnologiilor informaționale se pune în sarcina membrilor Curții de Conturi, conducătorilor de subdiviziuni și echipei de monitorizare a calității auditului a Curții de Conturi.

5. Prezenta hotărîre se aduce la cunoștință personalului cu atribuții de audit de către Departamentul metodologie și planificare strategică.

într-un sistem informațional, cu obiectivul de a estima gradul de încredere asupra tranzacțiilor procesate și rapoartelor generate de sistem. Se efectuează revizuirea controalelor sistemelor operaționale de calcul și rețelelor, la diferite niveluri, de exemplu, rețea, sistem de operare, software de aplicație, baze de date, controale logice/procedurale, controale preventive/detective/corective etc.

- **Auditul sistemelor financiare**, care presupune auditul rapoartelor financiare procesate/generate de un sistem TI, în vederea exprimării unei opinii de audit.

- **Auditul performanței sistemului informațional sau VPB (valoare pentru bani)**, care presupune examinarea unui sistem informațional pentru a estima dacă obiectivele preconizate pentru implementarea sistemului au fost realizate în mod eficace, cu atenția cuvenită asupra economicității și eficacității; se efectuează revizuirea controalelor entității, se analizează structura, strategia, planificarea muncii, planificarea resurselor, stabilirea bugetului, controlul costurilor etc.

- **Auditul sistemelor în proces de elaborare**, care este un audit simultan al sistemelor TI în proces de elaborare pentru a estima dacă: planificarea, design-ul și elaborarea sistemelor sînt făcute într-un mod structurat într-un mediu controlat, și în conformitate cu metodologia specificată; controalele adecvate și eficace sînt luate în considerație la fiecare etapă a procesului de elaborare a sistemului; și sistemul prevede o pistă adecvată de audit.

- **Auditul judiciar (de anchetă)**, care se efectuează în cazuri de suspectări de fraudă, acte ilegale sau încălcări ale politicilor și procedurilor entității. Este o anchetă pentru a colecta probe de audit prin: utilizarea instrumentelor dispozitivelor corespunzătoare pentru restabilirea datelor într-un mod fundamentat din punct de vedere juridic din dispozitive de calculator (inclusiv PDA, telefoane mobile etc.) utilizate de către suspect; și analiza datelor colectate pentru a determina proporția actelor ilegale și culpabilitatea persoanelor implicate.

- **Auditul de securitate**, care este auditul controalelor de securitate în sistemele TI pentru a estima gradul de confidențialitate, integritate și disponibilitate a datelor și sistemelor, în raport cu profilul riscului sistemului TI și entității. El include aspecte, cum sînt: securitatea fizică, controalele mediului de activitate, sistemele de management și echipamentele TI.

- **Auditul asistat de calculator (CAAT)**—tehnici de audit asistate de calculator)— utilizarea instrumentelor automatizate și software de audit pentru: descărcarea datelor din sistemele TI ale entității auditate; analiza datelor entității auditate pentru realizarea obiectivelor de audit tradiționale (fie auditul regularității, fie auditul performanței); validarea programelor și codurilor în sistemele TI.

Procesul auditului TI cuprinde în mod obișnuit următorii pași:

- **Planificarea**
- **Executarea (evaluarea controalelor, colectarea și evaluarea probelor)**
- **Raportarea**

La efectuarea unui audit al tehnologiilor informaționale se va aplica abordarea auditului performanței sau al regularității (în dependență de tipul de audit). În calitate de ghid se va utiliza Manualul de audit al performanței și Manualul de audit al regularității ale Curții de Conturi. Aceste Manuale vor fi aplicate până la elaborarea Ghidului de audit al tehnologiilor informaționale al Curții de Conturi, bazat pe normele, directivele și procedurile standardelor internaționale de audit TI.

II. Principii de bază și norme generale

1. Dispoziție-informație

Norme:

- **Scopul, responsabilitățile, imputernicirile, raporturile și funcțiile misiunii de audit al tehnologiilor informaționale, precum și informația despre angajamentele auditului TI trebuie să fie documentate în mod adecvat în dispoziția-informație.**

- **Dispoziția-informație trebuie să fie coordonată în modul stabilit și aprobată de conducerea Curții de Conturi.**

Comentarii:

- Dispoziția-informație trebuie să fie întocmită pentru fiecare misiune de audit TI.

- Dispoziția-informație trebuie să fie suficient de detaliată pentru a comunica obiectivele, responsabilitățile și limitele funcțiilor de audit sau angajamentele misiunii de audit.

2. Independența

Norme:

- **Sub toate aspectele auditului, auditorul trebuie să fie independent de entitatea auditată atât în atitudine, cât și în aparență.**

Comentarii:

- Dispoziția-informație trebuie să abordeze temele de independență și responsabilitate, reieșind din funcțiile de audit.

- În toate circumstanțele, auditorul trebuie să fie independent atât în atitudine, cât și în aparență.

- Dacă independența nu este respectată în atitudine și în aparență, detaliile acestor lipsuri trebuie să fie comunicate părților implicate.

- Independența trebuie să fie evaluată în permanență de auditor, precum și de șeful echipei de audit și conducătorul subdiviziunii Curții de Conturi.

3. Etica și normele profesionale

Norme:

- **Auditorul trebuie să respecte Codul deontologic al Curții de Conturi.**

- **Auditorul trebuie să activeze cu conștientizarea profesională necesară și să respecte standardele de audit TI profesionale în vigoare.**

Comentarii:

- Codul deontologic este modificat în permanență pentru a urmări evoluțiile tendințelor noi și cerințelor profesionale ale auditorului. Auditorii trebuie să urmărească modificările din Codul deontologic și să respecte prevederile lui.

- Standardele auditului TI sînt revizuite cu periodicitate pentru a asigura îmbunătățirea lor continuă și sînt modificate, dacă este necesar, pentru a fi aduse în concordanță cu schimbările care au loc în activitatea de audit. Auditorii trebuie să cunoască standardele de audit în vigoare și să dea dovadă de profesionalism în realizarea misiunii de audit.

- Nerespectarea Codului deontologic și/sau Standardelor de audit TI poate conduce la inițierea unei investigații de serviciu vizavi de conduita auditorilor și, în final, la sancțiuni disciplinare.

- Auditorii trebuie să trateze în mod adecvat toate problemele legate de respectarea eticii profesionale și Standardelor de audit TI pe parcursul exercitării misiunii de audit. Dacă etica profesională sau Standardele de audit TI nu sînt respectate, auditorii TI trebuie să ia în considerație retragerea din angajamentele asumate și încheierea misiunii de audit.

- Auditorul trebuie să păstreze o atitudine și o integritate ireproșabilă și să nu utilizeze metode probabile, care pot fi interpretate ca ilegale, contrare eticii și neprofesionale, pentru a obține probe sau realiza misiunea de audit.

4. Competență profesională

Norme:

- **Auditorul trebuie să fie profesional, competent, adică să posede aptitudinile și cunoștințele necesare pentru a efectua misiunea de audit.**

- **Auditorul trebuie să-și perfecționeze competențele sale profesionale, urmînd programele de formare profesională continuă.**

Comentarii:

- Auditorul trebuie să-și ateste competențele profesionale suficiente (aptitudini, cunoștințe și experiență relevantă pentru misiunea respectivă) înainte de a începe misiunea de audit. În caz contrar, auditorul trebuie să refuze sau să se retragă din misiune.

- Dacă posedă competențele necesare, auditorul trebuie să tindă spre conformarea exigențelor de formare și dezvoltare profesională continuă conform programului de certificare CISA, precum și spre alte angajamente profesionale legate de audit.

- Auditorii care nu sînt titulari ai certificatului CISA sau ai altui titlu de auditor profesionist TI și care sînt implicați în auditarea sistemelor informaționale trebuie să posede o formare și o experiență profesională suficientă.

- Dacă auditorul conduce o echipă de audit, el trebuie să ateste că toți membrii posedă nivelul necesar de competență profesională pentru a realiza mandatul acordat.

III. Norme specifice auditului tehnologiilor informaționale

5. Planificarea

Norme:

- **Auditorul trebuie să planifice procesul de audit al tehnologiilor informaționale pentru a realiza obiectivele și să se conformeze legislației și standardelor de audit TI în vigoare.**

- **Auditorul trebuie să dezvolte și să documenteze o abordare de audit bazată pe risc.**

- **Auditorul trebuie să dezvolte și să documenteze un plan ce expune natura, obiectivele, durata și amploarea auditului, precum și resursele necesare.**

- **Auditorul trebuie să elaboreze programul de audit și procedurile de audit.**

Comentarii:

- Auditorul trebuie să elaboreze un plan pentru fiecare misiune de audit. Planul trebuie să conțină obiectivele de audit.

- Auditorul trebuie să înțeleagă natura activității de audit. Nivelul de cunoștințe necesare trebuie să fie determinat de

natura entității, mediul, riscurile și obiectivele de audit.

- Auditorul trebuie să efectueze o evaluare a riscurilor pentru a atesta că toate elementele semnificative vor fi cuprinse în procesul de audit. Strategia de audit, nivelul de toleranță și resurse pot fi dezvoltate.

- Programul și planul de audit pot necesita reajustarea pe parcursul auditului pentru a determina problemele (riscurile noi, previziunile eronate sau concluziile bazate pe procedurile deja efectuate) care pot parveni în timpul executării auditului.

6. Executarea misiunii de audit

Norme:

6.1 Supravegherea

Personalul cu atribuții de audit trebuie să fie supravegheat pentru a se asigura că obiectivele de audit sînt realizate și că normele aplicabile de audit profesional în vigoare sînt respectate.

6.2 Elementele de probă

Pe parcursul misiunii de audit, auditorul trebuie să obțină elemente de probă relevante, suficiente și fiabile pentru a realiza obiectivele de audit. Constatările și concluziile de audit trebuie să se bazeze pe analiza și interpretarea adecvată a acestor elemente de probă.

6.3 Documentarea

Procesul de audit trebuie să fie documentat, descriind activitatea de audit și elementele de probă ce sprijină constatările și concluziile auditorului.

Comentarii:

- Rolurile și responsabilitățile unei echipe de audit TI trebuie să fie stabilite la începutul auditului, definind rolurile minime de decizie, de execuție și de revizuire.

- Lucrul executat pe parcursul misiunii trebuie să fie organizat și documentat conform procedurilor prestabilite consecutiv. Documentația trebuie să conțină așa elemente, cum ar fi obiectivele și mersul auditului, programul de audit, etapele de audit realizate, elementele de probă documentate, concluziile și recomandările.

- Documentația trebuie să fie suficientă pentru a-i permite unui terț independent să efectueze din nou toate sarcinile realizate pe parcursul auditului și să obțină aceleași concluzii.

- Documentația de audit trebuie să conțină informație despre executorii fiecărei sarcini și rolurile lor. Ca regulă generală, fiecare sarcină, decizie, etapă sau rezultat de audit realizate de un membru sau de mai mulți membri ai echipei de audit trebuie să fie revizuite de o altă persoană a echipei, numită în funcție de importanța elementelor vizate.

- Auditul TI trebuie să planifice utilizarea celor mai bune elemente de probă, accesibile și coerente, reieșind din importanța obiectivului de audit, timpul și eforturile depuse întru obținerea acestor elemente.

- Elementele de probă de audit trebuie să fie suficiente, fiabile și relevante pentru a forma o opinie și să susțină concluziile auditorului. Dacă, în opinia auditorului, elementele de probă obținute nu completează aceste criterii, el trebuie să obțină elemente de probă suplimentare.

7. Raportarea

Norme:

- La finalizarea misiunii, auditorul trebuie să prezinte raportul de audit întocmit într-o formă adecvată. În raport trebuie să se precizeze entitatea, părțile interesate, responsabilitățile echipei de audit.

- Raportul trebuie să indice scopul, obiectivele, intervalul de audit, natura, durata și amploarea auditului realizat.

- Raportul trebuie să conțină constatările, concluziile și recomandările de audit și, de asemenea,

orice rezerve, calificări sau limitări în sfera de audit considerate de către auditor oportune de a fi indicate.

- Auditorul trebuie să colecteze elemente de probă suficiente și relevante care să confirme rezultatele raportate.

- Raportul auditorilor trebuie să fie semnat, datat și distribuit conform termenelor din planul de audit.

Comentarii:

- Forma sau conținutul raportului variază în linii generale în dependență de tipul misiunii de audit.

- Când auditorul trebuie să-și exprime opinia sa asupra mediului de control conform angajamentelor misiunii sale, la existența elementelor de probă ce indică neajunsuri semnificative, auditorul trebuie să se abțină să concluzioneze că controalele interne sînt efective. Raportul auditorului trebuie să descrie neajunsurile semnificative și influența lor asupra obiectivelor și criteriilor de audit.

- Auditorul trebuie să prezinte conducătorilor vizați o versiune preliminară a raportului său și să discute cu ei despre conținutul lui înainte de finalizarea și emiterea lui. Dacă este necesar, comentariile și obiecțiile conducătorilor entității trebuie să fie incluse în raportul final.

- Dacă auditorul depistează deficiențe semnificative în mediul de control, el trebuie să comunice entității responsabile și să indice în raport că deficiențele semnificative menționate au fost comunicate.

- Dacă auditorul întocmește rapoarte intermediare separate, raportul final trebuie să facă referință la totalitatea acestor rapoarte.

- Auditorul trebuie să solicite și să examineze informațiile relevante referitoare la constatările, concluziile și recomandările din rapoartele de audit precedente pentru a determina dacă măsurile elaborate au fost implementate în intervalul respectiv de timp.

- Aprobarea raportului de audit TI se realizează conform prevederilor legale și procedurilor stabilite în cadrul Curții de Conturi.

8. Activitățile de urmărire

Norme:

- După încheierea etapei de executare a misiunii auditorul trebuie să prezinte conducătorului entității sumarul preliminar al constatărilor, concluziilor și recomandărilor.

- După raportarea constatărilor și recomandărilor auditorul trebuie să solicite și să evalueze informația relevantă pentru a concluda dacă acțiunile și măsurile adecvate au fost întreprinse de entitate pe parcursul auditului.

- Urmărirea executării recomandărilor aprobate prin hotărîrea Curții de Conturi se efectuează în conformitate cu regulamentul în vigoare privind executarea hotărîrilor Curții de Conturi.

Comentarii:

- Dacă măsurile de implementare a recomandărilor de audit propuse de conducătorii entităților auditate au fost comunicate auditorului sau discutate cu el, ele trebuie indicate în raportul final de audit, ca un răspuns al entității.

- Natura, durata și amploarea activităților de urmărire trebuie să ia în considerație importanța constatărilor și consecințele absenței măsurilor corective. Durata activităților de urmărire legate de raportul final este responsabilitatea raționamentului profesional, dependent de unele considerații după cum sînt: natura, riscurile și costurile implicate pentru entitate.

- Un proces de urmărire trebuie să fie stabilit pe parcursul auditului TI pentru a verifica dacă măsurile conducătorilor entității au fost cu adevărat aplicate sau că aceștia din urmă au acceptat riscul de a nu acționa.

Responsabilitatea acestor activități de urmărire poate fi stipulată în planurile de audit TI în conformitate cu sarcinile de audit.

- În cazul în care conducătorii furnizează informații referitoare la măsurile întreprinse pentru a implementa recomandările, iar auditorul are dubii vizavi de veridicitatea acestor informații, se întreprind pînă la încheierea activităților de urmărire proceduri corespunzătoare de testare a conformității.

- O parte componentă a activității de urmărire este evaluarea de către auditor a relevanței constatărilor neimplementate.

9. Neregularități și acte ilegale

Norme:

- **La planificarea și executarea auditului pentru a reduce riscul de audit, auditorul trebuie să țină cont de riscul existenței neregularităților și actelor ilegale.**

- **În cazul cînd se aplică procedurile de audit pentru a înțelege entitatea și mediul său, auditorul trebuie să țină cont de relațiile neobișnuite sau neașteptate probabile ce indică un risc din care rezultă neregularități sau acte ilegale.**

- **Auditorul trebuie să mențină o atitudine de scepticism profesional pe parcursul auditului, recunoscînd posibilitatea existenței neajunsurilor semnificative datorate neregulilor și actelor ilegale ce ar putea exista, indiferent de evaluările preventive ale riscurilor legate de acestea.**

- **Auditorul trebuie să elaboreze și să aplice procedurile de testare a controalelor interne și evaluarea riscului de încălcare a controalelor managementului.**

- **Dacă auditorul identifică neajunsuri, el trebuie să analizeze dacă ele indică neregularități sau acte ilegale. Dacă există asemenea indicii, auditorul trebuie să analizeze implicarea în celelalte aspecte ale auditului și, în particular, declarațiile conducătorilor.**

- **Dacă auditorul cunoaște circumstanțele excepționale ce afectează capacitatea de a efectua auditul din cauza unor deficiențe semnificative sau a unui act ilegal, el trebuie să țină cont de responsabilitățile juridice și profesionale aplicabile în cazurile similare.**

- **În caz dacă auditorul identifică o neregularitate semnificativă sau un act ilegal, el trebuie să acționeze în conformitate cu reglementările în vigoare ale Curții de Conturi.**

Comentarii:

- Auditorul trebuie să obțină o asigurare rezonabilă că nu există neajunsuri semnificative cauzate de neregularități și/sau acte ilegale. Auditorul nu poate obține o asigurare absolută a acestui fapt din cauza factorilor, cum ar fi: utilizarea raționamentului profesional, extinderea testărilor și limitările inerente ale controalelor interne. Elementele de probă puse la dispoziția auditorului pe parcursul auditului trebuie să fie de natură convingătoare și nu de concluzionare.

- Riscul de nedetectare a unei denaturări semnificative care se datorează actului ilegal este mai important decît cel de nedetectare a unui neajuns semnificativ legat de neregularitate sau de eroare. Actele ilegale pot fi însoțite de operațiuni schematice complexe create pentru a ascunde ori pentru a voala intențiile ce pot induce în eroare auditorul.

- Auditorul trebuie să se bazeze pe cunoștințe și experiența sa pentru a realiza auditul TI și să dea dovadă de un anumit scepticism profesional. În cadrul perioadei de planificare a auditului propriu-zis, auditorul și echipa misiunii de audit trebuie să discute sensibilitatea entității

la neregularități și acte ilegale.

- Pentru a evalua riscul de neregularități semnificative și acte ilegale, auditorul trebuie să apeleze la:

▪ cunoașterea și experiența sa despre entitate (inclusiv cunoașterea onestității și integrității structurii și persoanelor responsabile de management);

▪ informațiile obținute din explicațiile conducătorilor entității auditate;

▪ declarațiile făcute de entitate și aprobarea controalelor interne;

▪ orice altă informație fiabilă obținută pe parcursul auditului;

▪ evaluările riscurilor de neregularități și acte ilegale, efectuate de către entitate, ale procedurilor pe care entitatea le-a implementat pentru a identifica riscurile și măsurile corespunzătoare pe care ea le-a prevăzut în cazurile respective.

10. Managementul tehnologiilor informaționale

Norme:

- **Auditorul trebuie să verifice funcțiile sistemelor informaționale (SI) și să evalueze dacă ele sînt adecvate cu misiunea, viziunea, valorile, obiectivele și strategiile entității.**

- **Auditorul trebuie să analizeze dacă entitatea a declarat clar despre funcțiile SI și nivelul de performanță (eficiența și eficacitatea) pe care le așteaptă de la ele, apoi să evalueze dacă așteptările sînt satisfăcute și realizate.**

- **Auditorul trebuie să revizuiască și să evalueze eficacitatea resurselor SI și proceselor de gestiune a performanțelor.**

- **Auditorul trebuie să revizuiască și să evalueze respectarea exigențelor de conformitate cu legislația, de calitate a mediului și informației, de calitate a cerințelor de securitate.**

- **Pentru evaluarea funcțiilor SI auditorul trebuie să utilizeze o abordare bazată pe risc.**

- **Auditorul trebuie să analizeze și să evalueze mediul controalelor entității.**

- **Auditorul trebuie să analizeze și să evalueze riscurile care pot afecta negativ mediul SI.**

Comentarii:

- Auditorul trebuie să verifice și să evalueze riscul legat de mediul de funcționare al SI ce susține procesele entității. Activitatea de audit TI trebuie să ajute entitatea să identifice și să evalueze expunerile majore la riscuri și, de asemenea, să contribuie la ameliorarea sistemului de gestiune și controlul riscurilor.

- Auditul managementului TI poate fi efectuat separat sau integral la fiecare revizuire a funcțiilor SI.

11. Utilizarea evaluărilor riscurilor în planificarea auditului

Norme:

- **Auditorul trebuie să utilizeze tehnici sau o abordare bazată pe evaluarea riscurilor pentru elaborarea și dezvoltarea programului general de audit TI și pentru determinarea priorităților în alocarea efectivă a resurselor de audit TI.**

- **Auditorul trebuie să identifice și să evalueze riscurile legate de entitatea pasibilă auditului.**

Comentarii:

- Evaluarea riscurilor este o tehnică utilizată pentru a studia entitățile pasibile auditului într-un mediu de audit TI. Ea permite, de asemenea, de a selecta entitățile pasibile auditului pentru a fi incluse în planul anual de audit TI, reieșind din expunerea la riscuri majore.

- Pentru a determina mediul de audit TI auditorul trebuie să se bazeze pe cunoștințe despre strategia TI a entității, operațiuni și pe informațiile obținute din interviurile cu

membrii direcției responsabili de TI.

- Întru facilitarea elaborării planului de audit TI, este necesar de a documenta și efectua evaluarea riscurilor cel puțin o dată pe an. La exercitarea evaluării riscurilor trebuie luate în considerație planul strategic, obiectivele și structura gestiunii riscurilor entității.

- Utilizarea evaluării riscurilor pentru a selecta proiectele de audit permite auditorului de a cuantifica și de a justifica resursele relevante pentru a implementa planul de audit TI. În plus, conform riscurilor identificate, auditorul poate defini prioritățile din cadrul auditelor planificate și contribui la documentarea structurii gestiunii riscurilor.

- Auditorul trebuie să efectueze o evaluare preliminară a riscurilor legate de entitate. Obiectivele misiunii de audit TI pentru fiecare audit trebuie să reflecte rezultatele acestor evaluări.

- Odată ce evaluarea s-a încheiat, auditorul trebuie să se asigure dacă registrul riscurilor, managementul riscurilor entității au fost implementate. Această acțiune se desfășoară până la formularea concluziilor și recomandărilor de audit și a acțiunilor din care au rezultat.

12. Materialitatea

Norme:

- **Auditorul trebuie să ia în considerație materialitatea și relația ei cu riscul de audit, determinând natura, durata și extinderea procedurilor de audit.**

- **Planificând auditul, auditorul trebuie să ia în considerație controalele neefective sau absența lor și dacă asemenea lipsă de control poate rezulta într-o deficiență semnificativă a sistemului informațional.**

- **Auditorul trebuie să ia în considerație efectul cumulativ al deficiențelor minore sau controalelor neefective ori lipsă ce pot să se transforme într-o deficiență semnificativă sau o slăbiciune materială a controalelor.**

Comentarii:

- Riscul de audit este riscul că auditorul face o concluzie incorectă, bazându-se pe constatări de audit. Auditorul trebuie, de asemenea, să fie conștient de trei componente ale riscului de audit: cunoașterea riscului inerent, riscul de control și riscul de nedetectare.

- Pe parcursul planificării și realizării auditului, auditorul trebuie să încerce să micșoreze riscul de audit la un nivel redus acceptabil și să realizeze obiectivele de audit. Aceasta este posibil, evaluând corect sistemul informațional și controalele implicate.

- O slăbiciune a controalelor considerată semnificativă implică următoarele: controalele lipsesc, nu sunt implementate și/sau controalele nu sunt adecvate.

- O slăbiciune semnificativă este o deficiență semnificativă sau o combinație de deficiențe semnificative generate de o probabilitate mai mult ca sigură, că una sau multiple evenimente nedorite nu sunt prevenite sau detectate.

- Există un raport invers între materialitate și nivelul riscului de audit acceptabil pentru auditor, nivelul maxim al materialității și nivelul scăzut de acceptabilitate a riscului de audit și viceversa. Aceasta permite auditorilor de a determina natura, durata și gama procedurilor de audit. De exemplu, în momentul planificării unei proceduri de audit specifice, auditorul determină materialitatea scăzută, majorând concomitent riscul de audit. Auditorul va dori, deci, să compenseze în timp extinderea testelor de control (reducerea evaluării riscului de audit) sau extinderea procedurilor de control de validare (reducerea evaluării riscului de nedetectare).

- Determinind dacă o deficiență de control sau o combinație de deficiențe de control reprezintă o deficiență semnificativă sau o slăbiciune materială, auditorul trebuie să evalueze efectul compensărilor de control și dacă

asemenea controale compensatorii sunt eficiente.

- Evaluarea de către auditor a materialității și riscului de audit poate varia de la caz la caz, în funcție de circumstanțe și evaluarea mediului.

13. Probe de audit

Norme:

- **Auditorul trebuie să obțină probe de audit suficiente și adecvate pentru a formula concluzii rezonabile pe care se bazează rezultatele de audit.**

- **Auditorul trebuie să evalueze suficiența probelor de audit obținute în procesul auditului.**

Comentarii:

➤ Probe adecvate

Probele de audit includ:

- procedurile pe care auditorul le-a efectuat;
- rezultatele procedurilor efectuate de auditor;
- documentele-surse (format electronic sau pe hîrtie), dosarele și informațiile înregistrate, utilizate pentru a susține constatările de audit;

- constatările și rezultatele de audit; precum și
- demonstrează că lucrul a fost efectuat și este conform legii, reglementărilor, și politicilor în vigoare.

- Obținînd probe de audit în urma testării controalelor, auditorul trebuie să ia în considerație exhaustivitatea probelor de audit, ce confirmă nivelul estimat al riscului de control.

- Probele de audit trebuie să fie identificate în mod adecvat, indexate, cu trimiteri de referință.

- La evaluarea fiabilității probelor de audit trebuie să fie luate în considerație proprietăți, precum sînt: sursa, natura (de exemplu, scrise, orale, vizuale, electronice) și autenticitatea probelor de audit (de exemplu, semnăturile numerice și manuale, ștampilele).

➤ Probe fiabile (sigure)

- În termeni generali, fiabilitatea probelor de audit este mai majoră în următoarele condiții:

- în formă scrisă, mai mult decît expunerea verbală;
- obținute din surse independente;
- obținute de auditor, și nu de entitatea auditată;
- certificat de un terț independent;
- păstrată de către un terț independent.

- Auditorul trebuie să țină cont de mijloacele cele mai rentabile de a acumula probe de audit, necesare pentru a satisface obiectivele și riscurile de audit. În orice caz, dificultățile și costurile nu constituie o întemeiere solidă pentru a omite o procedură necesară de audit.

- Procedurile utilizate pentru a cumula probele de audit variază în dependență de obiectul auditat (cunoașterea sa, natura sa, durata auditului și raționamentul profesional). Auditorul trebuie să selecteze procedurile cele mai adecvate în funcție de obiectivele de audit.

- Auditorul poate să obțină probe de audit prin:

- inspectare;
- observare;
- chestionare și confirmare;
- recuperare;
- recalculare;
- verificare;
- proceduri analitice;
- alte metode general acceptabile.

Auditorul trebuie să ia în considerație sursa și natura totalității de informații obținute pentru a evalua fiabilitatea și necesitatea unor eventuale verificări.

➤ Probe de audit suficiente

- O proba de audit poate fi considerată ca suficientă dacă aceasta susține toate întrebările materiale din cadrul obiectivului și scopului misiunii de audit.

- Probele de audit trebuie să fie obiective și suficiente pentru a permite unor terți calificați independenți de a

parcurge din nou testările și de a obține același rezultat. Probele de audit trebuie să corespundă materialității și riscurilor implicate.

- Caracterul suficient este o măsură a cantității probelor de audit, pe când caracterul adecvat este măsura calitativă a probei de audit. Ambele caractere sînt independente. În acest context, atunci cînd informația obținută de la entitate este utilizată de către auditor în cadrul procedurilor de audit, el trebuie, de asemenea, să insiste asupra preciziei și exhaustivității acestor informații.

- Dacă auditorul consideră că nu este posibil de a obține probe suficiente, el trebuie să menționeze acest fapt într-o manieră consecventă la comunicarea rezultatelor de audit.

➤ **Protecție și păstrare**

- Probele de audit trebuie protejate de modificări și accese ilegale.

- Probele de audit trebuie să fie păstrate, odată ce misiunea a fost încheiată, atîta timp cît este necesar conform prevederilor legale, reglementărilor și politicilor în vigoare.

14. Controlul tehnologiilor informaționale

Norme:

- **Auditorul trebuie să evalueze și să supravegheze controalele tehnologiilor informaționale, care sînt parte integrantă a mediului de control intern al entității.**

- **Auditorul trebuie să ajute entitatea, oferind recomandări privind conceptul, aplicarea, funcționarea și îmbunătățirea controalelor TI.**

Comentarii:

- Conducerea este responsabilă de mediul de control intern în cadrul unei entități, inclusiv de controalele TI. Mediul de control intern asigură disciplina, cadrul și structura necesară pentru realizarea obiectivului principal al sistemului de control intern.

- Obiectivele de control intern TI definesc strategiile, procedurile, practicile și structurile organizaționale concepute pentru a asigura cu o certitudine rezonabilă că obiectivele entității vor fi realizate și că evenimentele indesezirabile vor fi evitate sau detectate și corectate.

- Controalele TI sînt constituite din controale TI generale, care includ controalele TI omniprezente, controalele TI detaliate și controalele aplicațiilor, și fac referință la controalele pentru achiziționarea, aplicarea, furnizarea și suportul serviciilor și sistemelor informaționale.

- Controalele TI generale sînt controale care minimizează riscurile pentru funcționarea globală a infrastructurii și sistemelor informaționale ale entității și pentru un ansamblu vast de soluții automatizate (aplicații).

- Controalele aplicațiilor constituie un ansamblu de controale integrate în aplicații.

- Controalele TI omniprezente sînt controalele TI generale care sînt concepute pentru a administra și a supraveghea mediul TI și care afectează, în consecință, toate activitățile asociate TI. Acestea constituie un subansamblu de controale generale, acest subansamblu se concentrează pe gestionarea și supravegherea TI.

- Controalele TI detaliate sînt constituite din controale ale aplicației, precum și din controalele TI generale, neincluse în controalele TI omniprezente.

- Auditorul trebuie să utilizeze o tehnică sau o abordare bazată pe evaluarea riscurilor pentru dezvoltarea programului de audit TI și pentru a determina prioritățile necesităților în resurse de audit TI și, în final, întru obținerea unei asigurări asupra etapelor proceselor de control TI. Procesele de control sînt strategiile, procedurile și activitățile care fac parte dintr-un mediu de control, stabilit prin procesul de gestiune a riscurilor pentru a se asigura

că acestea sînt concepute la un nivel minim de toleranță a riscului stabilit.

- Auditorul trebuie să prevadă folosirea tehnicilor de analiză a datelor, inclusiv asigurarea permanentă, care permite auditorilor supravegherea continuă a fiabilității sistemelor și totalizarea elementelor de probe de audit selectate din computer în perioada examinării controalelor TI.

- În cazul în care entitățile fac apel la terți, aceștia pot deveni o componentă-cheie în controalele entității și în realizarea obiectivelor acestor controale asociate.

- Auditorul trebuie să evalueze rolul pe care terții îl au în raport cu mediul TI, controalele asociate și obiectivele controalelor TI.

15. E-comerț (comerț electronic)

Norme:

- **Auditorul trebuie să evalueze controalele aplicabile și riscul pe parcursul examinării mediului e-comerț înainte de a se asigura că tranzacțiile e-comerț sînt controlate corect.**

Comentarii:

- E-comerț este definit ca fiind un proces prin intermediul căruia entitățile își efectuează activitățile pe cale electronică cu utilizatorii, furnizorii și cu alți parteneri comerciali externi, utilizînd Internetul ca tehnologie utilă. Acesta include în consecință modele e-comerț B2B (business către business) și B2C (business către client).

- Auditorul trebuie să utilizeze o tehnică sau o abordare de evaluare a riscurilor apropiate pentru dezvoltarea programului de audit TI, care trebuie să includă acoperirea mediului e-comerț.

- Auditorul trebuie să planifice folosirea tehnicilor de analiză a datelor, inclusiv utilizarea asigurării permanente, care permite auditorilor să supravegheze continuu fiabilitatea sistemelor și să reunească elementele de probă selectate la computer pe parcursul examinării activității e-comerț.

- Nivelul aptitudinilor și cunoștințelor necesare pentru a înțelege implicațiile controlului și gestiunea riscurilor e-comerț variază odată cu complexitatea activităților de e-comerț ale entității.

- Înainte de a începe executarea misiunii de audit, auditorul trebuie să înțeleagă natura și punctele critice ale activităților cu suportul aplicațiilor e-comerț, astfel încît rezultatele să poată fi evaluate într-un context adecvat.

Lista de acronime

TI – tehnologii informaționale

SI – sistem informațional

PDA (Personal Digital Assistant) – asistent personal digital

VPN (Virtual Private Network) – rețea virtuală privată

CAAT (Computer Assisted Auditing Techniques) – tehnici de audit asistate pe calculator

CISA (Certified Information Systems Auditor) – certificarea auditorilor sistemelor informaționale.

Glosar de termeni

Norme (S) – definesc exigențele obligatorii în materie de audit al TI și de raportare.

Tehnologii informaționale – reprezintă pregătirea, colectarea, transportul, regăsirea, memorarea, accesul, prezentarea și transformarea informației sub orice format (voce, grafică, text, video și imagine). Aceste mișcări pot avea loc între oameni, între oameni și echipamente și/sau între echipamente.

Sistem informațional – este un ansamblu de oameni, echipamente, software, procese și date destinate să furnizeze informații active sistemului decizional, informații necesare în elaborarea de soluții pentru problemele cu care se confruntă managerii agenților economici.

Audit TI – reprezintă un proces de obținere și evaluare a probelor pentru a stabili dacă un anumit sistem TI protejează

activele entității, utilizează resursele în mod eficient, asigură securitatea și integritatea datelor și realizează eficient obiectivele operaționale.

Controale TI – sînt activitățile specifice desfășurate de către persoane sau sisteme concepute pentru a se asigura că obiectivele de afaceri sînt îndeplinite. Acestea sînt un subset de controale interne ale unei entități. Controalele TI se referă la confidențialitatea, integritatea și disponibilitatea datelor, precum și la gestionarea generală a funcției TI ale entității. Controalele TI sînt adesea descrise în două categorii: controalele generale TI și de aplicație.

Interfață – este un complex de mijloace prin care utilizatorul interacționează cu o aplicație a sistemului informațional.

Sistem – reprezintă un ansamblu de componente (fenomene, obiecte, procese, noțiuni, concepte, entități sau colectivități) legate unele cu altele, care acționează în comun pentru îndeplinirea unor obiective bine stabilite și care interacționează în mod unitar în relațiile cu mediul înconjurător.

Securitate informatică – este o ramură a științei calculatoarelor care se ocupă de evaluarea și controlul riscurilor implicate de folosirea calculatoarelor și a aplicațiilor software, inclusiv de protecția datelor aflate pe calculatoare, rețele.

Software – constituie un sistem de programe pentru calculatoare care includ procedurile de aplicare a lor, sistem furnizat odată cu calculatorul respectiv sau creat ulterior de către utilizator.

Software design – reprezintă structura unei aplicații software, prin care sînt definite modulele componente ale acesteia, caracteristicile și sursele datelor de intrare, relațiile care se stabilesc între diverse module și formatul datelor de ieșire, astfel încît aplicația să îndeplinească funcțiile solicitate de către client.

Rețea virtuală privată (VPN Virtual Private Network) – este o cale de comunicare între computere care folosesc o rețea publică (Internetul, de exemplu) pentru a trimite mesaje ce nu pot fi interceptate de terți.

5 HOTĂRÎRE

despre aprobarea Standardelor generale de audit și Standardelor auditului regularității

În scopul aplicării celor mai bune practici de audit în activitatea desfășurată de Curtea de Conturi, în condițiile respectării de către auditori a cerințelor profesionale și etice stabilite pentru realizarea procesului de audit, în conformitate cu art.7, art.15 și art.16 din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008, **Curtea de Conturi**

hotărăște:

1. Se aprobă Standardele generale de audit ale Curții de Conturi conform anexei nr. 1.
2. Se aprobă Standardele auditului regularității ale Curții de Conturi conform anexei nr. 2.
3. Se prescrie personalului cu atribuții de audit al Curții de Conturi respectarea obligatorie a prezentelor Standarde

PREȘEDINTELE CURȚII DE CONTURI

Nr. 58. Chișinău, 28 decembrie 2009.

de audit.

4. Departamentul metodologie și planificare strategică va asigura informarea și instruirea personalului cu atribuții de audit al Curții de Conturi, întru aplicarea conformă a Standardelor aprobate prin prezenta hotărîre.

5. Controlul asupra asigurării respectării Standardelor generale de audit și a Standardelor auditului regularității se pune în sarcina membrilor Curții de Conturi, conducătorilor de subdiviziuni și echipei de monitorizare a calității auditului a Curții de Conturi.

6. Se abrogă Hotărîrile Curții de Conturi nr.70 din 16.10.2006, nr.79 din 16.10.2006, nr. 2 din 11.01.2007.

Ala POPESCU

Anexa nr. 1
la Hotărîrea Curții de Conturi
nr.58 din 28 decembrie 2009

I. STANDARDELE GENERALE DE AUDIT

Introducere

Standardele generale de audit ale Curții de Conturi au fost elaborate în baza normelor de audit ale INTOSAI.

Normele de audit INTOSAI se divizează în patru părți, după cum urmează:

1. Postulatele de bază
2. Norme generale
3. Norme procedurale
4. Norme pentru elaborarea rapoartelor.

Standardele generale de audit ale Curții de Conturi se bazează pe toate componentele normelor INTOSAI, fiind adaptate particularităților constituționale și legale naționale.

Standardele generale de audit definesc cerințele fundamentale pe care Curtea de Conturi și auditorii acesteia trebuie să le respecte pentru a realiza o activitate de audit conform standardelor specifice etapelor de planificare, executare și raportare, la un nivel ridicat al calității auditelor.

Scopul acestor standarde este de a stabili **principiile generale** aplicabile tuturor tipurilor de audit efectuate de către Curtea de Conturi.

Principiile generale de audit sînt:

- Auditorii Curții de Conturi sînt independenți și obiectivi;

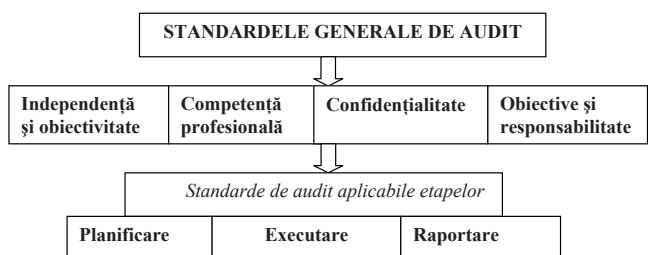
- Auditorii Curții de Conturi evită conflictul de interese cu entitățile auditate;

- Auditorii Curții de Conturi dețin competențele profesionale necesare;

- Auditorii Curții de Conturi își exercite atribuțiile respectînd standardele de audit ale Curții de Conturi și pe cele internaționale.

În scopul menținerii la nivelul convenit a modului unic de îndeplinire obiectivă a obligațiunilor, promovării unei culturi înalte și asigurării unei performanțe în activitatea desfășurată, prin stabilirea principiilor și normelor fundamentale de conduită profesională și a obligațiunilor etice la exercitarea misiunilor auditului regularității, angajații Curții de Conturi vor respecta Codul deontologic al angajatului cu atribuții de audit al Curții de Conturi, aprobat prin Hotărîrea Curții de Conturi nr.46 din 15 iulie 2008.

Curtea de Conturi a stabilit următoarele standarde generale de audit aplicabile pentru toate etapele de realizare a misiunii de audit, care schematic se prezintă în felul următor:

1.1. Independență și obiectivitate

Auditorii Curții de Conturi trebuie să fie independenți față de puterea legislativului, executivului și de entitatea auditată.

Activitatea de audit desfășurată de personalul cu atribuții de audit al Curții de Conturi (în continuare - auditor) trebuie realizată în condiții de independență deplină, aceasta presupunând independența funcțională, operațională și financiară față de entitate.

Activitatea de audit a auditorului impune o independență deplină a acestuia în afara oricărei influențe, în special o independență de interesele personale sau de presiunea externă. Auditorul trebuie să rămână independent față de entitate, tratând cu obiectivitate rezultatele auditului.

Competențele legale ale Curții de Conturi oferă auditorului accesul nelimitat la actele, documentele și informațiile necesare pentru exercitarea atribuțiilor sale de audit, oricare ar fi persoanele fizice sau juridice deținătoare. La rândul său, entitatea auditată trebuie să asigure auditorului accesul la orice date și informații necesare, relevante întru realizarea adecvată a misiunii acestuia.

Pentru independența auditorului este important ca entitatea să nu influențeze executarea mandatului lui. Auditorul nu poate fi obligat să efectueze, să modifice sau să se abțină de la efectuarea unor proceduri de audit, precum și să modifice constatările, concluziile și recomandările auditului.

În cadrul mandatului legal de efectuare a auditului, auditorul trebuie să evite influența tuturor tipurilor de activitate politică care ar putea afecta capacitatea lui imparțială de îndeplinire a obligațiilor profesionale.

Concluziile, opiniile și recomandările auditorului trebuie să fie bine chibzuite și să nu fie influențate decât de probe și fapte justificate și legale. Acesta trebuie să aplice corect informațiile și explicațiile prezentate de entități sau de terțe persoane, astfel încât concluziile să nu fie afectate de opiniile altor persoane. La crearea echipelor de audit se vor analiza toate aspectele, în scopul evitării conflictelor de interese între auditori și entitatea auditată.

Independența și obiectivitatea auditorilor trebuie evaluată periodic de către conducătorii subdiviziunilor, după caz, de către membrii și conducerea Curții de Conturi. Evaluările vor confirma dacă:

- auditorul deține competența necesară și corespunzătoare, solicitată la realizarea auditului;
- auditorul este familiarizat cu politicile și procedurile de audit ale Curții de Conturi;
- există sau nu derogări, relații neconforme prevederilor legii;
- există sau nu amenințări la adresa independenței auditorului și dacă acestea sînt semnificative ori nu.

1.2. Competență profesională

Auditorii Curții de Conturi trebuie să dețină competențele necesare pentru exercitarea atribuțiilor prevăzute de legislație.

Auditorii Curții de Conturi trebuie să posede ansamblul de calificări și experiență necesară pentru a-și îndeplini în

mod eficient mandatul de audit. Indiferent de tipul auditului care urmează să fie realizat în conformitate cu acel mandat, activitatea de audit trebuie executată de către auditorii ai căror formare și experiență corespund naturii, domeniului și complexității acestei activități.

Auditorul trebuie să:

- se conformeze tuturor SIA relevante pentru îndeplinirea misiunii de audit. Un SIA este relevant atunci cînd este în vigoare, și există circumstanțele la care SIA se referă:

- înțeleagă textul SIA, inclusiv modul de aplicare a acestuia și a altor materiale explicative necesare.

În activitatea sa, auditorul trebuie să aplice metodologii, proceduri și tehnici care să corespundă standardelor de audit naționale și internaționale, precum și celor mai bune practici în domeniu.

Auditorii trebuie să-și mențină competența printr-o pregătire profesională adecvată.

Auditorul poate să planifice și să solicite argumentat angajarea experților externi pentru a fi implicați în realizarea diferitor etape ale auditului. Obținerea consultanței din partea unui expert extern nu eliberează auditorul de responsabilitatea pentru opiniile sau concluziile formulate în cadrul auditului.

1.3. Confidențialitate

Datele referitoare la entitățile auditate, obținute de către auditori pe parcursul realizării sarcinilor lor, nu trebuie să fie utilizate decât pentru formarea unei opinii de audit sau elaborarea unui raport în conformitate cu responsabilitățile proprii unui auditor.

Este esențial să se păstreze confidențialitatea asupra obiectului auditului și a datelor obținute în timpul realizării acestuia. Totuși, entitățile auditate vor fi informate despre constatările, concluziile cu privire la neregularitățile și ilegalitățile descoperite în procesul de audit.

Documentele de lucru care includ informația obținută de către auditor în cadrul exercitării auditului reprezintă proprietatea Curții de Conturi.

Informația din documente este confidențială și nu poate fi divulgată terțelor persoane. Aceștia din urmă nu au dreptul să ceară auditorului documente sau copiiile acestora, cu excepția cazurilor prevăzute de legislația în vigoare, care pot fi:

- oferirea probelor în cazul unor proceduri legale;
- prezentarea, la solicitarea autorităților competente împuternicite, a aspectelor cu privire la nerespectarea prevederilor legale.

De asemenea, auditorul are dreptul profesional de a prezenta informații în situațiile cînd trebuie să:

- protejeze interesele auditorului;
- răspundă unei cereri sau investigații făcute de organele competente împuternicite.

1.4. Obiective și responsabilitate

Obiectivele generale ale auditorului sînt:

- aplicarea conformă a standardelor de audit și a prevederilor legislației de domeniu;
- obținerea unui impact real în îmbunătățirea managementului financiar public în rezultatul efectuării profesionale a auditului;
- evaluarea contribuției sale în activitatea Curții de Conturi la nivelul care ar asigura transformarea ei într-o instituție supremă de audit;
- respectarea principiilor generale și normelor de conduită la desfășurarea misiunilor de audit și exercitarea atribuțiilor funcționale.

Auditorul trebuie să respecte procedurile Curții de Conturi cu privire la elaborarea și prezentarea rapoartelor de audit.

Anexa nr.2
la Hotărîrea Curţii de Conturi
nr.58 din 28 decembrie 2009

I. Standardele auditului regularităţii aplicabile etapei de planificare

Scopul Standardelor auditului regularităţii aplicabile etapei de planificare este de a stabili cerinţe specifice în vederea planificării auditului într-un mod eficient şi eficace, cu asigurarea realizării acestuia într-o perioadă de timp şi într-un domeniu bine determinate, ceea ce va garanta obţinerea rezultatelor propuse cu minimum de resurse, costuri şi efort.

Standardele auditului regularităţii aplicabile etapei de planificare au fost elaborate în conformitate cu standardele de audit SIA 300 „Planificarea auditului situaţiilor financiare”, SIA 315 „Identificarea şi evaluarea riscului de denaturare semnificativă”, SIA 320 „Pragul de semnificaţie în planificarea şi desfăşurarea unui audit”, SIA 530 „Eşantionarea”.

Auditorul trebuie să-şi planifice sarcinile în așa fel încât să asigure realizarea unui audit de înaltă calitate, cu economia, eficienţa, eficacitatea şi promptitudinea corespunzătoare. (NA 3.1.1.).

La planificarea unui audit, paşii urmăriti sînt următorii:

- **Colectarea informaţiilor despre entitatea auditată şi organizarea acestora, pentru a determina riscurile şi a evalua importanţa relativă;**

- **Definirea obiectivelor şi sferei auditului;**

- **Realizarea unei analize preliminare pentru a determina metodele ce trebuie să fie adoptate şi natura şi amploarea investigaţiilor ulterioare;**

- **Evidenţierea problemelor speciale prevăzute la planificarea auditului;**

- **Determinarea necesităţilor personalului şi formarea echipei care urmează să realizeze auditul.** (NA 3.1.4.)

Obiectivul auditorului este de a planifica misiunea de audit, astfel încât aceasta să se desfăşoare într-o manieră eficientă.

Dispoziţii:

P1. Auditorul în cadrul activităţilor de planificare trebuie să stabilească o strategie generală de audit care să definească domeniul de aplicare, plasarea în timp şi direcţia auditului, şi care să furnizeze îndrumări privind elaborarea planului de audit (SIA 300 pct.7)

Aplicare şi alte materiale explicative

Planificarea auditului regularităţii prevede organizarea lucrărilor de audit în așa fel, încât atenţia auditorului să fie concentrată asupra celor mai importante direcţii ale misiunii: determinarea problemelor potenţiale şi executarea operativă a activităţilor de audit. Natura şi amploarea activităţilor de planificare vor varia în funcţie de dimensiunea şi complexitatea entităţii, de profesionalismul auditorilor, de experienţa anterioară la entitatea auditată, precum şi de alte criterii.

Planificarea auditului regularităţii implică stabilirea Planului general de audit (Strategiei generale de audit) şi elaborarea unui program de audit.

1.1. Cunoaşterea şi înţelegerea entităţii auditate

Obiectivul auditorului este de a înţelege entitatea şi mediul său, inclusiv controlul intern al entităţii, pentru a identifica şi evalua riscurile de denaturare semnificativă a informaţiilor, în măsura în care se datorează fraudei sau erorii, la nivelul situaţiilor financiare şi al afirmaţiilor.

Dispoziţii:

P2. La realizarea înţelegerii entităţii şi a mediului său auditorul trebuie să perceapă următoarele aspecte:

- a) Sectorul de activitate, cadrul de reglementare şi alţi factori externi relevanţi, inclusiv cadrul general**

de raportare financiar aplicabil;

- b) Natura entităţii, inclusiv operaţiunile sale; modul în care entitatea este structurată şi finanţată, pentru a permite auditorului să înţeleagă clasele de tranzacţii, soldurile conturilor şi prezentările din situaţiile financiare;**

- c) Selectarea şi aplicarea politicilor contabile de către entitate, inclusiv motivele modificării acestora;**

- d) Obiectivele şi strategiile entităţii;**

- e) Evaluarea şi revizuirea performanţei financiare a entităţii. (SIA 315 pct.11.)**

Aplicare şi alte materiale explicative:

Auditorul trebuie să ia în consideraţie următoarele aspecte relevante factorilor aferenţi domeniului de activitate, cadrului de reglementare şi altor factori externi care ar putea influenţa asupra entităţii: cadrul general de reglementare relevant domeniului de activitate; legislaţia şi reglementările care afectează semnificativ operaţiunile entităţii; condiţiile economice generale, inflaţia; disponibilitatea finanţării etc.

Auditorul trebuie să identifice aspectele importante ale naturii entităţii, inclusiv structura complexă a entităţii, organigrama, operaţiunile, sursele de finanţare, auditul intern etc.

Analizînd politicile şi cadrul de contabilitate, auditorul evaluează dacă acestea sînt adecvate pentru activitatea sa şi în conformitate cu cadrul de raportare financiară contabil aplicabil şi politicile contabile folosite în domeniul de activitate relevant.

La obţinerea înţelegerii obiectivelor, strategiilor şi riscurilor afacerii entităţii auditorul poate lua în consideraţie: progresele din domeniul de activitate; produsele şi serviciile noi; extinderea activităţii; noile proceduri utilizate în contabilitate, care au drept rezultat un risc de denaturare semnificativă a situaţiilor financiare.

Înţelegerea performanţei financiare a entităţii ajută auditorul să ia în consideraţie măsura în care activităţile pentru atingerea performanţelor sporesc riscurile de denaturare semnificativă, inclusiv cele cauzate de fraudă.

Procedurile de audit aplicate de către auditor pentru obţinerea înţelegerii entităţii şi a mediului său, în vederea identificării şi evaluării riscurilor de denaturare semnificativă, trebuie să includă.

- interviuarea conducerii şi a altor categorii de personal din cadrul entităţii, care îl ajută pe auditor să evalueze aplicabilitatea anumitor politici contabile, eficienţa controlului intern conceput de entitate;

- observarea şi examinarea operaţiunilor entităţii, planurilor de activitate, rapoartelor entităţii, informaţiilor obţinute din perioadele anterioare;

- proceduri analitice, care ajută la identificarea tranzacţiilor sau evenimentelor neobişnuite, precum şi a valorilor, ponderilor şi tendinţelor care ar putea ajuta auditorul la identificarea riscurilor de denaturare semnificativă, în special a celor cauzate de fraudă.

1.2. Determinarea materialităţii (pragul de semnificaţie)

Prezentele norme sînt elaborate în baza SIA 320 „Pragul de semnificaţie în planificarea şi desfăşurarea unui audit” şi abordează responsabilitatea auditorului în aplicarea conceptului de prag de semnificaţie în planificarea şi desfăşurarea unui audit al regularităţii, explică modul în care pragul de semnificaţie se aplică în evaluarea efectului

denaturărilor identificate asupra auditului și a denaturărilor necorecte, dacă ele există, asupra situațiilor financiare.

Obiectivul auditorului constă în aplicarea conceptului prag de semnificație în planificarea și efectuarea auditului.

Materialitatea definește caracterul semnificativ al categoriilor de operațiuni economico-financiare care, prin omisiune sau consemnarea eronată, ori prin încălcarea legislației contabile, ar influența semnificativ rapoartele financiare ale entității.

Dispoziții:

P3. La elaborarea planului general de audit, auditorul trebuie să determine materialitatea (pragul de semnificație) pentru situațiile financiare ca întreg.

Dacă în circumstanțele specifice entității există una sau mai multe clase de tranzacții specifice, solduri ale conturilor sau prezentări pentru care se așteaptă să existe denaturări, având o valoare mai mică decât pragul de semnificație stabilit la nivelul situațiilor financiare, care să influențeze deciziile economice ale utilizatorilor luate în baza rapoartelor, auditorul va determina și nivelul sau nivelurile pragului de semnificație ce vor fi aplicate pentru acele anumite clase de tranzacții, solduri ale conturilor sau prezentări. (SIA 320 pct. 10)

Aplicare și alte materiale explicative:

Pragul de semnificație în cadrul auditării situațiilor financiare la entitățile care utilizează banii publici și administrează patrimoniul public se stabilește la nivelul de 2% din cheltuielile totale, 2% din veniturile totale și de 4% din activele totale.

Auditorul trebuie să semnifice erorile, faptele ce presupun fraudă sau alte acțiuni ilegale în situația financiară a entității ca fiind materiale, atunci când există probabilitatea că utilizatorii raportului de audit au tras concluzii și au luat decizii, cunoscând existența faptelor de eroare/fraudă. De asemenea, auditorul trebuie să determine și să analizeze cauza denaturării semnificative a raportului financiar al entității, stabilind anumite criterii ce vor determina materialitatea erorii sau fraudei și vor da posibilitate să reducă riscul de audit până la un nivel acceptabil (spre exemplu, controlul va extinde volumul procedurilor de audit sau va solicita conducerea entității în vederea corectării raportului financiar; va examina caracterul semnificativ al nivelului raportului financiar în ansamblu, cât și la nivelul soldurilor individuale ale conturilor, categoriilor de operațiuni, anexelor la raportul financiar etc.).

Evaluarea de către auditor a caracterului semnificativ (materialității) referitor la soldurile anumitor conturi și categoriilor de operațiuni va ajuta auditorul să decidă la care indicatori este necesar de atras atenția și dacă urmează sau nu de aplicat procedurile de eșantionare și/ori cele analitice.

Pentru a micșora probabilitatea denaturărilor nedescoperite, la planificarea auditului auditorul poate stabili un nivel de semnificație mai redus decât cel care se presupune a fi utilizat la evaluarea rezultatelor auditului.

La evaluarea autenticității rapoartelor financiare prezentate, auditorul trebuie să determine dacă totalitatea denaturărilor descoperite în cadrul auditului și necorectate au un caracter semnificativ.

Totalitatea denaturărilor necorectate include:

- denaturările descoperite de auditor, inclusiv efectul net al denaturărilor necorectate, identificate în procesul auditului regularității din perioada precedentă;

- evaluarea de către auditor a altor denaturări care nu pot fi identificate separat (spre exemplu, nivelul erorii presupuse).

Auditorul va stabili criteriile de determinare a materialității

în baza raționamentului său profesional, factorilor care afectează rapoartele financiare ale entității, precum și a informațiilor care influențează sau pot influența utilizatorii raportului de audit.

Auditorul va lua în considerație următorii factori, a căror enumerare nu este exhaustivă:

- utilizarea mijloacelor bănești, a patrimoniului public pentru alte activități/scopuri decât cele pentru care au fost alocate;
- prevederile actelor legislative și normative;
- situația soldurilor individuale reflectate în rapoartele financiare și interdependența lor;
- omiterea înregistrărilor în documentele entității auditate, a informațiilor care stau la baza unor decizii semnificative luate de persoanele din cadrul conducerii entității;
- furnizarea unor informații eronate sau netransmiterea/neprezentarea informațiilor necesare autorităților care, după competență, adoptă decizii asupra alocării mijloacelor financiare.

1.3. Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității

Obiectivul auditorului este de a identifica și evalua riscurile de denaturare semnificativă a informațiilor, în măsura în care se datorează fraudei sau erorii, la nivelul situațiilor financiare și al afirmațiilor prin înțelegerea entității și a mediului său, inclusiv a controlului intern al entității, furnizând, astfel, o bază pentru elaborarea și implementarea de răspunsuri la riscurile de denaturare semnificativă evaluate.

Dispoziții:

Proceduri de evaluare a riscului și activități conexe:

P4. Auditorul trebuie să efectueze proceduri de evaluare a riscului pentru a furniza o bază de identificare și evaluare a riscurilor de denaturare semnificativă la nivelul situațiilor financiare și al afirmațiilor. Procedurile de evaluare a riscului, prin ele înșele, totuși, nu oferă suficiente probe de audit adecvate pe care să se bazeze opinia de audit. (SIA 315 pct. 5)

Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă

P5. Auditorul trebuie să evalueze și să identifice riscurile de denaturare semnificativă la nivelul situațiilor financiare, tranzacțiilor, soldurilor conturilor și prezentărilor, cu scopul de a asigura o bază pentru conceperea și desfășurarea procedurilor de audit viitoare. (SIA 315 pct. 25)

P6. În acest scop, auditorul trebuie:

a) să identifice riscurile prin procesul de obținere a înțelegerii entității și a mediului său, inclusiv a controalelor relevante care se referă la riscuri și prin luarea în considerare a claselor de tranzacții, soldurilor conturilor și prezentărilor din situațiile financiare;

b) să evalueze riscurile identificate și măsura în care acestea se referă, în linii generale, la situațiile financiare ca întreg și pot afecta numeroase afirmații;

c) să coreleze riscurile identificate cu ceea ce ar putea funcționa greșit la nivelul afirmațiilor, ținându-se cont de controalele relevante pe care auditorul intenționează să le testeze;

d) să ia în considerare probabilitatea denaturării, inclusiv posibilitatea unor multiple denaturări și măsura în care dimensiunea eventualei denaturări ar putea avea drept rezultat o denaturare semnificativă. (SIA 315 pct. 26)

Riscuri care impun o atenție specială pentru audit

P7. Ca parte a evaluării riscului, auditorul trebuie

să determine măsura în care oricare dintre riscurile identificate reprezintă, potrivit raționamentului auditorului, riscuri semnificative. La exercitarea acestui raționament, auditorul trebuie să excludă efectele controalelor identificate aferente riscului. (SIA 315 pct.27)

P8. La exercitarea raționamentului prin care unele riscuri sunt considerate semnificative, auditorul trebuie să ia în considerație:

- a) măsura în care riscul este un risc de fraudă;**
- b) măsura în care riscul este legat de aspecte recente, semnificative, economice, contabile sau de altă natură și, deci, necesită o atenție specială; complexitatea tranzacțiilor;**
- c) măsura în care riscul implică tranzacții semnificative cu părțile afiliate; gradul de subiectivitate în evaluarea informațiilor financiare eferente riscului, în special evaluările care implică o gamă largă de incertitudini; și**
- d) măsura în care riscul implică tranzacții semnificative care sunt în afara activităților normale ale entității, sau par a fi neobișnuite, din alte puncte de vedere.** (SIA 315 pct.28)

P 9. Auditorul, dacă a determinat existența unui risc semnificativ, trebuie să înțeleagă controalele entității, inclusiv activitățile de control, relevante pentru acel risc. (SIA 315 pct.29)

Riscuri pentru care procedurile de fond asigură suficiente probe de audit adecvate

P10. Cît privește anumite riscuri, auditorul poate considera că nu este posibilă sau realizabilă obținerea de suficiente probe de audit adecvate numai în urma procedurilor de fond. Astfel de riscuri pot fi aferente înregistrării inexacte sau incomplete a claselor obișnuite și semnificative de tranzacții sau solduri ale conturilor, ale căror caracteristici permit adesea procesarea foarte automatizată, cu o redușă sau nici o intervenție manuală. În astfel de cazuri, controalele entității asupra acestor riscuri sunt relevante pentru audit și auditorul trebuie să obțină înțelegerea acestora. (SIA 315 pct.30)

Verificarea evaluării riscurilor

P11. Evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă la nivelul afirmațiilor de către auditor se poate modifica pe parcursul auditului, pe măsură ce se obțin probe suplimentare de audit. În cazurile în care auditorul obține probe de audit prin derularea unor proceduri de audit viitoare sau dacă se obțin informații noi, oricare dintre acestea ar fi în contradicție cu probele de audit pe care auditorul își bazează inițial evaluarea, auditorul trebuie să verifice evaluarea și să modifice, în consecință, procedurile de audit planificate anterior. (SIA 315 pct.31)

Aplicare și alte materiale explicative:

Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă se efectuează de către auditor la nivelul situațiilor financiare și la nivelul afirmațiilor.

Riscurile la nivelul situațiilor financiare pot deriva, în special, dintr-un control intern slab, care poate genera îndoeli cu privire la auditarea situațiilor financiare. Astfel, îngrijorările legate de credibilitatea datelor din evidența contabilă a entității pot duce la concluzionarea imposibilității obținerii de către auditor a probelor suficiente și adecvate pentru a-si fundamenta opinia de audit.

La evaluarea riscurilor la nivelul afirmațiilor auditorul ia în considerație: afirmațiile în legătură cu clasele de tranzacții și evenimente pentru perioada supusă auditului; afirmațiile despre soldurile conturilor la sfârșitul perioadei; afirmații despre descriere și prezentare. Riscurile la nivelul

afirmațiilor pentru clase și tranzacții, solduri ale conturilor și prezentări trebuie luate în considerație, deoarece contribuie direct la determinarea naturii, plasării în timp și amplitudinii procedurilor de audit viitoare la nivelul afirmațiilor, care sunt necesare pentru obținerea probelor de audit suficiente și adecvate.

Identificarea riscurilor semnificative este corelată cu existența tranzacțiilor neobișnuite, care nu sunt specifice entității, deoarece cer de la conducere aplicarea unor proceduri specifice tranzacției date. De asemenea, auditorul trebuie să evalueze modul în care conducere a implementat proceduri de control ca răspuns la astfel de riscuri de denaturare semnificativă.

O atenție sporită trebuie acordată riscurilor semnificative cauzate de fraudă. În acest sens, auditorul evaluează dacă selectarea și aplicarea politicilor contabile de către entitate, în special cele privind tranzacțiile complexe.

Este posibilă situația când pe parcursul auditului riscurile evaluate pot să nu reflecte corect anumite situații din cadrul entității, iar procedurile de audit viitoare planificate pot să nu fie eficiente în detectarea denaturărilor semnificative. În acest caz, auditorul trebuie să revizuiască evaluarea riscurilor și, respectiv, procedurile de audit planificate.

4.4. Evaluarea sistemului de control intern

Dispoziții:

Controlul intern al entității

P12. Auditorul trebuie să înțeleagă controlul intern relevant pentru audit. Măsura în care un control individual, sau în combinație cu altele, este relevant pentru audit depinde de raționamentul profesional al auditorului. (SIA 315 pct.12)

Natura și amploarea înțelegerii controalelor relevante

P13. Atunci când se obține o înțelegere a controalelor relevante pentru audit, auditorul trebuie să evalueze conceperea acestor controale și să determine măsura în care acestea au fost implementate, prin efectuarea de proceduri suplimentare interogării personalului entității. (SIA 315 pct.13)

Componentele controlului intern

Mediul de control

P14. Auditorul trebuie să obțină o înțelegere a mediului de control, inclusiv măsura în care:

- a) Conducerea a creat și menținut o cultură bazată pe onestitate și conduită etică; și**
- b) Punctele forte ale elementelor mediului de control asigură o bază adecvată pentru celelalte componente ale controlului intern, inclusiv măsura în care aceste componente nu sunt subminate de deficiențele mediului de control.** (SIA 315 pct.14)

Procesul de evaluare a riscului entității

P15. Auditorul trebuie să obțină înțelegerea măsurii în care entitatea dispune de un proces pentru identificarea riscurilor afacerii relevante pentru obiectivele de raportare financiară; estimarea semnificației riscurilor; evaluarea probabilității apariției acestora; și decizia cu privire la acțiunile de abordare a acestor riscuri. (SIA 315 pct.15)

Sistemul informațional, inclusiv procesele de activitate aferente, relevante pentru raportarea financiară și comunicare

P16. Auditorul trebuie să înțeleagă sistemul informațional, inclusiv procesele de activitate aferente, relevante pentru raportarea financiară, inclusiv următoarele aspecte:

- a) Clasele de tranzacții din operațiunile entității care sunt semnificative pentru situațiile financiare;**
- b) Procedurile atât din cadrul sistemelor tehnologiilor informaționale (TI), cât și al sistemelor manuale, prin care aceste tranzacții sunt inițiate, înregistrate,**

procesate, corectate după caz, transpuse în registrul general și raportate în situațiile financiare;

c) Înregistrările contabile aferente, informațiile justificate și conturile specifice din situațiile financiare care sunt utilizate pentru a iniția, înregistra, procesa și raporta tranzacțiile; aceasta include corectarea informațiilor incorecte și modul în care informațiile sunt transferate în registrul general. Înregistrările pot fi manuale sau în format electronic;

d) Modul în care sistemul informațional captează evenimentele și condițiile altele decât tranzacțiile, care sunt semnificative pentru situațiile financiare;

e) Procesul de raportare financiară utilizat pentru întocmirea situațiilor financiare ale entității, inclusiv a estimărilor contabile și prezentărilor semnificative; și

f) Controalele aferente intrărilor din registru, inclusiv intrările nonstandard, folosite la înregistrarea tranzacțiilor și ajustărilor neobișnuite. (SIA 315 pct.18)

P17. Auditorul trebuie să înțeleagă modul în care entitatea comunică rolurile și responsabilitățile de raportare financiară și aspectele semnificative privind raportarea financiară, inclusiv comunicările dintre conducere și persoanele însărcinate cu guvernanta; comunicările externe, precum și cu autoritățile de reglementare. (SIA 315 pct.19)

Activitățile de control relevante pentru audit

P18. Auditorul trebuie să înțeleagă activitățile de control relevante pentru audit, acestea fiind cele pe care auditorul le consideră a fi de înțeles în vederea evaluării riscurilor de denaturare semnificativă la nivelul afirmațiilor și conceperii unor proceduri de audit viitoare ca răspuns la riscurile evaluate. (SIA 315 pct.20)

P19. Auditorul trebuie să înțeleagă modul în care entitatea a răspuns la riscurile aferente sectorului informatic. (SIA 315 pct.21)

Monitorizarea controalelor

P20. Auditorul trebuie să înțeleagă activitățile principale pe care entitatea le utilizează pentru a monitoriza controlul intern asupra raportării financiare, inclusiv a celor aferente activităților de control relevante pentru audit, precum și modul în care entitatea inițiază acțiuni de remediere a deficiențelor din cadrul controalelor sale. (SIA 315 pct.22)

P21. Dacă entitatea are funcția de audit intern și, pentru a determina măsura în care funcția de audit intern poate fi relevantă pentru audit, auditorul trebuie să înțeleagă următoarele:

a) Natura responsabilităților funcției de audit intern și a modului în care funcția de audit intern este corespunzătoare structurii organizaționale a entității; și

b) Activitățile desfășurate sau care urmează a fi desfășurate în cadrul auditului intern. (SIA 315 pct.23)

P22. Auditorul trebuie să înțeleagă sursele de informații utilizate în activitățile de monitorizare ale entității, precum și a bazei în funcție de care conducerea consideră informațiile suficient de credibile în acest scop. (SIA 315 pct.24)

Aplicare și alte materiale explicative:

Controlul intern este conceput, implementat și menținut pentru a aborda riscurile care amenință atingerea obiectivelor entității ce se referă la :

a) Credibilitatea raportării financiare a entității;

b) Eficiența și eficacitatea operațiunilor acesteia; și

c) Conformitatea activității sale cu reglementările aplicabile.

Reieșind din obiectivele controlului intern, auditorul trebuie să ia în considerare:

- Controlul intern privind protejarea activelor entității împotriva achiziționării, utilizării sau casării neautorizate;
- Controalele interne privind realizarea obiectivelor de raportare.

Auditorul, în vederea evaluării conceperii și implementării controlului intern al entității, utilizează următoarele proceduri: chestionarea conducerii, observarea aplicării controalelor interne specifice, examinarea documentelor și rapoartelor, urmărirea tranzacțiilor prin sistemul informațional.

Componentele controlului intern includ:

- mediul de control;
- procesul de evaluare a riscurilor entității;
- procedurile de control;
- activitățile de control, și
- monitorizarea controalelor.

La evaluarea mediului de control auditorul trebuie să ia în considerare următoarele elementele relevante: comunicarea și aplicarea valorilor de integritate și etică; angajamentul privind competența; participarea persoanelor însărcinate cu guvernanta (independența față de conducere, experiența și statutul lor, amplexarea implicării lor etc); filozofia conducerii și stilul de lucru; structura organizatorică; atribuirea autorităților și responsabilităților; politici și practici de resurse umane.

În cadrul examinării procesului de evaluare a riscurilor entității, auditorul va urmări modul în care conducerea determină riscurile sale și, ulterior, le gestionează.

La evaluarea activităților de control auditorul se poate concentra asupra identificării și înțelegerii activităților de control ce abordează domenii în care se consideră că riscurile de denaturare semnificativă pot fi mai ridicate.

Auditorul examinează modul și eficiența cu care conducerea efectuează monitorizarea controalelor în vederea asigurării realizării obiectivelor specifice entității.

Evaluarea controlului intern efectuată la etapa de planificare presupune următoarele aspecte:

- efectuarea unei evaluări preliminare a sistemului de control intern pentru a stabili dacă acesta este relevant și contribuie la realizarea obiectivelor auditului;
- determinarea faptului care dintre elementele sistemului controlului intern poate fi caracterizat ca element-cheie și dacă acesta a funcționat corespunzător în întreaga perioadă auditată;
- verificarea faptului dacă conducerea entității a stabilit proceduri de control corespunzătoare și dacă acestea sînt relevante pentru realizarea obiectivelor de control propuse.

1.5. Eșantionarea în audit

Normele de eșantionare au fost elaborate în conformitate cu SIA 530 „Eșantionarea în audit” și SIA 500 „Probe de audit”, care abordează responsabilitatea auditorului de a elabora și a efectua proceduri de audit în scopul obținerii probelor de audit suficiente și adecvate pentru formularea concluziilor rezonabile pe care auditorul să-și bazeze opinia și să ofere îndrumări cu privire la metodele de selectare a elementelor de testat, aflate la dispoziția auditorului, una dintre metode fiind eșantionarea în audit.

Normele de eșantionare selectivă se aplică atunci cînd auditorul a decis să utilizeze eșantionare în audit pentru efectuarea procedurilor de audit. Aceasta tratează utilizarea de către auditor a eșantionării statistice și nestatistice la planificarea și selectarea eșantionului de audit, efectuarea testelor controalelor și testelor de detaliu, precum și evaluarea rezultatelor eșantionului.

Obiectivul auditorului în cazul utilizării eșantionării în audit este de a furniza o bază rezonabilă pentru formularea de către auditor a concluziilor cu privire la populația din

care este selectat eşantionul.

Dispoziții:

Proiectarea eşantionului, dimensiunea și selectarea elementelor de testat.

P23. La proiectarea eşantionului în audit, auditorul trebuie să ia în considerare scopul procedurii de audit și caracteristicile populației din care va fi extras eşantionul. (SIA 530 pct.6)

P24. Auditorul trebuie să determine o dimensiune a eşantionului, suficientă pentru a reduce riscul de eşanționare la un nivel acceptabil de scăzut. (SIA 530 pct.7)

P25. Auditorul trebuie să selecteze elementele eşantionului astfel încât fiecare unitate de eşanționare din cadrul populației să poată fi selectată. (SIA 530 pct.8)

Efectuarea procedurilor de audit

P26. Auditorul trebuie să efectueze proceduri de audit, adecvate scopului propus, cu privire la fiecare element selectat. (SIA 530 pct.9)

P27. Dacă procedura de audit nu este aplicabilă elementului selectat, auditorul trebuie să efectueze procedura asupra unui element înlocuit.

(SIA 530 pct.10)

P28. Dacă auditorul nu poate aplica procedurile de audit proiectate sau proceduri alternative cu privire la un element selectat, auditorul trebuie să trateze acel element drept o deviere de la controlul prescris, în cazul testelor controalelor, sau o denaturare, în cazul testelor de detaliu. (SIA 530 pct.11)

Natura și cauza devierilor și denaturărilor

P29. Auditorul trebuie să investigheze natura și cauza oricăror devieri sau denaturări identificate și să evalueze efectul lor posibil asupra scopului procedurii de audit și altor domenii ale auditului. (SIA 530 pct.12)

P30. În circumstanțe extrem de rare în care auditorul consideră o denaturare sau o deviere descoperită în cadrul unui eşantion drept o neregularitate, auditorul trebuie să atingă un grad ridicat de certitudine că acea denaturare sau deviere nu este reprezentativă pentru populație.

Auditorul trebuie să atingă acest grad ridicat de certitudine prin efectuarea procedurilor de audit suplimentare, pentru a obține suficiente probe de audit adecvate că acea denaturare sau deviere nu afectează restul populației. (SIA 530 pct.13)

Planificarea denaturărilor

P31. În cazul testelor de detaliu auditorul trebuie să proiecteze denaturările identificate în eşantionul din cadrul populației. (SIA 530 pct.14)

Evaluările rezultatelor eşanționării în audit

P32. Auditorul trebuie să evalueze rezultatele aferente eşantionului și măsura în care utilizarea eşanționării în audit a furnizat o bază rezonabilă pentru concluzia referitoare la populația care a fost testată. (SIA 530 pct.15)

Aplicare și alte materiale explicative:

Eşanționarea în audit poate fi aplicată atât cu scopul de a selecta entitatea, tema, domeniul, cât și pentru a selecta un eşantion din totalitatea operațiilor și documentelor ce se supun auditului.

Riscul de neeşanționare

Riscul de neeşanționare presupune utilizarea procedurilor de audit neadecvate, sau interpretarea eronată a probelor de audit, și eşecul de a recunoaște o denaturare sau o deviere.

Unitatea de eşanționare

Unitățile de eşanționare sînt elementele individuale

care constituie o populație. Ele pot fi elemente fizice (de exemplu, verificări listate în foile de depozit, intrări referitoare la venituri, facturi, liste de debitori, creditori ș.a) sau unități monetare.

Denaturarea tolerabilă

La proiectarea unui eşantion, auditorul determină denaturarea tolerabilă pentru a aborda riscul ca denaturările nesemnificative colective sau individuale să poată determina denaturarea semnificativă a situațiilor financiare și să ofere o marjă a denaturărilor nedetectate posibile.

Denaturarea tolerabilă reprezintă aplicarea pragului de semnificație funcțional, așa cum este definit în ISA 320, unei proceduri specifice de eşanționare. Denaturarea tolerabilă poate avea aceeași valoare sau o valoare mai scăzută decât pragul de semnificație funcțional.

Determinarea eşantionului, dimensiunea și selectarea elementelor de testat

Determinarea eşantionului

Eşanționarea în audit îi permite auditorului să obțină și să evalueze probe de audit pentru a formula și sprijini concluzia cu privire la populația din care a fost extras eşantionul și poate fi aplicată utilizînd fie abordările eşanționării nestatistice, fie abordările eşanționării statistice.

La determinarea eşantionului de audit, auditorul ia în considerare scopul ce trebuie atins și combinația de proceduri de audit cu probabilitatea cea mai mare de a atinge acest scop. Luarea în considerare a naturii probelor de audit căutate și a condițiilor devierii sau denaturării posibile și altor caracteristici referitoare la acele probe de audit va contribui la definitivarea devierii sau denaturării și a populației ce trebuie utilizată pentru eşanționare.

Luînd în considerare caracteristicile unei populații din care a fost extras eşantionul, auditorul poate determina dacă stratificarea sau selectarea în funcție de valoare este adecvată.

Decizia cu privire la măsura în care ar trebui utilizată o abordare nestatistică sau statistică a eşantionului este o chestiune care ține de raționamentul auditorului.

Dimensiunea eşantionului

Nivelul riscului de eşanționare pe care auditorul este dispus să-l accepte afectează dimensiunea prevăzută a eşantionului. Cu cît este mai redus riscul pe care auditorul este dispus să-l accepte, cu atît mai mare va trebui să fie dimensiunea eşantionului.

Riscul de eşanționare poate duce la două tipuri de concluzii generatoare de erori:

- În cazul unui test al controalelor, concluzia potrivit căreia controalele sînt mai eficiente decît cum sînt în realitate, sau în cazul testelor de detaliu, concluzia că nu există o denaturare semnificativă cînd de fapt există.

- În cazul unui test al controalelor, concluzia potrivit căreia controalele sînt mai puțin eficiente decît cum sînt în realitate, sau în cazul unui test de detaliu, concluzia că există o denaturare semnificativă, cînd de fapt nu există.

Dimensiunea eşantionului poate fi determinată prin aplicarea unei formule pe bază statistică sau prin exercitarea raționamentului profesional.

Selectarea elementelor de testat

Un eşantion poate fi selectat prin metode statistice sau nestatistice; prin utilizarea programelor computerizate sau tabelelor cu numere întîmplătoare; selectări sistematice și nesistematice.

Decizia de a utiliza una din aceste metode este luată de auditor conform aprecierii sale profesionale în circumstanțe concrete. De exemplu, în cazul testării controlului intern, analiza caracterului și cauzelor erorilor va fi mult mai importantă decît analiza statistică a existenței sau lipsei erorilor. În acest caz, eşantionul nestatistic poate fi cel mai potrivit.

În cazul eșantionării statistice, elementele eșantionului sînt selectate astfel încît fiecare unitate de eșantionare să prezinte o probabilitate cunoscută de a fi selectată. În cazul eșantionării nestatistice, este utilizat raționamentul în selectarea elementelor eșantionului.

Deoarece scopul eșantionării este furnizarea unei baze rezonabile de formulare a concluziilor de către auditor cu privire la populația din care este selectat eșantionul, este important ca auditorul să selecteze un eșantion reprezentativ, astfel încît să evite alegerea elementelor eșantionului care să prezinte caracteristici tipice ale populației.

Auditorul, reieșind din raționamentul profesional, va aplica metode de selectare a eșantioanelor prin utilizarea selectării aleatorii, sistematice și întîmplătoare.

Natura și cauza devierilor și denaturărilor

La analiza devierilor și denaturărilor identificate, auditorul poate observa că multe dintre acestea au o trăsătură comună (de exemplu, tipul de tranzacție, locația sau perioada de timp). În astfel de circumstanțe auditorul poate decide să identifice toate elementele din cadrul populației care prezintă trăsătura comună și să extindă procedurile de audit la acele elemente. Mai mult decît atît, astfel de devieri sau denaturări pot fi intenționate și pot indica posibilitatea fraudei.

Evaluarea rezultatelor eșantionării

În cazul testelor controalelor, o rată a devierii neașteptat de mare a eșantionului poate determina creșterea nivelului riscului de denaturare semnificativă evaluat, cu excepția cazului în care sînt obținute probe de audit suplimentare, care să susțină faptul că este realizată o evaluare inițială. În cazul testelor de detaliu, o valoare neașteptat de mare într-un eșantion îl poate determina pe auditor să creadă că o clasă de tranzacții sau un sold al unui cont conține o denaturare semnificativă, în absența unor probe de audit suplimentare, potrivit cărora nu există nici o denaturare semnificativă.

În cazul testelor de detaliu, denaturarea proiectată plus eroarea, dacă există, reprezintă cea mai bună estimare a auditorului cu privire la denaturarea din cadrul populației. Atunci cînd denaturarea proiectată plus eroarea, dacă există, depășește denaturarea tolerabilă, eșantionul nu furnizează o bază rezonabilă pentru concluziile aferente populației care a fost testată.

1.6. Planul general de audit și programul de audit

Dispoziții:

P33. Auditorul trebuie să stabilească un plan general de audit care definește domeniul de aplicare, plasarea în timp și direcția auditului și care oferă îndrumări privind elaborarea programului de audit. (SIA 300 pct. 7)

P34. La stabilirea strategiei generale de audit, auditorul trebuie:

a) să identifice caracteristicile misiunii ce îi definesc domeniul de aplicare;

b) să identifice obiectivele de raportare ale misiunii de audit pentru planificarea plasării în timp a auditului și a naturii comunicărilor prevăzute;

c) să ia în considerare factorii care, potrivit raționamentului profesional al auditorului, sînt semnificativi pentru direcționarea eforturilor echipei de audit;

d) să ia în considerație rezultatele activităților preliminare misiunii de audit și, acolo unde este aplicabil, măsura în care sînt relevante cunoștințele dobîndite în alte misiuni efectuate de partenerul de misiune pentru entitate; și

e) să prevadă natura, plasarea în timp și amploarea resurselor necesare desfășurării misiunii de audit.

(SIA 300 pct. 8)

P35. Auditorul trebuie să elaboreze un program de audit care să includă o descriere a:

a) Naturii, plasării în timp și amplitudinii procedurilor planificate de evaluare a riscurilor;

b) Naturii, plasării în timp a amplitudinii procedurilor de audit suplimentare planificate la nivelul afirmațiilor;

c) Altor proceduri planificate de audit, care trebuie aplicate astfel încît misiunea de audit să corespundă standardelor. (SIA 300 pct. 9)

P36. Auditorul trebuie să actualizeze și să modifice planul general de audit, după caz, pe parcursul auditului. (SIA 300 pct. 10)

P37. Auditorul trebuie să planifice natura, plasarea în timp și amploarea coordonării și supervizării membrilor echipei de audit, precum și a revizuirii activității lor. (SIA 300 pct. 11)

Aplicare și alte materiale explicative:

Planul general de audit, elaborat și perfectat documentar de auditor, va descrie sfera de cuprindere și desfășurare a auditului, metodele de aplicare, fiind un document suficient de detaliat, care va servi auditorului ca bază la pregătirea și realizarea programului de audit.

La elaborarea și documentarea Planului general de audit, în scopul asigurării eficacității și eficienței auditului, precum și coordonării procedurilor de audit cu regimul de lucru al personalului entității, se admite discutarea elementelor planului și a anumitor proceduri de audit cu conducerea entității. Totodată, atît Planul general de audit, cît și programul de audit rămîn în responsabilitatea auditorului.

La documentarea Planului general de audit, auditorul trebuie să ia în considerație următoarele aspecte:

- condițiile economice, în general și în particular, ale domeniului de activitate a entității auditate, punîndu-se accentul pe particularitățile, politicile și procedurile aplicate de entitate la realizarea obiectivelor;

- scopul, obiectivele auditului și modul în care acestea vor fi realizate

- înțelegerea sistemului contabil și de control intern, pentru a putea evalua eficiența și eficacitatea funcționării acestora;

- determinarea pragului de semnificație;

- identificarea preliminară a zonelor în care riscul de denaturare semnificativă poate fi mai ridicat;

- evaluarea preliminară a controlului intern implementat de către conducerea entității;

- sumarul rezultatelor procedurilor de audit realizate la etapa de planificare;

- alte elemente cu privire la respectarea continuității activității de audit, termenele angajamentului de efectuare a auditului; termenul de prezentare a raportului de audit etc.

- coordonarea, îndrumările, revizuirea misiunii de audit de către șeful echipei, directorului de Departament și/sau șefului de Direcție etc.

Forma și conținutul Planului general de audit pot varia în funcție de complexitatea domeniului auditat, de structura instituțională și volumul activității entității auditate, de complexitatea auditului.

În baza Planului general de audit, auditorul va elabora și documenta programul de audit, prin care se stabilesc natura și durata procedurilor de audit care urmează a fi realizate de către auditor/echipa de audit.

Programul de audit include un set de instrucțiuni privind executarea adecvată a activității de audit, cu specificarea obiectivelor auditului; timpului necesar pentru efectuarea auditului și concretizarea termenelor de executare a lucrărilor pentru fiecare domeniu în parte sau proceduri de audit separate; alte elemente necesare pentru exercitarea

adecvată a auditului. La documentarea programului de audit, auditorul va lua în considerație rezultatele procedurilor de evaluare a riscurilor; posibilitatea/oportunitatea antrenării specialiștilor (experților) din domeniu.

În cazul obținerii de către auditor a unor probe de audit suplimentare, care diferă în mod semnificativ de cele disponibile inițial, auditorul trebuie să modifice Planul general de audit și programul de audit.

Planul general de audit și programul de audit, elaborate și documentate de auditor, se supun aprobării de către directorul de Departament care monitorizează desfășurarea misiunii de audit.

II. Standardele auditului regularității aplicabile etapei de executare

Scopul Standardelor auditului regularității aplicabile etapei de executare este de a oferi instrucțiuni privind caracteristicile probelor de audit și tratează responsabilitatea auditorului de a planifica și a efectua proceduri de audit pentru a obține probe de audit suficiente și adecvate și de a întocmi documentația de audit pentru auditul regularității.

Standardele auditului regularității aplicabile etapei de executare a auditului au fost elaborate în conformitate cu Normele procedurale INTOSAI și Standardele Internaționale de Audit IFAC SIA 500 „Probe de audit”, SIA 230 „Documentația de audit”, SIA 240 „Responsabilitățile auditorului privind fraudă în cadrul unui audit al situațiilor financiare”, SIA 330 „Răspunsul auditorului la riscurile evaluate”.

2.1. Probele de audit

Pentru fundamentarea opiniilor și concluziilor auditorului referitoare la organizația, programul, activitatea sau funcția auditată trebuie obținute probe de audit suficiente și adecvate. (NA 3.5.1.)

Obiectivul auditorului este de a concepe și a desfășura proceduri de audit astfel încât să-i permită să obțină probe de audit suficiente și adecvate pentru a putea ajunge la concluzii rezonabile pe care să-și bazeze opinia de audit.

Dispoziții:

E1. Auditorii trebuie să stabilească și să desfășoare proceduri de audit care corespund circumstanțelor, în scopul obținerii de probe suficiente și adecvate (SIA 500 pct.6)

E2. În conceperea și desfășurarea procedurii de audit, auditorul trebuie să ia în considerare relevanța și credibilitatea informațiilor utilizate drept probe de audit. (SIA 500 pct.7)

E3. Atunci când se utilizează informațiile generale ale entității, auditorul trebuie să evalueze măsura în care acestea sunt suficient de credibile pentru scopurile auditorului. Auditorul trebuie să evalueze măsura în care informațiile generale sunt necesare în următoarele circumstanțe:

a) obținerea probelor de audit cu privire la corectitudinea și exhaustivitatea informațiilor; și

b) evaluarea măsurii în care informațiile sunt suficient de precise și detaliate pentru scopurile auditorului. (SIA 500 pct.9)

Aplicare și alte materiale explicative:

Suficiența este măsura cantității probelor de audit, care este afectată de riscurile evaluate (cu cât riscurile înalte sunt mai multe, cu atât cantitatea probelor de audit este mai mare). Obținerea de mai multe probe nu poate compensa calitatea slabă a acestora.

Gradul de adecvare reprezintă măsura calității probelor de audit sau, mai precis, relevanța și credibilitatea lor.

Relevanța probelor de audit este asigurată, dacă acestea au la bază date și informații care au legătură cu scopul procedurii de audit.

Credibilitatea probelor de audit este susținută prin

autenticitatea și obiectivitatea datelor și informațiilor și este influențată de sursa lor (care poate fi internă sau externă), de natura lor (care poate fi vizuală, documentară sau verbală) și de circumstanțele în care sunt obținute.

La evaluarea credibilității probelor de audit este necesar să fie luate în vedere următoarele generalizări:

▪ probele de audit sunt mai credibile atunci când sunt obținute din surse independente din afara entității;

▪ probele de audit obținute din interiorul entității sunt mai credibile atunci când controalele impuse de entitate sunt eficiente;

▪ probele de audit obținute în mod direct de către auditor (de exemplu, observarea aplicării unui control) sunt mai credibile decât probele de audit obținute indirect sau prin deducție (de exemplu, investigații cu privire la aplicarea unui control);

▪ probele de audit sunt mai credibile atunci când există sub formă de document, fie pe hârtie, fie în format electronic (de exemplu, o înregistrare scrisă a unei întâlniri este mai credibilă decât declararea ulterioară în formă orală a problemelor discutate);

▪ probele de audit oferite pe documente originale sunt mai credibile decât cele oferite pe fotocopii.

În funcție de natura lor, se identifică următoarele tipuri de probe de audit:

a) probe de audit fizice – obținute prin observarea directă a evenimentelor și a activității persoanelor, fiind prezentate sub formă de fotografii, diagrame, hărți, grafice ș.a;

b) probe de audit verbale – obținute sub formă de răspunsuri la interviuri, sondaje etc.;

c) probe de audit documentare – obținute în bază de documente, fiind prezentate în formă scrisă sau în format electronic;

d) probe de audit analitice – obținute ca urmare a verificării, analizării și interpretării datelor rezultate din acțiunile ce se referă la derularea activității entității auditate.

2.2. Procedurile de audit

Pentru a obține probe de audit suficiente și adecvate, auditorii trebuie să se asigure că tehnicile și procedurile utilizate sunt suficiente pentru a depista în mod rezonabil toate erorile și neregularitățile semnificative din punct de vedere cantitativ (NA 3.5.3.)

Dispoziții:

E4. La elaborarea testelor controalelor și testelor de detaliu, auditorul trebuie să determine mijloacele de selectare a elementelor de testare care sunt eficace pentru a îndeplini scopurile procedurii de audit. (SIA 500 pct.10)

E5. Auditorul va proiecta și efectua proceduri de audit ca răspuns la riscurile evaluate ale unor denaturări semnificative la nivelul afirmațiilor. (SIA 330 pct.6-23)

E6. Auditorul proiectează și aplică proceduri de audit suplimentare, a căror natură, plasare în timp și amplitudine corespund riscurilor evaluate de denaturare semnificativă, ca urmare a fraudei la nivelul afirmațiilor. (SIA 240 pct.30)

Aplicare și alte materiale explicative:

Probele de audit în vederea formulării de concluzii rezonabile pe care să se bazeze opinia auditorului sunt obținute prin desfășurarea de:

a) Proceduri de evaluare a riscului, efectuate pentru identificarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său, inclusiv a controlului intern al entității;

b) Proceduri de audit ulterioare, care cuprind:

• Testul controalelor, atunci când auditorul a decis să le

efectueze sau cind acestea sînt prevăzute de SIA; si

• *Proceduri de fond, inclusiv teste de detaliu și proceduri analitice de fond.*

Procedurile de audit pot fi utilizate drept proceduri de evaluare a riscului, teste ale controalelor sau proceduri de fond, în funcție de contextul în care sînt aplicate de auditor, și pot include:

- Examinarea;
- Observarea;
- Confirmarea;
- Recalcularea;
- Reefectuarea;
- Interviewarea.

Examinarea implică verificarea înregistrărilor, documentelor sau activelor materiale.

Observarea constă în asistarea la procedurile sau procesele desfășurate de alte persoane, cum ar fi participarea la inventarierea efectuată de personalul entității auditate.

Confirmarea reprezintă proba de audit obținută din surse competente din cadrul entității sau din afara entității, în scopul confirmării informațiilor contabile. Confirmările pot varia de la oficiale, în formă scrisă, adresate terțelor în modul stabilit, pînă la neoficiale, verbale, adresate personalului/conducerii entității.

Recalcularea constă în verificarea exactității înregistrărilor contabile în documentele primare și în registrele contabile, sau la efectuarea calculului independente.

Reefectuarea implică executarea de către auditor, în mod independent, a procedurilor sau controalelor care au fost efectuate inițial ca parte a controlului intern al entității.

Interviewarea constă în căutarea de informații atît financiare, cît și nefinanciare din partea persoanelor cu experiență, fie din interiorul, fie din afara entității.

2.3. Documentația de audit

Auditorii trebuie să documenteze în mod adecvat probele de audit, inclusiv baza și amploarea planificării, realizării și a constatărilor auditului. (NA 3.5.5.)

Auditorul trebuie să țină cont de faptul că sistematizarea și conținutul documentelor de lucru reflectă nivelul său de competență, experiență și cunoaștere. Documentele de lucru trebuie să fie suficient de complete și detaliate pentru a permite unui auditor experimentat, care anterior nu a avut legătură cu acest audit, să determine prin intermediul lor activitatea realizată în scopul justificării concluziilor auditului. (NA 3.5.7.)

Obiectivul auditorului este de a întocmi documentația care oferă:

a) o evidență suficientă și adecvată a modului în care este fundamentat raportul auditorului; și

b) dovada faptului că auditul a fost planificat și efectuat în conformitate cu SIA și dispozițiile legale de reglementare aplicabile.

Dispoziții:

Întocmirea la timp a documentației de audit

E7. Auditorul întocmește la timp documentația de audit. (SIA 230 pct.7)

Documentarea procedurilor de audit efectuate și a probelor de audit obținute.

E8. Auditorul va întocmi o documentație de audit suficientă pentru ca un auditor cu experiență, fără nici o legătură anterioară cu auditul, să înțeleagă:

a) **Natura, plasarea în timp și amploarea procedurilor de audit efectuate în vederea conformității cu SIA și dispozițiile legale de reglementare aplicabile;**

b) **Rezultatele procedurilor de audit efectuate și probele de audit obținute; și**

c) Aspectele semnificative apărute în timpul auditului, concluziile privind acestea și raționamentele profesionale semnificative aplicate pentru a se ajunge la acele concluzii. (SIA 230 pct.8)

E9. La documentarea naturii, plasării în timp și amplitudinii procedurilor de audit efectuate, auditorul va înregistra:

a) **Caracteristicile de identificare a elementelor sau problemelor specifice testate;**

b) **Persoana care a efectuat activitatea de audit și data la care acea activitate a fost finalizată; și**

c) **Persoana care a revizuit activitatea de audit efectuată, precum și data și amploarea revizuirii. (SIA 230 pct.9)**

E10. Auditorul va documenta discuțiile asupra aspectelor semnificative, purtate cu conducerea, cu persoanele însărcinate cu guvernarea și cu alții, incluzînd natura aspectelor semnificative discutate, momentul și persoana cu care au fost purtate discuțiile. (SIA 230 pct.10)

E11. Dacă auditorul a identificat informații discordante față de concluziile finale cu privire la un aspect semnificativ, el trebuie să demonstreze cum a tratat această discordanță. (SIA 230 pct.11)

E12. Auditorul va include în documentația de audit comunicările cu conducerea, persoanele însărcinate cu guvernarea referitor la fraudă. (SIA 240 pct.46)

Aplicare și alte materiale explicative:

Întocmirea la timp a documentației de audit suficiente contribuie la creșterea calității auditului și facilitează revizuirea și evaluarea eficace a probelor de audit obținute și a concluziilor la care s-a ajuns anterior finalizării raportului de audit.

Documentația de audit furnizează dovezi că auditul este conform SIA. Exemple:

• Existența unui program de audit documentat în mod adecvat demonstrează că auditorul a planificat misiunea de audit;

• Raportul unui auditor ce conține o opinie cu rezerve adecvată asupra situațiilor financiare demonstrează faptul că auditorul a respectat dispoziția de a exprima o opinie cu rezerve în circumstanțele specifice;

• Aplicarea în cadrul auditului a unor proceduri specifice pentru confirmarea răspunsurilor conducerii la interviurile auditorului poate oferi dovezi privind scepticismul profesional al auditorului.

Documentarea raționamentelor profesionale efectuate, atunci cînd sînt semnificative, ajută la explicarea concluziilor auditorului și la fundamentarea calității raționamentului. Aceste aspecte prezintă interes special pentru responsabilii de revizuirea documentației de audit, inclusiv pentru cei care vor efectua audite ulterioare. De exemplu:

• Argumentarea concluziilor auditorului atunci cînd „trebuie luate în considerație” anumite informații sau factori, iar acea considerare este semnificativă în contextul misiunii respective;

• Este utilă întocmirea și păstrarea, ca parte a documentației de audit, a unui rezumat, în care sînt expuse aspectele semnificative identificate în timpul auditului și modul în care au fost tratate. Un astfel de rezumat ar facilita efectuarea unor examinări și revizuii eficace și eficiente a documentației de audit, în special pentru auditele mari și complexe.

Înregistrarea caracteristicilor de identificare permite ca echipa de audit să fie responsabilă de activitatea sa și facilitează examinarea excepțiilor și instabilităților. Caracteristicile de identificare variază în funcție de natura procedurilor de audit și de elementul sau aspectul testat. Spre exemplu:

• Pentru un test de detaliu al ordinelor de plată auditorul poate identifica documentele selectate pentru testare după dată și numerele unice ale ordinelor;

• Pentru o procedură de observare, auditorul poate înregistra procesul sau aspectele observate, persoanele relevante și responsabilitățile lor, precum și locul și momentul în care s-a desfășurat observarea.

Înainte de a prezenta proiectul raportului, *documentația de audit trebuie revizuită* de către persoanele care au verificat, pentru a se asigura că au fost obținute suficiente probe de audit adecvate pentru a sprijini concluziile.

Documentarea discuțiilor cu conducerea sau cu alte persoane însărcinate cu guvernanta nu se limitează la înregistrările efectuate de auditor, ea poate include și înregistrările discuțiilor purtate privind aspectele semnificative cu alte persoane, atât din cadrul entității, cât și din afara ei.

III. Standardele auditului regularității aplicabile etapei de raportare

Scopul Standardelor auditului regularității aplicabile etapei de raportare este de a stabili instrucțiuni cu privire la forma și conținutul raportului auditului regularității și a oferi recomandări la formularea opiniei privind situațiile financiare.

Standardele auditului regularității aplicabile etapei de raportare au fost elaborate în conformitate cu Normele pentru elaborarea rapoartelor de audit INTOSAI și Standardele Internaționale de Audit IFAC SIA 700 „Raportul auditorului cu privire la un set complet de situații financiare”, SIA 705 „Modificări ale opiniei raportului auditorului”.

3.1. Raportul de audit

Raportul auditului regularității se realizează într-o formă concisă și uniformă și reflectă rezultatele unui ansamblu de verificări, inclusiv asupra legalității operațiunilor, sistemele de control intern neadecvate, actele ilegale sau frauduloase. (NA 4.0.3.)

La finalizarea auditului regularității, auditorul trebuie să întocmească un raport de audit, evidențiind, în mod adecvat, faptele descoperite, conținutul căruia trebuie să fie ușor de înțeles, lipsit de exprimări vagi și ambigue, să includă numai informații documentate în modul corespunzător, să fie independent, obiectiv, imparțial și constructiv. (NA 4.0.3.)

Obiectivul auditorului este să raporteze asupra situațiilor financiare așa cum cer SIA, în conformitate cu identificările auditorului.

Dispoziții:

R1. Elementele raportului auditorului, întocmit în conformitate cu SIA, trebuie să includă: titlul, destinatarul, paragraful introductiv, descrierea responsabilității conducerii, descrierea responsabilității auditorului, referirea la Standardele Internaționale de Audit, descrierea activității pe care un auditor o realizează, opinia de audit, semnătura auditorului și data raportului. (SIA 700 pct.65)

Aplicare și alte materiale explicative:

Raportul auditului regularității va avea următoarea structură:

1. *Titlul* raportului de audit conține tema auditului. Tema auditului poate să coincidă sau să difere de titlul inclus în Programul activității de audit.

2. *Introducerea* raportului trebuie să identifice:

- Perioada care a fost auditată
- Scopul auditului
- Responsabilitatea conducerii
- Responsabilitatea auditorului.

Scopul auditului constă în oferirea unei asigurări rezonabile referitor la faptul că rapoartele financiare ale entității nu prezintă denaturări semnificative și oferă o imagine reală și fidelă asupra situației patrimoniale și a celei financiare ale entității, iar operațiunile financiare au fost efectuate legal și regulamentar.

Responsabilitatea conducerii constă în întocmirea și

prezentarea rapoartelor financiare în conformitate cu cadrul legal de raportare financiară, elaborarea și implementarea unui sistem de management financiar și control eficient.

Responsabilitatea auditorului constă în obținerea probelor de audit suficiente și adecvate pentru susținerea concluziilor și opiniilor de audit privind rapoartele financiare și regularitatea gestionării mijloacelor publice și a patrimoniului statului.

3. Prezentarea generală trebuie să conțină:

- Prezentarea entității auditate;
- Rezumatul politicilor contabile semnificative;
- Metodologia de audit.

Prezentarea entității auditate include:

- a) contextul instituțional;
- b) descrierea obiectivelor entității;
- c) structura entității;
- d) sinteza veniturilor și cheltuielilor (analiza economico-financiară a entității).

Rezumatul politicilor contabile semnificative descrie modul de ținere a evidenței contabile și cadrul legal care-l reglementează, principiile contabilității utilizate la întocmirea rapoartelor financiare.

Metodologia de audit include:

e) referință la standardele de audit aplicabile, prin ce utilizatorul va fi asigurat că auditul s-a desfășurat în conformitate cu normele și procedurile de audit acceptate;

f) indicarea metodelor de colectare a probelor;

g) stabilirea nivelului de materialitate conform Standardelor de audit ale Curții de Conturi;

h) enumerarea riscurilor de denaturare semnificativă;

i) selectarea domeniilor ce vor fi supuse testării.

4. Constatări, concluzii și recomandări

Constatarea de audit trebuie să includă patru elemente:

1. *criteriu* - (ce/cum trebuie să fie?) poate fi dedus din legi, regulamente, norme, politici;

2. *condiția* - (ce este de fapt?) reprezintă situația ce s-a întâmplat, în special în comparație cu criteriile (ceea ce auditorul constată de fapt);

3. *cauza* - (de ce?) poate fi definit ca sursa sau factorul apariției unui eveniment;

4. *efectul* - (și ce dacă?) reprezintă consecințele ce pot surveni când situațiile constatate de fapt de către auditor contravin prevederilor legale.

Concluziile auditorului trebuie să se bazeze pe constatări și se vor lua în considerare efectele semnificative ale problemelor constatate, stabilindu-se corelația între *cauză* și *efect*.

Recomandările auditorului trebuie să reiasă din constatări și concluzii și să fie:

• orientate spre înlăturarea cauzelor ce duc la neajunsuri sau deficiențe;

• clare, concise, simple după formă și detaliate după conținut, pentru înțelegerea lor;

• practice (executate în limitele stabilite, ținându-se cont de restricțiile normelor de drept);

• orientate spre rezultatele care pot fi apreciate;

• formulate în așa mod, încât să poată fi monitorizată realizarea lor.

5. *Opinia de audit* constituie concluzia auditorului, exprimată în scris, asupra situațiilor financiare referitoare la realitatea și conformitatea acestora cu reglementările aplicabile în domeniul respectiv. Prin exprimarea opiniei auditorul furnizează o asigurare rezonabilă că rapoartele financiare oferă o imagine reală și fidelă asupra situației patrimoniale și a celei financiare ale entității iar operațiunile financiare au fost efectuate regulamentar.

6. Semnătura și data.

Raportul de audit trebuie semnat de către persoana care a efectuat misiunea de audit, cu indicarea numelui, prenumelui și funcției deținute. Auditorul datează raportul de audit referindu-se la perioada de gestiune care a fost

supusă auditului și în baza căror situații financiare au fost obținute probe suficiente și adecvate.

3.2. Opinia de audit

Obiectivul auditorului este să evalueze concluziile rezultate în baza probelor de audit obținute pentru formarea unei opinii cu privire la situațiile financiare și să exprime clar o opinie modificată cu privire la situațiile financiare, atunci când:

a) auditorul concluzionează, în baza probelor de audit obținute, că situațiile financiare în întregime nu sînt lipsite de denaturări semnificative; sau

b) auditorul nu este capabil să obțină probe de audit suficiente și adecvate pentru a concluziona că situațiile financiare în întregime nu sînt lipsite de denaturări semnificative.

Dispoziții:

R2. În cazul în care auditorul concluzionează că situațiile financiare oferă o imagine fidelă sau sînt prezentate cu fidelitate, în toate aspectele semnificative, în conformitate cu cadrul de raportare financiar aplicabil, trebuie exprimată o opinie fără rezerve. (SIA 700 pct.39)

R3. Auditorul trebuie să exprime o opinie cu rezerve atunci cînd:

a) *în urma obținerii probelor de audit suficiente și adecvate, acesta concluzionează că denaturările, individuale sau cumulate, sînt semnificative, dar nu permanente pentru situațiile financiare; sau*

b) *auditorul nu este capabil să obțină probe de audit suficiente și adecvate pe care să fundamenteze opinia, dar auditorul concluzionează că efectele posibile ale denaturărilor nedetectate asupra situațiilor, în cazul care există, ar putea fi semnificative, dar nu permanente. (SIA 705 pct.7)*

R4. Auditorul trebuie să exprime o opinie contrară atunci cînd, după ce a obținut probe de audit suficiente și adecvate, concluzionează că denaturările, individuale sau cumulate, sînt atît semnificative, cît și permanente pentru situațiile financiare. (SIA 705 pct.8)

R5. Auditorul trebuie să refuze o opinie atunci cînd nu este capabil să obțină probe de audit suficiente și adecvate pe care să-și fundamenteze opinia de audit și să concluzioneze că efectele posibile ale denaturărilor nedetectate asupra situațiilor financiare, acolo unde este cazul, ar putea fi atît de semnificative, cît și permanente. (SIA 705 pct.9)

Aplicare și alte materiale explicative:

Exemple de opinii de audit standardizate:

Opinie fără rezerve privind rapoartele financiare: În opinia echipei de audit, bazată pe activitățile de audit efectuate, rapoartele financiare, sub toate aspectele semnificative, oferă o imagine reală și fidelă a situației patrimoniale și celei financiare ale entității (denumirea) la data de 31.12.2008, în conformitate cu standardele de contabilitate.

Opinie fără rezerve privind regularitatea: În opinia echipei de audit, bazată pe activitățile de audit efectuate, gestionarea mijloacelor publice și administrarea patrimoniului public, sub toate aspectele semnificative, s-a efectuat legal și regulamentar.

Opinie cu rezerve privind rapoartele financiare: În opinia echipei de audit, cu excepția efectelor posibile ale aspectului descris în paragraful privind opinia cu rezerve, rapoartele financiare, sub toate aspectele semnificative, oferă o imagine reală și fidelă a situației patrimoniale și celei financiare ale entității (denumirea) la data de 31.12.2008, în conformitate cu standardele de contabilitate.

Opinie cu rezerve privind regularitatea: În opinia echipei de audit, cu excepția efectelor posibile ale aspectului descris în paragraful privind opinia cu rezerve, gestionarea mijloacelor publice și administrarea patrimoniului public, sub toate aspectele semnificative, a fost efectuat legal și regulamentar.

Opinie contrară privind rapoartele financiare: În opinia echipei de audit, datorită semnificației aspectului descris în paragraful privind opinia contrară, rapoartele financiare, nu oferă o imagine reală și fidelă a situației patrimoniale și celei financiare ale entității (denumirea) la data de 31.12.2008, în conformitate cu standardele de contabilitate.

Opinie contrară privind regularitatea: În opinia echipei de audit, datorită semnificației aspectului descris în paragraful privind opinia contrară, gestionarea mijloacelor publice și administrarea patrimoniului public nu s-a efectuat legal și regulamentar.

Imposibilitatea exprimării unei opinii: Din cauza semnificației aspectelor descrise în paragraful privind imposibilitatea exprimării opiniei de audit, nu am putut obține probe de audit suficiente și adecvate pentru a oferi o bază pentru opinia de audit. În acest sens, nu exprimăm nici o opinie cu privire la rapoartele financiare și la regularitate.

Atunci cînd auditorul expune o opinie modificată este necesar de scris un paragraf privind argumentarea cauzelor și factorilor care au determinat modificarea opiniei.

Incapacitatea auditorului de a obține probe de audit suficiente și adecvate (limitarea domeniului de aplicare a auditului) poate fi condiționată de:

- circumstanțele externe (*de exemplu:* înregistrările contabile ale entității au fost distruse; înregistrările semnificative au fost sechestrate pe o perioadă nedefinită de către organele de urmărire penală);

- limitările impuse de conducerea entității (*de exemplu:* conducerea împiedică auditorul să observe inventarierea stocurilor fizice sau să solicite confirmări externe pentru soldurile specifice ale conturilor);

- circumstanțele aferente naturii și plasării în timp a activității auditorului (*de exemplu:* desemnarea auditorului în cadrul unei misiuni a fost de așa natură încît nu a avut posibilitate să participe la inventarierea stocurilor fizice; auditorul stabilește că efectuarea doar a procedurilor de fond nu este suficientă pentru a obține probe de audit, dar în același timp auditorul nu poate să aplice testele controalelor din motivul că controlul intern al entității nu este eficient.)

Incapacitatea de a efectua o procedură specifică nu constituie o limitare a domeniului de aplicare a auditului atunci cînd auditorul poate obține probe de audit suficiente și adecvate prin efectuarea de proceduri alternative.

Standardele auditului regularității sînt de uz intern, urmînd a fi completate, modificate în funcție de cerințele apărute după un an de aplicare în practică a acestora.

Glosar

- **Afirmații** - declarații ale conducerii, explicite sau sub altă formă, care sînt incluse în situațiile financiare, așa cum sînt utilizate de către auditor pentru a lua în considerare diferitele tipuri de posibile denaturări ale informațiilor care pot apărea.

- **Asigurare rezonabilă** - în contextul unui audit al situațiilor financiare, un nivel de asigurare ridicat, dar nu absolute.

- **Cadru general de raportare financiară** - cadrul general de raportare financiară, adoptat de conducere și cînd este cazul, de către persoanele însărcinate cu guvernanta la întocmirea situațiilor financiare, care este acceptabil prin prisma naturii entității și a obiectivelor situațiilor financiare, sau care este impus de lege sau reglementări.

- **Control intern** - procesul conceput, implementat și menținut de persoanele însărcinate cu guvernanta, conducere și alte categorii de personal cu scopul de a oferi o asigurare rezonabilă privind realizarea obiectivelor unei entități privind credibilitatea raportării financiare, eficiența și eficacitatea operațiunilor, conformitatea cu legile și regulamentele aplicabile.

▪ **Denaturare** – o diferență între suma, clasificarea, prezentarea sau dezvăluirea unui element din situațiile financiare raportate și suma, clasificarea, prezentarea, sau dezvăluirea care sînt necesare a fi făcute pentru ca elementul să corespundă cadrului general de rapoarte financiare aplicabil. Denaturările pot apărea ca urmare a erorii sau fraudei.

▪ **Documentație de audit** - înregistrarea procedurilor de audit efectuate, a probelor de audit relevante, precum și a concluziilor la care a ajuns auditorul.

▪ **Eșantionare în audit** (eșantionare) - aplicarea procedurilor pentru mai puțin de 100 % din elementele din cadrul unei populații cu relevanță pentru audit, astfel încît toate unitățile de eșantionare să aibă posibilitatea de a fi selectate, cu scopul de a oferi auditorului o bază rezonabilă în funcție de care să formuleze concluzii cu privire la întreaga populație.

▪ **Factori de risc de fraudă** - evenimente sau condiții care indică o stimulare sau o presiune de a comite o fraudă, sau care oferă oportunitatea de a comite o fraudă.

▪ **Fraudă** - un act intenționat comis de unul sau mai mulți indivizi din cadrul conducerii, persoane însărcinate cu guvernanta, angajați, sau unele terțe părți, ce implică utilizarea înșelăciunii pentru a obține un avantaj injust sau ilegal.

▪ **Grad de adecvare** (al probelor de audit) - măsura de calitate a probelor de audit; respectiv, relevanța și credibilitatea acestora la justificarea concluziilor pe care se bazează opinia auditorului.

▪ **Neregularitate** - o denaturare sau deviere care poate demonstra că nu este reprezentativă pentru denaturările sau devierile aferente unei populații.

▪ **Opinie de audit** - declarație scurtă a auditorului, clară și explicită referitor la concluziile generale ale auditului situațiilor financiare ale entității auditate.

▪ **Opinie modificată** - opinie cu rezerve, opinie contrară sau imposibilitatea exprimării unei opinii.

▪ **Persoane însărcinate cu guvernanta** - Persoana(ele) sau organizația(ele) cu responsabilități de supraveghere a direcției strategice a entității și obligațiile legate de răspunderea entității.(conducere entității)

▪ **Probe de audit** - informații utilizate de auditor pentru a ajunge la concluziile pe care se bazează opinia auditorului. Acestea includ atît informațiile cuprinse în înregistrările contabile pe care se bazează situațiile financiare, cît și alte informații.

▪ **Proceduri analitice de fond** - evaluări ale informațiilor financiare efectuate prin intermediul unui studiu al relațiilor admisibile dintre datele financiare și nefinanciare.

▪ **Proceduri de evaluare a riscului** - procedurile de audit efectuate pentru a obține o înțelegere a entității și mediului său, inclusiv a controlului intern al entității, pentru a identifica și evalua riscurile de denaturare semnificativă, în măsura în care se datorează fraudei sau erorii, la nivelul situațiilor financiare și al afirmațiilor.

▪ **Procedură de fond** - procedură de audit elaborată pentru a detecta denaturări semnificative la nivelul afirmațiilor. Ea cuprinde teste de detaliu (ale claselor de tranzacții, soldurilor conturilor și prezentărilor) și proceduri analitice de fond.

▪ **Populație** - întregul set de date din care este selectat un eșantion și în baza căruia auditorul dorește să-și formuleze concluziile.

▪ **Raționament profesional** - aplicarea pregătirii relevante a cunoștințelor și a experienței în contextul dat de audit, a contabilității și a standardelor etice, pentru a lua decizii în cunoștință de cauză în legătură cu procedura adecvată în contextul circumstanțelor misiunii de audit.

▪ **Revizuirea controlului calității** - un proces instituit pentru a furniza o evaluare obiectivă, la sau înainte de data raportului auditorului, a raționamentelor semnificative efectuate de echipa de audit și a concluziilor obținute de aceasta la întocmirea raportului de audit.

▪ **Risc de audit** - riscul ca auditorul să exprime o opinie neadecvată de audit atunci cînd situațiile financiare sînt denaturate semnificativ. Riscul de audit este o funcție a riscurilor de denaturare semnificativă și a riscului de detectare.

▪ **Risc de denaturare semnificativă** - riscul ca situațiile financiare să fie denaturate semnificativ înainte de auditare. Acesta constă din două componente, descrise după cum urmează la nivelul afirmațiilor:

Risc inerent - susceptibilitatea unei afirmații cu privire la o clasă de tranzacții, sold de cont sau prezentare de a fi denaturată semnificativ, fie individual sau împreună cu alte denaturări, înainte de a lua în considerare orice controale legate de acestea.

Risc de control - riscul unei denaturări care ar putea să apară la nivelul unei afirmații cu privire la o clasă de tranzacții, sold de cont sau prezentare care ar putea fi semnificativă, fie individual sau împreună cu alte denaturări, să nu poată fi prevenită, sau detectată și corectată la timp de către controlul intern al entității.

▪ **Risc de denaturare semnificativă la nivelul situațiilor financiare** - riscurile care sînt legate de situațiile financiare și pot afecta numeroase afirmații. Acestea mai degrabă reprezintă circumstanțele care pot spori riscurile de denaturare semnificativă la nivelul afirmațiilor.

▪ **Risc de detectare** - riscul ca procedurile efectuate de auditor pentru a reduce riscul de audit la un nivel acceptabil de redus nu vor fi în măsură să detecteze o denaturare care există și care ar putea fi semnificativă, fie individual sau împreună cu alte denaturări.

▪ **Risc de eșantionare** - riscul ca, în baza unui eșantion, concluzia auditorului să fie diferită de concluzia la care s-ar fi ajuns dacă întreaga populație ar fi fost supusă aceleiași proceduri de audit.

▪ **Risc de neeșantionare** - riscul ca auditorul să ajungă la o concluzie generatoare de erori din orice motiv independent de riscul de eșantionare.

▪ **Risc semnificativ** - riscul de denaturare semnificativă identificat și evaluat, care, potrivit raționamentului auditorului, prevede o atenție specială de audit.

▪ **Scepticism profesional** - atitudine care presupune o gândire rezervată, atenție la condițiile care ar putea indica o posibilă denaturare din cauza fraudei sau erorii și o evaluare critică a probelor de audit.

▪ **Situații financiare** - reprezentarea informațiilor financiare istorice, inclusiv note legate de aceasta, care intenționează să comunice resursele sau obligațiile economice ale unei unități, ale unui anumit moment în timp, sau schimbări ale acestora, pe o perioadă de timp, în conformitate cu dispozițiile cadrului general de raportare financiară.

▪ **Stratificare** - procesul de divizare a populației în subpopulații, fiecare dintre acestea fiind un grup de unități de eșantionare, care prezintă caracteristici similare.

▪ **Suficiența** (probelor de audit)- măsura cantității probelor de audit. Cantitatea probelor de audit necesare este afectată de evaluarea de către auditor a riscurilor de denaturare semnificativă și, de asemenea, de cantitatea acestor probe de audit.

▪ **Test al controalelor** - procedură de audit elaborată pentru a evalua eficacitatea operațională a controlului intern de a preveni, detecta și a corecta denaturările semnificative la nivelul afirmațiilor.

6**HOTĂRÎRE**

**privind Raportul auditului corectitudinii utilizării
mijloacelor financiare publice și patrimoniului public
pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-
Giurgiulești” la Î.S. „Calea Ferată din Moldova”
în perioada anilor 2007-2009 și 2010 (I semestru)**

Curtea de Conturi, în prezența viceministrului transporturilor și infrastructurii drumurilor dl V.Ciubuc, viceministrului mediului dl C.Mirza, directorului general – administrator al Î.S. „Calea Ferată din Moldova” dl Il.Turcan, vicedirectorului general al Î.S. „Calea Ferată din Moldova” dl S.Tomșa, directorului general al Agenției Relații Funciare și Cadastru dl V.Grama, directorului Serviciului de Stat pentru Verificarea și Expertizarea Proiectelor și Construcțiilor dl V.Verstiuc, directorului Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției dl V.Chetraru, șefului Inspecției de Stat în Construcții dl V.Evtodiev, șefului Direcției economie națională, cheltuieli capitale și achiziții publice a Ministerului Finanțelor dl V.Binzaru, șefului Direcției analiză și monitorizare a Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor dl I.Savițchi, șefului Secției construcții capitale a Î.S. „Calea Ferată din Moldova” dl N.Gapon, șefului Secției proiectare a Î.S. „Calea Ferată din Moldova” dl V.Andronic, vicedirectorului Institutului de Proiectări pentru Organizarea Teritoriului dl V.Manolache și a altor persoane cu funcții de răspundere din cadrul entităților implicate în procesul de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, călăuzindu-se de art.2 alin.(1) și art.4 alin.(1) lit.a) din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008¹, a examinat în două ședințe (din 19.11.2010 și 14.01.2011) Raportul auditului corectitudinii utilizării mijloacelor financiare publice și patrimoniului public pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” în perioada anilor 2007-2009 și 2010 (I semestru).

Misiunea de audit s-a realizat în conformitate cu prevederile art.28 și art.31 din Legea nr.261-XVI din 05.12.2008 și cu Programul activității de audit a Curții de Conturi pe anul 2010, avînd drept obiectiv evaluarea conformității cu prevederile legale a modului de utilizare a mijloacelor financiare publice și patrimoniului public la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”.

Auditul a fost planificat și s-a efectuat în conformitate cu Standardele de audit ale Curții de Conturi. Probele de audit au fost obținute în urma aplicării procedurilor analitice și efectuării testelor de fond, cu folosirea diferitor tehnici și metode, cum ar fi examinarea rapoartelor financiare, registrele contabile, documentelor primare; analiza comparativă a datelor și informațiilor financiare; observațiile directe.

Examinînd rezultatele auditului, audiînd raportul prezentat și explicațiile persoanelor cu funcții de răspundere prezente în ședință, Curtea de Conturi

a constatat:

Raportul auditului corectitudinii utilizării mijloacelor financiare publice și patrimoniului public pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” în perioada anilor 2007-2009 și 2010 (I semestru) a relevat existența multiplelor iregularități și neconformități admise la utilizarea mijloacelor financiare publice și patrimoniului public pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, care se exprimă prin:

- Procesul de angajare și execuție a lucrărilor de reconstrucție și restaurare a liniei de cale ferată

„Cahul-Giurgiulești” a fost afectat de un șir de nereguli semnificative, care au influențat negativ asupra modului de utilizare a mijloacelor financiare publice preconizate pentru acest obiect. Autoritățile administrației publice centrale de specialitate, precum și Î.S. „Calea Ferată din Moldova” au admis proiectarea și construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” cu grave abateri de la prevederile legislației în vigoare.

- Î.S. „Calea Ferată din Moldova” a demarat și a desfășurat lucrările de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” fără a dispune de documentația de proiect, însoțită de calcule de deviz, aprobate și expertizate în modul stabilit.

- Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului a eliberat permisiunea de executare a lucrărilor paralel cu proiectarea și expertizarea lor, ceea ce a determinat situația că nici pînă în prezent nu există varianta finală a proiectului de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, aprobat corespunzător, și nu există un deviz general de cheltuieli, expertizat regulamentar. Acest fapt nu permite determinarea costului real al lucrărilor de construcție, a volumului lucrărilor necesare pentru finisarea acestui obiect, precum și confirmarea costului final de deviz al lucrărilor de construcție.

- Pentru demararea lucrărilor de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, Serviciul de Stat pentru Verificarea și Expertizarea Proiectelor și Construcțiilor a recomandat documentația de proiect și devizul general, care conținea unele sume neargumentate și exagerate, ceea ce a determinat riscul de aplicare neconformă a costurilor pentru lucrările de construcție a liniei de cale ferată și, respectiv, de utilizare neconformă a mijloacelor financiare.

- Agenția Relații Funciare și Cadastru nu a asigurat executarea integrală a acțiunilor în vederea procurării și modificării destinației terenurilor pentru amplasarea obiectului „Linia de cale ferată Cahul-Giurgiulești”. Drept rezultat, pînă la momentul actual nu sînt perfectate documentele respective referitor la atribuirea terenurilor pentru construcția obiectului dat, astfel nefiind asigurată schimbarea destinației terenurilor și compensarea pierderilor cauzate de excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic, totodată fiind generate cheltuieli suplimentare iraționale.

- Atît conducerea Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, cît și responsabilii tehnici numiți de aceasta nu au asigurat monitorizarea eficientă și verificarea execuției corecte a lucrărilor de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” conform prevederilor legale, fapt ce a determinat executarea lucrărilor de către unii executanți cu admiterea unor deficiențe și exagerări semnificative, care au condiționat un risc sporit de fraudă și eroare. Exagerările volumelor de lucrări executate, lucrările suplimentare și neconfirmate documentar au însumat în total peste 27,3 mil.lei.

Neregularitățile și abaterile existente se datorează lipsei de răspundere din partea factorilor de decizie ai Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, precum și controlului intern nesatisfăcător în cadrul întreprinderii, ceea ce a

¹ M.O., 2008, nr.237-240, art.864.

condiționat efectuarea lucrărilor de construcție în lipsa unui control adecvat, rezultatul fiind majorarea nejustificată a cheltuielilor, cu prejudicierea patrimoniului de stat.

Reieșind din cele expuse, în temeiul art.7 alin.(1) lit. a), art.15 alin.(2) și alin.(4), art.16 lit.c), art.34 alin.(3) din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008, **Curtea de Conturi**

hotărăște:

1. Se aprobă Raportul auditului corectitudinii utilizării mijloacelor financiare publice și patrimoniului public pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” în perioada anilor 2007-2009 și 2010 (I semestru), anexat la prezenta hotărâre.

2. Hotărârea și Raportul de audit se remit:

2.1. Guvernului Republicii Moldova, pentru informare și luare de atitudine;

2.2. Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, pentru informare, și se cere întreprinderea măsurilor în vederea determinării corespunderii liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” cerințelor de exploatare,

PREȘEDINTELE CURȚII DE CONTURI

Nr. 2. Chișinău, 14 ianuarie 2011.

precum și monitorizarea înlăturării deficiențelor constatate de audit;

2.3. Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, de la care se cere să întreprindă măsuri privind implementarea recomandărilor auditului, indicate în Raportul de audit, determinarea acțiunilor concrete în vederea lichidării neregularităților constatate, cu stabilirea termenelor și persoanelor responsabile de implementarea acestor recomandări;

2.4. Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, spre examinare după competență;

2.5. Inspecției de Stat în Construcții, de la care se cere efectuarea controlului volumelor de lucrări executate la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, cu luarea măsurilor conform prevederilor legale.

3. Despre măsurile întreprinse pentru executarea pct.2 din prezenta hotărâre se va informa Curtea de Conturi în termen de 6 luni.

4. Prezenta hotărâre se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova în conformitate cu art.34 alin.(7) din Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008.

Ala POPESCU

Aprobat

prin Hotărârea Curții de Conturi
nr. 2 din 14 ianuarie 2011

RAPORTUL

auditului corectitudinii utilizării mijloacelor financiare publice și patrimoniului public pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” în perioada anilor 2007-2009 și 2010 (I semestru)

Auditul corectitudinii utilizării mijloacelor financiare publice și patrimoniului public pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” la Î.S. „Calea Ferată din Moldova” (în continuare – CFM) în perioada anilor 2007-2009 și 2010 (I semestru) s-a efectuat în conformitate cu prevederile art. 28 și art.31 din Legea Curții de Conturi¹ și cu Programul activității de audit a Curții de Conturi pe anul 2010.

Misiunea de audit a avut ca obiectiv evaluarea conformității cu prevederile legale a modului de utilizare a mijloacelor financiare publice și patrimoniului public la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”.

Responsabilitatea conducerii CFM este de a respecta cadrul legislativ în vigoare ce reglementează domeniul gestionării patrimoniului public, de a implementa un sistem de management financiar și control eficient în domeniul respectiv, precum și de a întocmi și a prezenta rapoartele financiare în conformitate cu cadrul legal de raportare financiară.

Responsabilitatea echipei de audit a constat în obținerea probelor de audit suficiente și adecvate pentru susținerea concluziilor referitor la evaluarea conformității cu statutul și regulamentele aplicabile a utilizării mijloacelor financiare și patrimoniului public la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, cu exprimarea opiniei de audit asupra regularității gestionării mijloacelor publice și patrimoniului public.

Metodologia de audit s-a bazat pe Standardele de audit ale Curții de Conturi și a constat din acțiuni de colectare a probelor prin testarea de fond a documentelor primare, înregistrărilor contabile, registrelor contabile, raportului financiar, precum și prin efectuarea unor observații, evaluări în natură, chestionări, solicitarea informației de la persoane terțe.

Luându-se în considerație problemele specifice evaluate, probele de audit au fost acumulate la CFM (inclusiv unele

filiale ale acesteia), ca beneficiar al obiectului auditat, iar unele probe și informații s-au obținut de la Agenția Relații Funciare și Cadastru (în continuare – ARFC), Institutul de Proiectări pentru Organizarea Teritoriului (în continuare – IPOT), Serviciul de Stat pentru Verificarea și Expertizarea Proiectelor și Construcțiilor (în continuare – SSVEPC), Agenția Rezerve Materiale (fosta Agenție Rezerve Materiale, Achiziții Publice și Ajutoare Umanitare; în continuare – ARMAPAU), Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (în continuare – CCCEC), Asociația Republicană de Stat pentru Protecția Solurilor (în continuare – ARSPS), Concernul „Apele Moldovei”, Î.S. „Stațiunea Tehnologică pentru Irigare Chișinău” (în continuare – Î.S. „STI Chișinău”), S.A. „Aqua Prut”, S.A. „Lusmecon”, S.R.L. „Construm”.

Dat fiind numărul foarte mare de entități implicate în procesul de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” (filiale ale CFM, antreprenor, subantreprenori etc.), din lipsa de resurse umane și de timp, s-au aplicat proceduri de audit limitate, fiind selectați pentru auditare unii antreprenori și subantreprenori care au valorificat sume esențiale la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”.

1. Prezentare generală

Construcția tronsonului de cale ferată a fost prevăzută inițial în „Programul și schema de dezvoltare a transportului feroviar al Republicii Moldova”, elaborat de către Institutul de Proiectări „Dneproghiprotrans” (Ucraina), în anul 1995, în baza Hotărârii Guvernului nr.727 din 19.11.1993². Conform Programului și schemei de dezvoltare menționate, construcția tronsonului era preconizată pentru anii 2005-2010, necesitatea construcției rezultând din inițiativa Guvernului de a construi un port fluvial la confluența râurilor Prut și Dunăre³, inclusiv un debarcader petrolier⁴, tronsonul urmînd să asigure transportarea produselor petroliere

¹ Legea Curții de Conturi nr.261-XVI din 05.12.2008 (cu modificările ulterioare).

² Hotărârea Guvernului nr.727 din 19.11.1993 „Cu privire la măsurile de dezvoltare a transportului feroviar”.

³ Hotărârea Guvernului nr.84 din 19.02.1993 „Cu privire la perspectiva dezvoltării infrastructurii transportului fluvial”.

⁴ Hotărârea Guvernului nr.495 din 12.07.1994 „Cu privire la construcția debarcaderului de produse petroliere pe râul Dunărea”.

importate prin acest port.

În scopul realizării concesiunii de stat privind proiectarea, construcția și exploatarea pe malul stîng al râului Dunărea, în preajma s. Giurgiulești, a terminalului petrolier de recepționare, Guvernul, prin Hotărîrea nr.760 din 13.10.1994⁵, a instituit Societatea pe acțiuni moldo-elenă „Terminal”, cu formă mixtă de proprietate, în calitate de concesionar. Acordul de concesiune a fost aprobat de Parlament prin Hotărîrea nr.558-XIII din 21.07.1995⁶, iar la 12.12.1996, între Republica Moldova și BERD a fost încheiat acordul privind garanția de stat a creditului de 25,5 mil. USD, acordat S.A. „Terminal” pentru construcția terminalului.

Conform acordului de concesiune și acordului privind garanția de stat, una din obligațiunile statului este asigurarea modificării căilor ferate existente sau a construcției unora noi, pentru transportarea produselor petroliere importate prin terminal.

În conformitate cu Hotărîrea Guvernului nr.778 din 14.08.1997⁷, la data de 14.08.1997, a fost inițiată elaborarea unui studiu de fezabilitate pentru construcția sectorului de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, ocolind teritoriul Ucrainei, acesta fiind executat în anul 1997 de către Institutul de Proiectări „Dneproghiprotrans” (Ucraina).

La data de 29.12.2004, între Guvernul Republicii Moldova, „Azpetrol” S.R.L., „Azpetrol Refinery” S.R.L. și „Azertrans” S.R.L. a fost încheiat un acord de investiții infrastructurale în cadrul Portului Liber Internațional „Giurgiulești” (inclusiv construcția terminalului petrolier, terminalului de mărfuri și terminalului de pasageri, rafinării etc.), aprobat prin Legea nr.7-XV din 17.02.2005⁸. Din momentul semnării acordului de investiții a fost abrogat Acordul de concesiune nr.397 din 03.10.1994 și acordurile aferente acestuia. Totodată, conform prevederilor acordului menționat, Guvernul se obligă să întrețină Calea ferată Chișinău - Portul Liber Internațional „Giurgiulești”, inclusiv tronsonul Cahul-Giurgiulești, care la acel moment nu exista.

Conform procesului-verbal al ședinței de lucru privind construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” din 21.12.2006, convocată de Președintele Republicii Moldova, CFM a fost desemnată beneficiar și antreprenor al construcției, iar ca variantă de finanțare a construcției a fost propusă alocarea mijloacelor în scopul majorării capitalului statutar al CFM cu 350,0 - 400,0 mil. lei. De menționat că, sub pretextul de a nu tergiversa procesul de construcție, a fost evitat modul de gestionare a surselor alocate din bugetul de stat conform cerințelor achizițiilor publice și finanțarea construcției s-a efectuat prin majorarea capitalului social al CFM, fapt care a avut o susținere continuă din partea conducerii CFM, ceea ce s-a confirmat și în cadrul ședinței de lucru privind construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” din 04.05.2007.

Întru executarea Legii nr.7-XV din 17.02.2005, Guvernul, prin Hotărîrea nr.581 din 24.05.2007⁹, a declarat construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” ca obiect de importanță națională, iar funcțiile de beneficiar al construcției au fost puse în sarcina Ministerului Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor, deși, de facto, funcțiile de beneficiar și de antreprenor al construcției tronsonului au fost executate de CFM, finanțarea construcției fiind realizată parțial din contul mijloacelor financiare alocate pentru majorarea capitalului social al acesteia. Astfel, conform Legii

bugetului de stat pe anul 2007¹⁰, de la bugetul de stat au fost alocate mijloace financiare în sumă de 192,0 mil. lei, iar potrivit Legii bugetului de stat pe anul 2008¹¹ - 136,1 mil. lei, din care 100,0 mil. lei - în baza Hotărîrilor secretizate ale Guvernului¹² (ulterior desecretizate), în vederea construcției liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”.

La situația din 01.08.2010, valoarea lucrărilor executate la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” a însumat 502,3 mil. lei, construcția obiectului nefiind finalizată.

2. Constatări, concluzii și recomandări

2.1. Referitor la proiectul de construcție a tronsonului de cale ferată

CFM a demarat lucrările de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” fără a dispune de documentația de proiect, însoțită de calcule de deviz, aprobate și expertizate în modul stabilit, care ar fi permis aprecierea costului integral real al lucrărilor respective. Totodată, elaborarea documentației de proiect concomitent cu executarea lucrărilor de construcție a condiționat un risc înalt de fraudă la utilizarea mijloacelor publice pentru construcția obiectului respectiv.

Contrar prevederilor legale, lucrările de construcție a tronsonului au fost începute în lipsa terenurilor pentru construcție atribuite în mod legal.

Probele de audit acumulate la acest compartiment denotă că la elaborarea studiului de fezabilitate și documentației de proiect pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” au fost admise nereguli și deficiențe, care se caracterizează prin următoarele:

- Conform contractului nr.6002010 din 29.12.2006, încheiat între CFM și S.A. „Intexnauca”, ultima și-a luat angajamentul să elaboreze documentația de proiect și deviz, precum și un studiu de fezabilitate, suma contractului fiind de 9,6 mil. lei. Studiul de fezabilitate elaborat de către S.A. „Intexnauca” urma să corecteze și să completeze studiul elaborat în anul 1997 de către Institutul de Proiectări „Dneproghiprotrans” (Ucraina), care, însă, nu a fost prezentat integral echipei de audit, pentru testarea aportului S.A. „Intexnauca” în vederea corectării și suplimentării studiului, ultima încasînd 2,8 mil. lei.

- La 30.05.2007, Consiliul raional Cahul a eliberat CFM certificatul de urbanism pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” și la 26.11.2007 a fost eliberată autorizația de construcție, însă din momentul eliberării acestor documente și pînă în prezent CFM nu are atribuite terenurile pentru construcția tronsonului.

- Potrivit art.13 alin.(1) și alin.(3) din Legea nr.721-XIII din 02.02.1996¹³, se interzice aplicarea proiectelor și detaliilor de execuție neverificate de SSVEPC, însă CFM, neținînd cont de prevederile legale existente, a demarat construcția liniei de cale ferată fără a dispune de avizul pozitiv al SSVEPC. Construcția a început în luna aprilie 2007, iar Raportul de verificare, prin care s-a recomandat spre aprobare proiectul, a fost emis pe data de 16.08.2007.

În rezultatul verificării proiectului de execuție „Linia de cale ferată Cahul-Giurgiulești” (Raportul de verificare nr.4172-05-07 din 08.06.2007), SSVEPC a constatat includerea în devizul general a unor sume neargumentate și exagerate. În pofida faptului că deficiențele menționate în avizul de verificare nu s-au corectat, ulterior documentația

⁵ Hotărîrea Guvernului nr.760 din 13.10.1994 „Cu privire la instituirea societății pe acțiuni moldo-elene cu formă mixtă de proprietate” (cu modificările ulterioare).

⁶ Hotărîrea Parlamentului nr.558-XIII din 21.07.1995 „Despre Acordul de concesiune privind construcția și exploatarea terminalului petrolier din preajma satului Giurgiulești”. Abrogată la 25.02.2005, prin Hotărîrea Parlamentului nr.6-XV din 17.02.2005.

⁷ Hotărîrea Guvernului nr.778 din 14.08.1997 „Cu privire la elaborarea unui studiu de fezabilitate pentru construcția sectorului de cale ferată Cahul-Giurgiulești”.

⁸ Legea nr.7-XV din 17.02.2005 „Pentru aprobarea Acordului de investiții „Cu privire la Portul Internațional Liber „Giurgiulești” dintre Guvernul Republicii Moldova și „Azpetrol” S.R.L., „Azertrans” S.R.L., „Azpetrol Refinery” S.R.L.”.

⁹ Hotărîrea Guvernului nr.581 din 24.05.2007 „Cu privire la construcția liniei de cale ferată Cahul-Giurgiulești”.

¹⁰ Legea bugetului de stat pe anul 2007 nr.348-XVI din 23.11.2006 (cu modificările și completările ulterioare).

¹¹ Legea bugetului de stat pe anul 2008 nr.254-XVI din 23.11.2007 (cu modificările și completările ulterioare).

¹² Hotărîrile Guvernului cu privire la alocarea mijloacelor financiare nr.698 din 12.06.2008 și nr.917 din 29.07.2008.

¹³ Legea privind calitatea în construcții nr.721-XIII din 02.02.1996 (cu modificările și completările ulterioare; în continuare - Legea nr.721-XIII).

de proiect a fost recomandată, spre aprobare, cu costul inițial de deviz al construcției în sumă totală de 832,2 mil.lei, din care 67,0 mil.lei - exagerări din start, preponderent din cauza includerii coeficientului de actualizare neargumentat legal, prin ce nu s-au respectat prevederile pct.26 din Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.361 din 25.06.1996¹⁴. Totodată, cheltuielile privind pierderile totale de la scoaterea din circuit a terenurilor agricole în sumă de 91,3 mil.lei, cheltuielile aferente pierderilor deținătorilor de teren - 15,0 mil.lei și cheltuielile aferente perfectării documentelor ce țin de exproprierea terenurilor - 0,8 mil. lei nu sînt argumentate prin calcule.

• Prin scrisoarea nr.765-01-07 din 20.03.2007, Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului (în continuare - ACDT), în lipsa unor atribuții legale, a permis elaborarea documentației de proiect concomitent cu executarea lucrărilor de construcție a tronsonului de cale ferată, cu condiția de a elabora întregul set de documente pînă la 01.08.2007. Ulterior, prin scrisoarea nr.2152.01.05 din 17.08.2007, termenul s-a stabilit pînă la 01.12.2007. Termenele stabilite de ACDT n-au fost respectate, lucrările de proiectare fiind executate simultan cu cele de construcție și în anii următori (2008-2009). Concomitent, contrar prevederilor pct.12 din Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.361 din 25.06.1996, proiectantul nu a predat investitorului, pentru verificare, proiectul complet, cu toate piesele scrise și desenate, prevăzute în documentele normative.

Elaborarea documentației de proiect în paralel cu executarea lucrărilor de construcție a tronsonului de cale ferată a permis modificarea proiectului inițial, prin ajustarea la volumele și tipurile de lucrări executate, ceea ce a creat premise pentru apariția riscului de fraudă. În consecință, pînă în prezent nu s-a definitivat proiectul de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” și nu este întocmit un deviz general corespunzător, care ar permite determinarea costului real al lucrărilor de construcție, precum și a volumului lucrărilor necesare pentru finisarea acestui obiect. Respectiv, nu poate fi confirmat costul final de deviz al lucrărilor de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”.

• În temeiul art.23 și art.24 din Legea privind protecția mediului înconjurător nr.1515-XII din 16.06.1993¹⁵, precum și art.6 și art.8 din Legea privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător nr.851-XIII din 29.05.1996¹⁶, în mai 2007, Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale (în continuare - MERN; actualmente Ministerul Mediului) a efectuat expertiza proiectului construcției tronsonului, în rezultatul căreia au fost constatate un șir de imperfecțiuni și abateri de la cerințele actelor legislative și normative din domeniul protecției mediului, și anume:

- nu a fost elaborată înainte de proiect documentația de evaluare a impactului asupra mediului înconjurător;
- nu există documentele de confirmare a acordului populației care locuiește în perimetrul zonei de protecție sanitară a căii ferate;
- nu a fost efectuată expertiza obștească;
- compartimentul „Protecția mediului înconjurător” nu conține subcapitolele „Protecția florei și faunei”, „Adminstrarea deșeurilor” etc., prin ce nu s-au respectat prevederile legale;
- nu au fost prezentate măsurile de protecție a monumentelor arheologice situate în zona de impact;

- nu s-au prezentat măsurile de protecție/consolidare a sectorului de mal al albiei minore a râului Prut;

- nu au fost elaborate proiecte de exploatare și recultivare a carierelor preconizate pentru extragerea de sol mineral util și nisip, necesare pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”.

În situația dată, MERN a eliberat avizul pozitiv al expertizei ecologice de stat, înaintînd către beneficiarul construcției (CFM) unele cerințe, reieșind din care a fost soluționată problema referitor la documentația de evaluare a impactului asupra mediului înconjurător și s-au prezentat avizul Centrului Național Științifico-Practic de Medicină Preventivă și deciziile primărilor cu privire la atribuirea terenurilor pentru amplasarea liniei de cale ferată. Dat fiind faptul că pînă la momentul actual varianta finală a documentației de proiect nu este aprobată și expertizată în modul stabilit, nu este clară situația referitor la înlăturarea obiecțiilor MERN, care urmau a fi soluționate concomitent cu efectuarea lucrărilor de construcție, cu modificarea și completarea proiectului.

O situație neclară s-a constatat și la eliberarea avizului igienic de către Serviciul sanitar-epidemiologic de stat, care inițial, la data de 01.06.2007, a eliberat un aviz negativ. Ulterior, pe parcursul aceleiași luni, la data de 21.06.2007, în lipsa unor dovezi precum că neregulile constatate au fost înlăturate de beneficiar, acest Serviciu a eliberat un alt aviz pozitiv.

Recomandări:

- CFM, de comun acord cu Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, să asigure definitivarea integrală, în termene restrînse, a documentației de proiect și deviz pentru aprecierea costului real general de deviz al lucrărilor de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, totodată soluționînd toate problemele menționate în avizul expertizei ecologice.

2.2. Referitor la terenurile pentru construcția tronsonului de cale ferată

Agenția Relații Funciare și Cadastru nu a asigurat executarea integrală a acțiunilor în vederea procurării terenurilor din proprietatea privată în proprietatea statului, înregistrării lor în registrul bunurilor imobile, autentificarea contractelor, formarea și înregistrarea terenurilor parcelate, ca urmare a amplasării obiectului „Linia de cale ferată Cahul-Giurgiulești” și perfectării materialelor de modificare a destinației terenurilor. Drept rezultat, pînă la momentul actual nu sînt perfectate documentele respective referitor la atribuirea terenurilor pentru construcția obiectului dat. Totodată, nu a fost asigurată schimbarea destinației terenurilor și compensarea pierderilor cauzate de excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic.

În conformitate cu Planul de acțiuni aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.581 din 24.05.2007¹⁷, ARFC a fost abilitată cu funcția de organizare a procesului de încheiere a contractelor de vânzare-cumpărare cu proprietarii terenurilor incluse în proiectul de construcție, conform listelor coordonate cu autoritățile administrației publice locale și datelor din registrul bunurilor imobile, termenul de realizare a acestor acțiuni fiind stabilit lunile mai-iunie 2007. Pentru exercitarea funcțiilor delegate ARFC, prin Hotărârea Guvernului nr.812 din 23.07.2007¹⁸, din fondul de rezervă al Guvernului au fost precizate 6,0 mil.lei. Pe parcursul

¹⁴ Regulamentul „Cu privire la verificarea proiectelor și a execuției construcțiilor și expertizarea tehnică a proiectelor și construcțiilor”, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.361 din 25.06.1996 „Cu privire la asigurarea calității construcțiilor” (cu modificările și completările ulterioare; în continuare - Regulamentul aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.361 din 25.06.1996).

¹⁵ Legea nr.1515-XII din 16.06.1993 „Privind protecția mediului înconjurător” (cu modificările și completările ulterioare).

¹⁶ Legea nr.851-XIII din 29.05.1996 „Privind expertiza ecologică și evaluarea impactului asupra mediului înconjurător” (cu modificările și completările ulterioare).

¹⁷ Planul de acțiuni privind construcția liniei de cale ferată Cahul-Giurgiulești, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.581 din 24.05.2007 (în continuare - Planul de acțiuni aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.581 din 24.05.2007).

¹⁸ Hotărârea Guvernului nr.812 din 23.07.2007 „Cu privire la alocarea mijloacelor financiare”.

anilor 2007-2008, ARFC a contractat de la IPOT servicii de proiectare și investigații¹⁹ în sumă totală de 2,5 mil.lei.

În procesul auditării au fost constatate deficiențe vizînd modul de procurare și atribuire a terenurilor pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, care constau în următoarele:

- Lucrările de atribuire a terenurilor pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” au fost efectuate cu nerespectarea prevederilor Regulamentului aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.246 din 03.05.1996²⁰ și art.15 din Codul funciar, procedura nefiind efectuată în două etape: coordonarea în prealabil a amplasării obiectului și atribuirea terenurilor. De menționat că, conform explicațiilor prezentate de IPOT, efectuarea lucrărilor într-o singură etapă a fost stabilită verbal în cadrul Comisiei privind construcția tronsonului, instituită de Guvern.

- Pînă la momentul actual nu este soluționată problema privind procurarea terenurilor pe care a fost construit tronsonul de cale ferată. Din 546 de proprietari ai terenurilor incluse în proiectul de construcție, de la 516 proprietari au fost procurate terenuri în valoare totală de 3234,7 mii lei, rămînînd a fi procurate încă 30 de loturi. Concomitent, nu toate autoritățile administrației publice locale de nivelul I pe teritoriul cărora a fost construit tronsonul au luat decizia de transmitere a terenurilor pentru această construcție și nici nu s-a coordonat cu autoritățile administrației publice centrale privind atribuirea terenurilor.

- Probele de audit relevă că neexecutarea de către ARFC a acțiunilor în vederea procurării terenurilor din proprietatea privată în proprietatea statului și lipsa coordonărilor preliminare referitor la amplasarea liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” au condiționat demontarea și montarea ulterioară a liniei de cale ferată pe o altă axă, ceea ce a generat cheltuieli suplimentare în sumă totală de 2,0 mil.lei.

- Din lipsa unor coordonări preliminare privind amplasarea obiectului, a unui proiect bine elaborat și a numeroaselor intervenții asupra axei tronsonului în timpul construcției, IPOT a efectuat lucrări de atribuire și organizare a procesului de procurare a terenurilor rămase nesolicitate pentru construcție, al căror cost a fost estimat în sumă de 217,6 mii lei, ceea ce a generat cheltuieli iraționale în aceeași sumă.

- ARFC nu a asigurat raportarea corectă a sumelor utilizate pentru procurarea terenurilor și contractarea serviciilor IPOT în sumă totală de 5757,4 mii lei (inclusiv în anul 2007 – 4209,8 mii lei, în anul 2008 – 1527,0 mii lei, în anul 2009 – 20,6 mii lei). Sumele menționate au fost trecute la cheltuielile curente ale instituției, totodată nefiind asigurată înregistrarea conformă în evidență a terenurilor.

- ARFC nu a perfectat materialele de modificare a destinației terenurilor preconizate pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, conform Planului de acțiuni aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.581 din 24.05.2007, astfel nefiind asigurată schimbarea destinației terenurilor. Ca rezultat, pînă la momentul actual, nu au fost întreprinse măsurile necesare întru soluționarea problemelor privind necesitatea compensării la bugetul de stat a pierderilor cauzate de excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic, estimate în sumă totală de 119,7 mil.lei.

- Prin neasigurarea procurării terenurilor necesare pentru construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, au fost admise cheltuieli suplimentare în sumă de 1,3 mil.lei, generate de necesitatea operării modificărilor în

documentația de proiect, preponderent ca rezultat al schimbării traseului pe 15 sectoare.

Recomandări:

ARFC să asigure:

- *executarea integrală a acțiunilor în vederea procurării terenurilor din proprietatea privată în proprietatea statului, înregistrarea drepturilor de proprietate în registrul bunurilor imobile, autentificarea contractelor, formarea și înregistrarea terenurilor parcelate, ca urmare a amplasării obiectului „Linia de cale ferată Cahul-Giurgiulești” și perfectării materialelor de modificare a destinației terenurilor;*

- *contabilizarea conformă a cheltuielilor pentru procurarea terenurilor și serviciilor IPOT, cu înregistrarea regulamentară a terenurilor;*

- *de comun acord cu Ministerul Finanțelor și CFM, soluționarea problemei referitor la compensarea pierderilor cauzate de excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.*

2.3. Referitor la unele aspecte ce țin de efectuarea achizițiilor publice

Modul stabilit de alocare a mijloacelor bugetare pentru majorarea capitalului social al CFM, precum și necalificarea CFM drept autoritate contractantă pentru efectuarea achizițiilor publice, conform prevederilor legale²¹, a permis acesteia să nu utilizeze achizițiile publice la contractarea lucrărilor de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”. Toate acestea au creat premise pentru utilizarea ineficientă a patrimoniului public, încheierea contractelor în lipsa transparenței, precum și au dus la limitarea cadrului de concurență.

Procedura de achiziții publice a fost efectuată de către ARMAPAU doar la procurarea șinelor de cale ferată în sumă totală de 68,7 mil.lei.

La data de 7 noiembrie 2007, CFM și Î.I. „Metalica-Zuev” au încheiat contractul nr.8700170, prețul șinelor de cale ferată fiind stabilit în sumă de 1170 \$/ tonă. Cu toate că în oferta prezentată de furnizor era stipulat că achitarea pentru mărfurile livrate va fi efectuată în lei, la cursul oficial al Băncii Naționale a Moldovei la ziua efectuării plății, suma achitată a fost calculată reieșind din cursul la ziua desfășurării licitației publice. Lipsa de prudență manifestată de CFM a avut drept urmare suportarea unor cheltuieli suplimentare în sumă totală de 1,7 mil.lei.

2.4. Referitor la verificarea lucrărilor de execuție a construcției tronsonului de cale ferată

Contrar prevederilor Legii nr.721-XIII, precum și Regulamentului aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.361 din 25.06.1996, atît conducerea CFM, cît și responsabilii tehnici numiți de aceasta nu au asigurat monitorizarea eficientă și verificarea execuției corecte a lucrărilor de construcție a tronsonului de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, ceea ce a dus la executarea lucrărilor de către unii executanți cu admiterea unor deficiențe și exagerări semnificative, care au condiționat un risc sporit de fraudă și eroare.

- *Devizele locale nu au fost ajustate la redistribuirea lucrărilor între antreprenori, ceea ce a determinat neclarități referitor la volumele și valoarea lucrărilor care urmau a fi executate.*

Astfel, în lunile iunie și decembrie 2007, CFM a încheiat cu ARSPS un contract și un acord adițional la acesta privind executarea lucrărilor de terasament și la instalațiile artificiale la obiectul „Linia de cale ferată Cahul-Giurgiulești”, valoarea orientativă a lucrărilor contractate constituind suma totală

¹⁹ Inclusiv organizarea procesului de procurare a terenurilor, elaborarea proiectelor de atribuire a terenurilor, întocmirea planurilor cadastrale, investigări pedologice etc.

²⁰ Regulamentul „Cu privire la atribuirea terenurilor”, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.246 din 03.05.1996 (cu modificările și completările ulterioare; în continuare – Regulamentul aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.246 din 03.05.1996). Abrogat la 11.01.2008, prin Hotărîrea Guvernului nr.1451 din 24.12.2007.

²¹ Art.12 alin. (4) și alin. (5) din Legea nr.96-XVI din 13.04.2007 „Privind achizițiile publice” (cu modificările și completările ulterioare).

de 48545,6 mii lei. Totodată, conform scrisorii CFM, o parte din volumele contractate au fost transmise pentru executare subdiviziunilor acesteia, însă atât contractul, cât și anexele-calcul (devizele locale) nu au fost modificate, ceea ce a generat neclarități referitor la volumele și valoarea lucrărilor care urmau a fi executate de ARSPS, precum și imposibilitatea confruntării devizelor cu procesele-verbale de recepție a lucrărilor executate. Mai mult decât atât, documentația de proiect a fost transmisă antreprenorului nu pînă la începerea lucrărilor, după cum este stabilit în contract, ci pe sectoare, cu modificări în funcție de schimbarea axei drumului, lucrările fiind executate în paralel cu elaborarea (modificarea) documentației de proiect.

Unii subantreprenori au executat lucrări de construcție la linia de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” în lipsa devizelor locale, ca anexe la contractele încheiate între părți, ceea ce nu a permis auditului să se expună asupra corectitudinii respectării condițiilor acestora și plenitudinii lucrărilor contractate. Astfel de deficiențe au fost constatate la S.A. „Aqua Prut”, S.A. „Lusmecon”, S.R.L. „Construm”.

Filialele CFM (Coloana mecanizată nr.15, Trenul de construcție nr.1, Stația mașini de cale nr.130, Stația mașini de cale nr.294, Secția de întreținere a căii ferate nr.3) au efectuat lucrări de construcție în lipsa devizelor separate pentru lucrările repartizate de către CFM, spre executare, în sumă totală de 207,8 mil.lei.

• *Nedeterminarea obiectelor contractelor, nedivizarea obligațiilor între părți, nerespectarea actelor normative și condițiilor contractuale au condiționat riscul de necredibilitate a evidenței volumelor de lucrări executate de prestatorii de servicii.*

Lucrările de construcție executate de către ARSPS au început la 16.06.2007 și s-au finalizat la 07.05.2008. Conform proceselor-verbale de recepție prezentate la CFM, valoarea lucrărilor a însumat în total 42303,6 mii lei, inclusiv valoarea lucrărilor executate de subantreprenori și prestatorii de servicii – 25141,2 mii lei.

De menționat că, la încheierea contractului de antrepriză, CFM nu s-a asigurat de capacitatea ARSPS de a executa lucrările contractate, ultima dispunînd de un excavator, 3 tractoare și 2 autobasculante KAMAZ, toate mecanismele fiind fabricate în anii 1984-1990, ceea ce nu permitea valorificarea volumelor contractate cu forțele proprii. Din această cauză, ARSPS a încheiat 2 contracte de subantrepriză și 25 contracte de prestare a serviciilor mecanizate cu 19 agenți economici și o persoană fizică. Totodată, volumul de lucrări executate cu mecanismele ARSPS a fost evaluat în sumă de 1573,8 mii lei.

Probele de audit acumulate la ARSPS denotă un șir de nereguli și deficiențe, care au condiționat lipsa de credibilitate a evidenței volumelor de lucrări executate de prestatorii de servicii, care se exprimă prin următoarele:

- la utilizarea mecanismelor pentru prestarea serviciilor nu au fost clar determinate obiectele contractelor și divizarea obligațiilor între părți;

- în pofida condițiilor contractuale, nu au fost întocmite actele de primire-predare a tehnicii de la prestatorii de servicii către ARSPS, ceea ce nu permite justificarea nomenclatorului tehnicii utilizate la construcția tronsonului;

- contrar prevederilor Hotărîrii Guvernului nr.294 din 17.03.1998²², nu au fost întocmite foi de parcurs pentru automobilele utilizate la lucrările de construcție a tronsonului. Totodată, nu au fost eliberate foile de parcurs pentru tractoarele utilizate în scopul menționat, prin ce nu s-au respectat prevederile Ordinului Ministerului Agriculturii și Alimentației nr.308 din 08.12.1993;

- pentru evidența lucrului mașinilor și mecanismelor s-a utilizat un certificat în formă liberă, care nu a fost aprobat de conducerea ARSPS, după cum prevede Legea contabilității²³, și nu întrunește toate cerințele pentru documentele primare: nu conține numărul și data întocmirii documentului, denumirea, adresa, codul fiscal al entității în numele căreia este întocmit documentul, precum și denumirea, adresa și codul fiscal al destinatarului documentului, iar pentru persoanele fizice – codul personal;

- reieșind din explicațiile prezentate, certificatele utilizate pentru evidența lucrului mașinilor și mecanismelor erau înregistrate într-un registru, iar referitor la volumele de lucrări îndeplinite de prestatorii de servicii se întocmea un borderou generalizator, care nu au fost prezentate pentru control, din cauza pierderii lor. Totodată, prestatorii de servicii au prezentat la ARSPS facturi fiscale (facturi de expediție), însoțite de acte în formă liberă privind lucrările îndeplinite și, doar în unele cazuri, de certificatele susmenționate. Cele indicate prezintă un risc sporit de fraudă și eroare la executarea lucrărilor de construcție;

- prestatorii de servicii nu au întocmit procese-verbale de recepție a lucrărilor conform metodei de resursă, stabilită prin Hotărîrea Guvernului nr.1570 din 09.12.2002, iar actele în formă liberă întocmite conțin diferite unități de măsură privind lucrul mecanismelor (m³, tone transportate, ore-utilaj), ceea ce nu permite confruntarea datelor în vederea verificării documentare a volumelor de lucrări executate și, totodată, generează un risc sporit de fraudă și eroare.

- *Lipsa unei monitorizări conforme a volumelor de lucrări la udarea mecanică a rambleului a condiționat exagerări esențiale ale celor executate efectiv.*

Probele de audit acumulate la ARSPS denotă că volumele de lucrări la udarea mecanică a terasamentului, incluse în procesele-verbale de recepție prezentate la CFM, depășesc volumele executate de prestatorii de servicii cu 20927 h/ut, sau cu 6549,6 mii lei, această diferență explicîndu-se prin utilizarea motopompelor, ceea ce a redus esențial timpul aducerii apei și a micșorat numărul de ore lucrate, însă de acest fapt nu s-a ținut cont la întocmirea atât a devizelor locale, cât și a proceselor-verbale de recepție a lucrărilor prezentate la CFM, ca rezultat fiind admise exagerări în suma menționată.

În lipsa documentelor primare aferente lucrărilor de udare mecanică a terasamentului, filiala CFM – Coloana mecanizată nr.15 a inclus în procesele-verbale de recepție a lucrărilor un volum de 101,1 mii m³ de apă în sumă totală de 2151,2 mii lei și cheltuieli indirecte aferente acestora în sumă de 393,5 mii lei. Analogic, subantreprenorul S.A. „Lusmecon” nu dispune de documente primare care ar confirma executarea lucrărilor la udarea mecanică în sumă totală de 317,3 mii lei.

I.S. „STI Chișinău” a inclus în procesele-verbale de recepție a lucrărilor lucrări de pompare a apei din excavații în sumă de 48,0 mii lei, neconfirmate documentar.

- *Managementul insuficient și evidența contabilă neconformă au condiționat un risc înalt de fraudă la determinarea volumelor de lucrări executate și casarea combustibilului. Totodată, nerespectarea actelor normative la aplicarea normelor pentru casarea motorinei a determinat trecerea neîntemeiată a acesteia la cheltuieli.*

- a) Conform proceselor-verbale de recepție a lucrărilor executate de către ARSPS, prezentate la CFM, volumul lucrărilor de terasament a constituit în total 459793 m³, din care 454743 m³ – rambleu și 5050 m³ – dig.

În noiembrie 2008, la comanda I.S. „Audit și evaluare”, S.R.L. „Tanjar Co” a efectuat măsurări instrumentale ale volumelor de lucrări la construcția tronsonului, volumul

²² Hotărîrea Guvernului nr.294 din 17.03.1998 „Cu privire la executarea Decretului Președintelui Republicii Moldova” (cu modificările și completările ulterioare).

²³ Legea contabilității nr.113-XVI din 27.04.2007 (cu modificările și completările ulterioare; în continuare – Legea nr.113-XVI).

lucrărilor de terasament executate de ARSPS fiind stabilit în mărime de 449917 m³ (din care 25997 m³ – volumul adăugător în legătură cu tasarea rambleurului), sau cu 4826 m³ mai puțin față de volumul acceptat de CFM conform proceselor-verbale de recepție a lucrărilor, cauza diferenței fiind explicată drept rezultat al eroziunii rambleurului în urma ploilor torențiale și ridicării nivelului de apă în râul Prut în perioada mai-august 2008, adică după finalizarea lucrărilor de terasament și evacuarea tehnicii de pe șantier. Cu toate că lucrările de construcție executate de către ARSPS au fost finalizate la data de 07.05.2008, în anul 2009, CFM a acceptat de la aceasta 2 procese-verbale privind lucrările îndeplinite în sumă totală de 2242,7 mii lei: în ianuarie 2009 – în sumă de 1340,4 mii lei, pentru lucrări adăugătoare ce țin de tasarea rambleurului în volum de 15924 m³; în martie 2009 – în sumă de 902,3 mii lei și volumul de 9000 m³.

b) Auditul a constatat că volumele de lucrări executate de prestatorii de servicii la transportarea încărcăturilor au depășit volumele respective incluse de către ARSPS în procesele-verbale de recepție a lucrărilor prezentate la CFM cu 113754 tone, sau cu 1397,9 mii lei, diferența fiind explicată ca o cauză a compactării mai mari a solului față de indicii proiectului. De menționat că lucrul șoferilor și al mecanizatorilor a fost supus doar unui control selectiv din partea antreprenorului, iar evidența nemijlocită a lucrărilor executate a fost pusă în seama a 3 muncitori, din care 2 au fost angajați prin contract temporar pe perioada construcției, fapt care condiționează un risc înalt de exagerări de volume ale lucrărilor executate de prestatorii de servicii și acceptate de ARSPS. Totodată, diferențele menționate sînt o consecință a managementului insuficient la construcția obiectului, și anume – a nerepartizării sarcinilor și responsabilităților vizînd identitatea volumelor executate de prestatorii de servicii cu cele prezentate CFM, această situație fiind determinată și de încheierea contractelor cu obiecte nedeterminate, ceea ce a afectat ținerea evidenței volumelor de lucrări executate de prestatorii de servicii.

Ca rezultat al includerii în procesele-verbale privind lucrările la transportarea încărcăturilor, calculate reieșind din distanțe mai mari față de cele confirmate documentar, subantreprenorul S.A. „Aqua Prut” a admis la acest capitol cheltuieli majorate neîntemeiat cu 3047,0 mii lei (inclusiv TVA – 507,8 mii lei). Totodată, S.A. „Aqua Prut” a admis depășirea normativului de transport al materialelor cu 55,0 mii lei și a inclus neîntemeiat în procesele-verbale „cheltuieli nelimitate” în sumă de 99,2 mii lei.

Probele de audit acumulate la filiala CFM – Coloana mecanizată nr.15 au relevat neconfirmarea documentară a transportării încărcăturilor cu autobasculante, incluse în procesele-verbale în volum de 553,2 mii tone, în sumă totală de 3933,1 mii lei. Analogic, nu dispun de confirmarea documentară privind transportarea încărcăturilor subantreprenorii: S.R.L. „Construm” – în sumă totală de 947,9 mii lei, și S.A. „Lusmecon” – în sumă totală de 168,6 mii lei. Prin neconfirmarea documentară a lucrărilor executate, entitățile sus-menționate nu au respectat prevederile Legii nr.113-XVI.

c) Auditul a relevat că la executarea lucrărilor de construcție subantreprenorul S.A. „Aqua Prut” a admis majorarea neîntemeiată a costului lucrărilor incluse în procesele-verbale de recepție cu 125,1 mii lei, iar antreprenorul Î.S. „STI Chișinău” – exagerarea costului materialelor, formată ca diferență dintre costul materialelor prevăzute în deviz și al celor utilizate de facto, cu suma totală de 427,0 mii lei și includerea neîntemeiată în procesele-verbale de executare a lucrărilor a cheltuielilor indirecte în sumă de 113,5 mii lei. Totodată, subantreprenorul S.A. „Lusmecon” nu are confirmarea documentară a cheltuielilor de materiale incluse în procesele-verbale în sumă de 77,2 mii lei.

d) ARSPS, numindu-l responsabil de completarea cu mecanismele și unitățile de transport necesare pentru efectuarea lucrărilor de construcție la linia de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” pe vicedirector (dl V.Lopatenco), care se află în relații de rudenie cu fondatorul S.R.L. „Servicons Prim” – unul din prestatorii de servicii, a provocat apariția conflictului de interese. Asociația a asigurat alimentarea cu combustibil a tehnicii a 14 prestatori de servicii în sumă totală de 2683,2 mii lei, inclusiv S.R.L. „Servicons Prim” (1147,2 mii lei), deși în contractul cu ultima nu se prevede alimentarea cu combustibil a unităților de transport și a mecanismelor utilizate în procesul de construcție. Ca rezultat al neîntocmirii foilor de parcurs, nu este posibilă determinarea volumului de lucru executat de fiecare automobil. Contabilitatea ARSPS nu a ținut evidența combustibilului pe fiecare mijloc de transport (sold, consum normativ și efectiv etc.), avînd întocmite doar fișe de eliberare a motorinei, aprobate de vicedirectorul ARSPS (dl V.Lopatenco), care nu conțin toate datele necesare: denumirea prestatorului de servicii, marca automobilului etc. Motorina a fost casată conform formei M29 „Raport privind trecerea la cheltuieli a materialelor de bază în construcții comparativ cu normele de producere”, în întregime pe tipuri de lucrări, în lipsa foilor de parcurs. Circumstanțele menționate denotă un risc înalt de fraudă la determinarea volumelor de lucrări și casarea motorinei, inclusiv la S.R.L. „Servicons Prim”.

e) La ARSPS au fost constatate nereguli la calcularea și aprobarea normei aplicate pentru autobasculante, și anume: contrar prevederilor actelor normative, normele de consum nu au fost calculate conform formulei stabilite, iar coeficienții de rectificare ce țin de factorii rutieri de transport și de alt gen nu au fost aprobați prin ordinul entității, fiind aplicați la discreția personalului ARSPS. Astfel, în diferite perioade ale construcției, norma de consum a alcătuit 40,8 l/100 km, 46,7 l/100 km și 47,6 l/100 km. În rezultatul aplicării coeficienților neaprobați, s-au casat 12836 litri de motorină în sumă de 122,6 mii lei.

f) Volumele de piatră spartă trecute la cheltuieli în conformitate cu dările de seamă pe materiale ale Secției de întreținere a căii ferate nr.3 depășesc volumele de piatră spartă incluse în procesele-verbale de recepție a lucrărilor executate la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” cu 3,2 mii m³, sau cu suma de 756,3 mii lei, această diferență fiind inclusă în procesele-verbale ca cheltuieli de regie. Situația menționată denotă existența deficiențelor în sistemul de control intern al acestei filiale a CFM, care creează premise pentru apariția riscului de fraudă.

• *Ca rezultat al aplicării incorecte de către antreprenori, în actele de recepție, a cotei cheltuielilor de regie și a normativului beneficiului de deviz la efectuarea lucrărilor la obiectul „Linia de cale ferată Cahul-Giurgiulești” și acceptării acestor situații de către CFM, au fost admise exagerări ale valorii lucrărilor executate.*

a) Normativul (cota) cheltuielilor de regie incluse în devizele locale și în procesele-verbale de recepție a lucrărilor executate la obiectul „Linia de cale ferată Cahul-Giurgiulești” a fost stabilit la nivel maxim admisibil de 14,5%, pe cînd, în conformitate cu documentul normativ CP.L01.03-2000, urmau a fi aplicate cotele cheltuielilor de regie calculate de antreprenor și coordonate cu beneficiarul construcției, care de fapt la ARSPS, pentru anul 2008, au constituit 11,6%, iar pentru anul 2009 – 12,12%. Astfel, ca rezultat al aplicării incorecte a normativului cheltuielilor de regie, în anii 2008-2009, valoarea lucrărilor executate de către ARSPS a fost exagerată cu suma totală de 376,0 mii lei (inclusiv: în anul 2008 – cu 329,4 mii lei și în anul 2009 – cu 46,6 mii lei).

În lipsa calculelor respective referitor la cota cheltuielilor

de regie, astfel de cheltuieli au fost raportate și de către unele filiale ale CFM.

b) Normativul beneficiului de deviz inclus în devizele locale și în procesele-verbale de recepție a lucrărilor executate la obiectul „Construcția liniei de cale ferată Cahul-Giurgiulești” a fost stabilit la nivel maxim admisibil de 6,0%, pe când, în conformitate cu prevederile normative, datele privind normele beneficiului de deviz se includ în procesele-verbale de recepție a lucrărilor executate conform calculelor în baza datelor evidenței contabile și în conformitate cu documentul normativ CP L.01.05-2001, care nu au fost efectuate de către antreprenori. Astfel de deficiențe s-au constatat la ARSPS și Î.S. „STI Chișinău”.

• *Auditul a relevat că unele cheltuieli pentru construcția și întreținerea clădirilor și construcțiilor speciale provizorii nu sînt justificate prin datele evidenței primare și celei contabile, ceea ce denotă neconformitatea acestora. Totodată, unii executori de lucrări au inclus în procesele-verbale de recepție a lucrărilor executate cheltuielile la lucrările cu caracter mobil-ambulant, în lipsa documentelor justificative.*

Normativul de deviz pentru construirea clădirilor și construcțiilor speciale provizorii, inclus în devizele locale și în procesele-verbale de recepție a lucrărilor executate la obiectul „Construcția liniei de cale ferată Cahul-Giurgiulești”, a fost stabilit la nivelul de 1,785%. Auditul a relevat că ARSPS nu a întocmit procese-verbale de recepție la finisarea lucrărilor în sumă totală de 537,3 mii lei, ceea ce nu asigură confirmarea efectuării lucrărilor aferente clădirilor și construcțiilor speciale provizorii în perioada indicată, calitativ și în volum deplin. De asemenea, datele evidenței contabile nu confirmă cheltuielile respective.

Contrar prevederilor legale, antreprenorul ARSPS a inclus în procesele-verbale de recepție a lucrărilor executate cheltuielile la lucrările cu caracter mobil-ambulant în sumă de 18,9 mii lei, în lipsa documentelor justificative. ARSPS nu dispune de documentele justificative privind cheltuielile efectuate cu caracter mobil-ambulant în sumă de 18,9 mii lei, pe luna septembrie 2007.

• *La executarea lucrărilor de construcție a tronsonului, CFM a acceptat aplicarea coeficientului pentru „cheltuieli neprevăzute” în lipsa unor argumentări întemeiate, ceea ce a condus la majorarea valorii lucrărilor executate.*

Astfel, în perioada anilor 2007-2009, în devizele locale și în procesele-verbale de recepție a lucrărilor executate, prezentate CFM de către ARSPS, a fost aplicat coeficientul de cheltuieli neprevăzute în mărime de 1,5%, motivația fiind creșterea prețului la motorină în perioada auditată. Totodată, conform condițiilor contractuale stabilite între CFM și ARSPS, recalcularea costului pe unitate la serviciile prestate urma să fie efectuată cu coordonarea ambelor părți, în cazul creșterii prețului la motorină peste 10,80 lei, însă probele de audit denotă că evidența curentă a stocurilor de mărfuri și materiale s-a ținut după metoda costului mediu ponderat. Acest cost la motorină a atins, în anii 2007-2008, nivelul maximal de 10,73 lei, astfel nefiind depășită limita stabilită de condițiile contractuale. Acceptarea de către CFM a aplicării de către ARSPS a coeficientului „cheltuieli neprevăzute” la executarea lucrărilor de construcție a tronsonului, în lipsa unor argumentări întemeiate, a condus la majorarea valorii lucrărilor cu 616,4 mii lei.

Pentru redresarea situației menționate, ARSPS s-a adresat către CFM cu solicitarea de a reexamina prețul unei ore-utilaj (h/ut) la utilajele de construcții utilizate pentru executarea lucrărilor la obiectul „Construcția liniei de cale ferată Cahul-Giurgiulești”. La rîndul său, CFM s-a adresat la Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului, care, printr-un demers, a replicat că prețul lucrărilor contractate nu poate fi recalculat.

• *Existența deficiențelor la executarea lucrărilor de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, care au generat exagerări ale valorii lucrărilor, este confirmată și de rezultatele reviziilor tematice efectuate de către CCCEC la unii agenți economici-antreprenori și subantreprenori care au executat lucrări la obiectul dat.*

Conform informației CCCEC, în urma reviziilor efectuate de către Direcția Generală Control și Revizie a CCCEC la un șir de agenți economici – antreprenori și subantreprenori care au executat lucrări la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, au fost constatate abateri și nereguli, cum ar fi:

- S.A. „Aqua Prut” a exagerat valoarea lucrărilor predate antreprenorului Î.S. „STI Chișinău” cu 1221,9 mii lei;

- S.R.L. „Servicons Prim”, S.R.L. „Standorstoi” și S.R.L. „Algadan Com” au exagerat valoarea lucrărilor executate conform contractului încheiat cu ARSPS, respectiv, cu 179,6 mii lei, 20,6 mii lei și 4,8 mii lei;

- S.R.L. „Servicons Prim” nu a achitat persoanelor fizice plata pentru arenda tehnicii în sumă de 873,6 mii lei;

- ARSPS nu a reținut de la S.R.L. „Algadan Com” cota pentru întreținerea antreprenorului în sumă de 318,9 mii lei, a decontat neîntemeiat motorină în sumă de 1147,2 mii lei și nu a atribuit la decontările cu Întreprinderea de stat pentru protecția solurilor Comrat suma de 968,4 mii lei – recalculările efectuate de CFM.

De menționat că materialele sus-indicate nu oferă o imagine clară referitor la impactul deficiențelor constatate asupra volumelor și valorii lucrărilor de construcție acceptate de beneficiarul construcției – CFM. Cu toate acestea, unele majorări ale valorii lucrărilor de construcție predate către CFM au însumat 42,6 mii lei (S.R.L. „Moldconstruct Market” – 32,3 mii lei și ARSPS – 10,3 mii lei).

Recomandări:

- CFM să asigure înlăturarea tuturor deficiențelor constatate, cu întreprinderea măsurilor, conform prevederilor legale, în vederea recuperării cheltuielilor neîntemeiate, cauzate de exagerări ale volumelor de lucrări executate.

2.5. Referitor la modul de exploatare și recultivare a carierelor pentru extragerea de sol mineral lutos și de nisip, necesare pentru construcția terasamentului de cale ferată

Probele de audit acumulate la acest compartiment denotă că, la momentul începerii lucrărilor de construcție a liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”, nu au fost elaborate proiectele de exploatare și recultivare a carierelor pentru extragerea a 1037170 m³ de sol mineral lutos și 361700 m³ de nisip, necesare pentru construcția liniei de cale ferată. În cuprinsul proiectelor totalmente lipsa informația despre zăcămintele minerale și carierele existente sau preconizate pentru extragerea solului lutos și nisipului, necesare pentru construcție.

Conform deciziilor consiliilor locale, au fost atribuite următoarele terenuri pentru amplasarea carierelor: Crihana Veche – 6,6 ha, Manta – 10,17 ha, Vadul lui Isac – 7,54 ha, Colibaș – 4,99 ha, Brînza – 4,85 ha (terenuri ale Agenției „Moldsilva”), Cișlița-Prut – 1,52 ha (terenuri ale Agenției „Moldsilva”). De menționat că, în cazul atribuirii terenurilor pentru extragerea substanțelor minerale, în deciziile respective ale consiliilor locale a fost indicat un termen incorect și inexistent – „atribuirea rezervelor de grund”, astfel de minerale neexistînd de fapt.

Solul mineral lutos utilizat pentru construcția căii ferate a fost extras din carierele amplasate în satele Crihana Veche, Manta (două cariere), Vadul lui Isac, Colibaș, Văleni (carierele existente autorizată a unei societăți cu răspundere limitată), Brînza (terenuri ale Agenției „Moldsilva”), Slobozia Mare (două cariere, terenuri ale Agenției „Moldsilva”), Cișlița-Prut (terenuri ale Agenției „Moldsilva”). Totodată, lucrările de

extragere s-au efectuat fără a dispune de documentația²⁴ prevăzută de actele legislative și normative. CFM nu a întreprins măsurile necesare în vederea recultivării a cite o carieră din satele Manta, Slobozia Mare și Colibaș. De menționat că la momentul actual nu există o informație clară despre volumul de sol mineral lutos extras din fiecare carieră, suprafețele carierelor formate în urma lucrărilor miniere, volumul de sol fertil decopertat și modul de folosire a acestuia, suprafața terenurilor recultivate, costul lucrărilor în legătură cu cele menționate, precum și privind taxele pentru extragerea resurselor naturale ce trebuiau achitate în buget.

Recomandări:

- CFM să asigure elaborarea proiectelor de recultivare a carierelor exploatate pentru extragerea de sol mineral lutos, cu întreprinderea măsurilor de recultivare a acestora, inclusiv finalizarea lucrărilor la carierele deja parțial recultivate.

2.6. Alte aspecte ce țin de construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”

• De menționat că, în rezultatul inundațiilor din vara anului 2010, a fost inundat un segment de cale ferată cu lungimea de circa 500 m (pichetul 896 - 901). În scopul reparației terasamentului, s-a recurs la transferarea porțiunii de cale ferată pe o axă temporară. Cu toate că au fost efectuate lucrări și suportate cheltuielile respective, procesul-verbal de recepție a lucrărilor încă nu s-a întocmit, iar conform devizului, costul lucrărilor este estimat în sumă de 1,2 mil. lei.

• În baza contractelor încheiate cu Î.I. „Metalica - Zuev” (nr. 8700170 din 07.11.2007 și nr. 8700411 din 01.02.2008), CFM a primit 4953,4 t de șine R-50 (47,8 km), în sumă totală de 68,6 mil. lei, însă, conform proceselor-verbale de îndeplinire a lucrărilor, la linia de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” au fost montate 24,5 km de șine vechi și 28,3 km de șine noi. De asemenea, la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” au fost utilizate traverse vechi din beton și lemn, precum și diferite articole din beton (tevi, blocuri). Totodată, în pofida faptului că, conform normelor tehnice, urmau să fie instalate cite 1840 traverse la un km, la indicația directorului general al CFM, a fost dispusă montarea a cite 1600 traverse la un km.

În baza ordinului directorului general al CFM nr. 259/H din 20.06.2007, a fost demontat segmentul de cale ferată „Căinari - Zloți” (de la km 60 pînă la km 68), cu lungimea de 8,2 km, materialele urmînd să fie transmise de către Secția de întreținere a căii ferate nr. 3 Stației mașini de cale nr. 130, pentru montarea ulterioară a suprastructurii la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești”. Ulterior, la 01.11.2007, prin actul de evaluare, semnat de șefii și contabilii-șefi ai Stației și Secției menționate, aprobat de către șeful Serviciului calea ferată al CFM, materialele obținute de la demontarea segmentului de cale ferată complet uzat au fost estimate la costul total de 11,2 mil. lei (prețul unui metru de șină – 360,0 lei), acestea preponderent fiind utilizate la construcția liniei de cale

ferată „Cahul-Giurgiulești”, pe cînd materialele obținute de la demontarea anterioară a unui segment de 16 km din aceeași porțiune de cale ferată au fost evaluate la suma de 3,1 mil. lei (prețul unui metru de șină – de la 7 pînă la 34 lei). Totodată, la 23.12.2007, în baza procesului-verbal de primire-predare nr. 267, segmentul de cale ferată demontat a fost transmis Secției de întreținere a căii ferate nr. 2 cu valoarea inițială a obiectului în sumă de 786,4 mii lei și uzura acumulată în sumă de 786,4 mii lei. Concomitent, suma de 11,2 mil. lei a fost reflectată în evidența contabilă a Secției de întreținere a căii ferate nr. 3, inclusiv la venituri, cheltuielile (pierderile) acesteia acoperindu-se la sfîrșitul perioadei de gestiune. De menționat că modalitatea netransparentă de evaluare a materialelor implică apariția riscului de fraudă.

• Ca rezultat al executării necalitative a lucrărilor de construcție a rambleului (exprimată prin: nestropirea corespunzătoare a straturilor de sol înainte de tasarea acestuia; neconsolidarea taluzurilor rambleului; executarea lucrărilor în lipsa documentației de proiect etc.), la data de 22.02.2010, pe tronsonul feroviar la kilometrul 48 (pichetul 2), au deraiat ultimele vagoane ale unei garnituri de tren, cauza fiind umiditatea sporită a rambleului în urma topirii zăpezii, ceea ce a condiționat deformarea rambleului și a liniei de cale ferată.

2.7. Concluzii generale de audit

Probele colectate în cadrul misiunii de audit la unele autorități ale administrației publice centrale și locale, Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, antreprenori și subantreprenori au identificat că procesul de executare a lucrărilor la construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” a fost afectat de multiple irregularități la utilizarea mijloacelor financiare publice și patrimoniului public, ceea ce determină riscuri majore de fraudă și eroare. Reieșind din faptul că sfera de aplicare a auditului a fost limitată, auditul nu poate să-și exprime opinia standardizată de audit, ci doar concluziile generale de audit, și anume:

- Autoritățile administrației publice centrale de specialitate (Ministerul Transporturilor și Gospodăriei Drumurilor, Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale, Agenția Construcții și Dezvoltare a Teritoriului, Serviciul de Stat pentru Verificarea și Expertizarea Proiectelor și Construcțiilor, Agenția Relații Funciare și Cadastru), Consiliul raional Cahul, precum și Î.S. „Calea Ferată din Moldova” au admis proiectarea, avizarea documentației de proiect, autorizarea construcției și construcția liniei de cale ferată „Cahul-Giurgiulești” cu grave abateri de la prevederile legislației în vigoare;

- Î.S. „Calea Ferată din Moldova”, nerespectînd actele legislative și normative în vigoare, asumîndu-și în mod ilegal calitatea de beneficiar al obiectului „Linia de cale ferată Cahul-Giurgiulești”, a admis efectuarea lucrărilor de construcție în lipsa unui control adecvat al volumului lucrărilor executate, ceea ce a determinat majorarea nejustificată a cheltuielilor, cu prejudicierea patrimoniului de stat.

Directorul Departamentului de audit III

Echipa de audit:

Controlor superior de stat, auditor public

Controlor superior de stat, auditor public

V. Potlog

V. Russu

I. Codreanu

²⁴ Procesul-verbal al Comisiei de stat pentru aprobarea rezervelor de substanțe minerale utile. Actul de transmitere a zăcămintului pentru valorificare industrială, aprobat de Ministerul Mediului. Proiectul perimetrului minier și actul de certificare a perimetrului minier, eliberate de Inspectoratul de supraveghere tehnico-minieră etc.

PARTEA II
Hotărîri ale Guvernului Republicii Moldova

72**HOTĂRÎRE**

**pentru aprobarea Avizului asupra proiectului de lege
cu privire la modificarea Legii nr. 499-XIV din 14 iulie 1999
privind alocațiile sociale de stat pentru unele categorii
de cetățeni**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:
Se aprobă și se prezintă Parlamentului Avizul asupra
proiectului de lege cu privire la modificarea Legii nr.499-XIV

din 14 iulie 1999 privind alocațiile sociale de stat pentru
unele categorii de cetățeni.

PRIM-MINISTRU**Vladimir FILAT****Contrasemnează:**

Viceprim-ministru
Ministrul muncii, protecției
sociale și familiei
Ministrul finanțelor
Ministrul justiției

Mihail Moldovanu

Valentina Buliga
Veaceslav Negruța
Alexandru Tănase

Nr. 46. Chișinău, 28 ianuarie 2011.**73****HOTĂRÎRE**

**pentru aprobarea Avizului asupra proiectului de lege
cu privire la modificarea și completarea unor acte
legislative**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:
Se aprobă și se prezintă Parlamentului Avizul asupra

proiectului de lege cu privire la modificarea și completarea
unor acte legislative.

PRIM-MINISTRU**Vladimir FILAT****Contrasemnează:**

Ministrul muncii, protecției
sociale și familiei
Ministrul justiției
Ministrul finanțelor

Valentina Buliga
Alexandru Tănase
Veaceslav Negruța

Nr. 47. Chișinău, 28 ianuarie 2011.**74****HOTĂRÎRE**

**privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea
articolului 28 din Legea nr.1245-XV din 18 iulie 2002
cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea
Patriei**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:
Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare
proiectul de lege pentru modificarea articolului 28 din

Legea nr.1245-XV din 18 iulie 2002 cu privire la pregătirea
cetățenilor pentru apărarea Patriei.

PRIM-MINISTRU**Vladimir FILAT****Contrasemnează:**

Viceprim-ministru
Ministrul apărării
Ministrul afacerilor interne
Ministrul sănătății
Ministrul justiției

Mihail Moldovanu
Vitalie Marinuța
Alexei Roibu
Andrei Usatii
Alexandru Tănase

Nr. 48. Chișinău, 31 ianuarie 2011.**75****HOTĂRÎRE**

**privind aprobarea proiectului de lege pentru modificarea
articolului 16 din Codul audiovizualului al Republicii
Moldova nr. 260-XVI din 27 iulie 2006**

Guvernul HOTĂRĂȘTE:
Se aprobă și se prezintă Parlamentului spre examinare proiectul

de lege pentru modificarea articolului 16 din Codul audiovizualului
al Republicii Moldova nr.260-XVI din 27 iulie 2006.

PRIM-MINISTRU**Vladimir FILAT****Contrasemnează:****Ministrul justiției****Alexandru Tănase****Nr. 49. Chișinău, 1 februarie 2011.**

PARTEA III**Acte ale ministerelor, departamentelor și ale Băncii Naționale a Moldovei**
Acte ale Ministerului Economiei al Republicii Moldova**120 O R D I N**
cu privire la suspendarea desemnării
organismului de certificare produse cu
grad sporit de pericol din cadrul CTSIC

În temeiul prevederilor art. 21¹ alin. (1) lit. c) al Legii nr. 186-XV din 24.04.2003 cu privire la evaluarea conformității produselor și deciziei Organismului Național de Acreditare nr. 02 din 21 ianuarie 2011 privind suspendarea acreditării organismului de certificare a produselor cu grad sporit de pericol din cadrul Întreprinderii de Stat „Centrul Tehnic pentru Securitate Industrială și Certificare” (CTSIC) și luând în considerare funcțiile Organismului Național de Evaluare a Conformității,

ORDON:

1. A suspenda desemnarea organismului de certificare a produselor cu grad sporit de pericol din cadrul CTSIC pentru următoarele produse: **cazane pe gaze pentru încălzire cu puterea mai mare de 70 kW și posturi de reglare a gazelor**, acordată prin Ordinul Ministerului Economiei și Comerțului nr. 102 din 24.06.2009 „Cu privire la desemnarea organismului de certificare din cadrul Centrului Tehnic pentru Securitate Industrială și Certificare”, pe perioada suspendării acreditării.

2. A informa Serviciul Vamal: cazanele pe gaze pentru

încălzire și posturi de reglare a gazelor se plasează pe piața internă în baza declarației de conformitate emisă de producător sau importator, conform capitolului IV și V din Reglementarea tehnică aplicabilă „Aparate consumatoare de combustibili gazoși”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 1089 din 26.09.2008, însoțită de raportul de încercări, eliberat de laboratoare acreditate în Republica Moldova sau de laboratoare notificate Comisiei Europene, lista cărora este publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene.

3. A aduce la cunoștință organismului de certificare a produselor cu grad sporit de pericol din cadrul CTSIC conținutul prezentului ordin.

4. A abroga Ordinul nr. 2 din 18.01.2011 al Ministerului Economiei, emis în baza deciziei Organismului Național de Acreditare nr. 147 din 29 noiembrie 2010 (abrogată ulterior prin decizia nr. 02 din 21 ianuarie 2011).

5. A publica prezentul ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

6. A pune controlul asupra executării prezentului ordin în sarcina dlui Octavian Calmîc, viceministru.

VICEPRIM-MINISTRU,
MINISTRUL ECONOMIEI

Valeriu LAZĂR

Nr. 6. Chișinău, 26 ianuarie 2011.

Acte ale Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova**121 O R D I N**
cu privire la aprobarea formularului
Procesului-verbal cu privire la contravenție

În legătură cu modificările introduse în Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008 în vigoare la 31 mai 2009 (publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova din 16 ianuarie 2009, nr.3-6, p.I, art.15),

O R D O N:

1. Se aprobă formularul Procesului-verbal cu privire la contravenție întocmit în conformitate cu prevederile art. 443 al Codului contravențional al Republicii Moldova

nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008 cu modificările ulterioare **(conform anexei nr. 1 la prezentul ordin).**

2. Odată cu intrarea în vigoare a prezentului ordin se anulează Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 62 din 4 august 2009.

3. Direcția documentare și arhivare (dna L. Plămădeală) va aduce prezentul ordin la cunoștință tuturor subdiviziunilor structurale ale Ministerului.

MINISTRUL FINANTELOR

Veaceslav NEGRUȚA

Nr. 8. Chișinău, 21 ianuarie 2011.

Agentul constator al autorității	
Data _____ ora _____	(nume, prenumele funcția agentului constator care a examinat cauza contravențională)
Contravenient: _____ (seminătura)	
Amenda contravențională urmează a fi achitată la contul bancar al bugetului de stat _____	
cu indicarea contului trezoreriei de încasări _____	
Drepturile și obligațiile îmi sunt aduse la cunoștință _____	
și un exemplar al procesului-verbal am primit pentru ce semnez _____	
Victima _____	(numele, prenumele contravenientului, semnătura)
	20

Semnătura: Agentului constator _____

Contravenientului _____

Victimei _____

**Acte ale Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare
al Republicii Moldova****122****ORDIN****cu privire la producerea materialului săditor viticol
de categorie „Obișnuit”**

În conformitate cu prevederile art. 8 alin. 3 din Legea viei și vinului nr. 57-XVI din 10.03.2006 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr. 75-78, art. 314), modificările efectuate în standardele moldovene SM 206:2000 „Material de înmulțire viticol. Condiții tehnice” și SM 207:2010 „Material săditor viticol. Condiții tehnice” și în scopul asigurării producătorilor viticoli cu material săditor de unele soiuri pentru masă și de vin solicitate pe piață,

ORDON:

1. Se aprobă Lista soiurilor de viță de vie admise în anul 2011 pentru producerea materialului săditor viticol de categorie „obișnuit” (se anexează).

2. Se stabilește că:

**MINISTRUL AGRICULTURII
ȘI INDUSTRIEI ALIMENTARE****Valeriu COSARCIUC****Nr. 233. Chișinău, 7 decembrie 2010.**

2.1. producerea butașilor altoiți de soiuri admise, specificate în anexa prezentului ordin, se va efectua doar pe portaltoi liber de boli virotice;

2.2. producerea materialului săditor viticol în anul 2011, de categorie „obișnuit”, la soiurile incluse în lista anexată, se admite în bază de contract.

3. Direcția politici de piață în sectorul vitivinicol va asigura publicarea prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

4. Controlul asupra executării prezentului ordin va fi efectuat de către Direcția politici de piață în sectorul vitivinicol (dl P. Avasilioale).

Anexă

la Ordinul Ministerului Agriculturii
și Industriei Alimentare
nr. 233 din 7.12.2010**LISTA****soiurilor de viță de vie autorizate pentru producerea
materialului săditor viticol de categorie „Obișnuit” în anul 2011*****Soiuri de struguri pentru masă***

Alb de Suruceni
Guzun
Ialovenskiï ustoicivii
Leana
Prezentabil
Moldova
Osennii ciornii
Apiren roz
Arcadia
Favorit
Mecita
Muscat Poloskey
Novii Podarok Zaporozhiu
Original

Pamiati Negrulia
Talisman
Thompson bessemeanii
Vostorg

Soiuri de struguri pentru vin

Bianca
Muscat de Ialoveni
Riton
Viorica
Rara neagră
Rcațiteli
Saperavi
Feteasca neagră
Feteasca regală
Isabella

123**ORDIN****cu privire la aprobarea
Listei standardelor naționale pentru
Metodele de prelevare a probelor**

Întru punerea în aplicare a Metodelor de prelevare a probelor pentru controlul oficial al reziduurilor de pesticide de pe și din plante și produse de origine vegetală, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1004 din 25 octombrie 2010 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 214-220, art. 1125),

ORDON:

1. Se aprobă Lista standardelor naționale pentru Metodele de prelevare a probelor pentru controlul oficial al reziduurilor de pesticide de pe și din plante și produse de origine vegetală, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1004 din 25 octombrie 2010 (se anexează).

2. Se stabilește că standardele incluse în Lista

standardelor naționale, menționată la punctul 1 al prezentului ordin, se aplică întru asigurarea corectitudinii prelevării probelor și conformitatea aplicării Metodelor de prelevare a probelor pentru controlul oficial al reziduurilor de pesticide de pe și din plante și produse de origine vegetală, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1004 din 25 octombrie 2010.

3. Lista standardelor naționale se va modifica și se va completa concomitent cu preluarea și adoptarea standardelor internaționale și europene, care operează descrierea instrumentelor de prelevare a probelor.

4. Prezentul ordin se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

**MINISTRUL AGRICULTURII
ȘI INDUSTRIEI ALIMENTARE****Vasile BUMACOV****Nr. 11. Chișinău, 25 ianuarie 2011.**

COORDONAT:Directorul general al Institutului Național
de Standardizare și Metrologie**Vitalie Dragancea**

25.01.2011

Anexă

la Ordinul Ministerului
Agriculturii și Industriei Alimentare
nr. 11 din 25.01.2011**LISTA STANDARDERELOR NAȚIONALE****pentru Metodele de prelevare a probelor pentru controlul oficial al reziduurilor de pesticide de pe și din
plante și produse de origine vegetală, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1004 din 25 octombrie 2010**

Nr. crt.	Indicativul standardului	Titlul standardului
1.	SMV EN ISO 24333:2011	Cereale și produse de cereale. Eșantionare (Anexa B) <i>Зерно и продукты зерновые. Отбор проб (Приложение Б)</i>
2.	GOST 13586.3-83	Cereale. Reguli de recepționare și metode de eșantionare (p. 2.1. Utilaj) <i>Зерно. Правила приемки и методы отбора проб (п.2.1. Аппаратура)</i>
3.	GOST 22617.0-77	Semințe de sfeclă de zahăr. Reguli de recepționare și metode de eșantionare (p.2.1. Utilaj și materiale) <i>Семена сахарной свеклы. Правила приемки и методы отбора проб (п.2.1. Аппаратура и материалы)</i>
4.	GOST 28876- 90 (ISO 948)-80	Mirodenii și condimente. Eșantionare (p. 4. Utilaj) <i>Пряности и приправы. Отбор проб (п.4. Аппаратура)</i>
5.	GOST 29142-91 (ISO 542)-90	Semințe de culturi oleaginoase. Eșantionare (Anexa A) <i>Семена масличных культур. Отбор проб (Приложение А)</i>

Notă: Se aplică numai în partea ce descrie instrumentele de prelevare a
probelor

**Acte ale Ministerului Finanțelor, Ministerului Agriculturii și Industriei
Alimentare și Ministerului Economiei ale Republicii Moldova****124 ORDIN COMUN****cu privire la aprobarea Regulamentului privind cerințele
la montarea, exploatarea, deservirea tehnică
și metrologică a contoarelor de evidență cu memorie
fiscală și efectuarea verificării operative la agenții
economici producători de alcool etilic, distilate și băuturi
alcoolice tari**

În conformitate cu art. 18 „Cerințe față de utilajul tehnologic utilizat la fabricarea alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari” din Legea Republicii Moldova nr. 1100-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la fabricarea și circulația alcoolului etilic și a producției alcoolice, Titlul IV „Accizele” din Codul fiscal, Legea Republicii Moldova nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997, Regulamentul cu privire la modul de înregistrare, sigilare și desigilare a utilajului tehnologic principal pentru fabricarea alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari, aprobat prin Ordinul nr. 72 din 22 iulie 2005 de către Agenția Agroindustrială „Moldova-Vin”, coordonat cu Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor și Serviciul Standardizare și Metrologie și cz alte acte legislative și normative, se emite următorul

ORDIN:

1. Se aprobă Regulamentul privind cerințele la montarea,

**Viceministrul finanțelor
Viceministrul agriculturii
și industriei alimentare
Viceministrul economiei**

Nr. 172/245/216. Chișinău, 28 decembrie 2010.

M. CĂRĂUȘ

**V. BUMACOV
O. CALMÎC**

exploatarea, deservirea tehnică și metrologică a contoarelor de evidență cu memorie fiscală și efectuarea verificării operative la agenții economici producători de alcool etilic, distilate și băuturi alcoolice tari, conform anexei.

2. Ordinul va fi publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, în modul stabilit.

3. Controlul asupra executării prezentului ordin se pune în sarcina instituțiilor care l-au aprobat.

4. Se abrogă Regulamentul privind efectuarea verificării operative la întreprinderile producătoare de alcool etilic (distilat) și băuturi alcoolice tari, aprobat de către Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor la data de 18 ianuarie 2006 și coordonat cu Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, din data intrării în vigoare a prezentului ordin.

Anexă
la Ordinul comun
nr. 172/245/216 din 28.12.2010

REGULAMENT

**privind cerințele la montarea, exploatarea, deservirea tehnică și metrologică
a contoarelor de evidență cu memorie fiscală și efectuarea verificării operative la agenții economici
producători de alcool etilic, distilate și băuturi alcoolice tari**

I. Dispoziții generale

Prezentul Regulament este elaborat în conformitate cu art. 18 „Cerințe față de utilajul tehnologic utilizat la fabricarea alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari” din Legea Republicii Moldova nr. 1100-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la fabricarea și circulația alcoolului etilic și a producției alcoolice, Titlul IV „Accizele” din Codul fiscal, Legea Republicii Moldova nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997, Regulamentul cu privire la modul de înregistrare, sigilare și desigilare a utilajului tehnologic principal pentru fabricarea alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari, aprobat prin Ordinul nr. 72 din 22 iulie 2005 de către Agenția Agroindustrială „Moldova-Vin”, coordonat cu Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor și Serviciul Standardizare și Metrologie, și cu alte acte legislative și normative.

Verificarea operativă se efectuează la toți agenții economici producători de alcool etilic, distilat și băuturi alcoolice tari, indiferent de forma juridică de organizare, de către funcționarii Serviciului Fiscal de Stat autorizați prin Decizia de inițiere a controlului fiscal (în continuare DICF), în scopul confirmării veridicității datelor registrelor de producere și circulație a alcoolului etilic, distilatelor și a băuturilor alcoolice tari pentru a preveni și a depista încălcarea legislației fiscale, precum și sigilarea sau desigilarea utilajului tehnologic principal.

În cazul în care agentul economic dispune de mai

multe filiale sau subdiviziuni structurale (incăperi de acciz, capacități de producere) în diferite unități administrativ-teritoriale, precum și în cazul în care agentul economic se deserveste de Direcția marilor contribuabili a Inspectoratului Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor, verificarea operativă se efectuează de către funcționarii Inspectoratului Fiscal de Stat teritorial în raza căruia se află încăperea de acciz.

II. Cerințe generale de conformare

Asigurarea respectării prezentului Regulament include conformarea de către producătorul de alcool etilic, distilate și băuturi alcoolice tari cerințelor:

2.1. - de ordin legislativ:

- dispunerea de licență respectivă privind fabricarea alcoolului etilic, distilatelor și/sau a băuturilor alcoolice tari, conform prevederilor art.13 din Legea Republicii Moldova nr. 1100-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la fabricarea și circulația alcoolului etilic și a producției alcoolice;

- interzicerea punerii în funcțiune și exploatare a contoarelor de evidență cu memorie fiscală și a măsurătoarelor de volum de clasa 1 pentru evidența alcoolului etilic, a băuturilor alcoolice tari și distilatelor care nu au calitatea de mijloace de măsurare legale în conformitate cu art.11 alin.(1) al Legii metrologiei nr. 647-XIII din 17.11.1995 cu ulterioare modificări și completări prin Legea nr. 222-XVI din 25.10.2007 (Monitorul Oficial, ediție specială din 15.04.2008) și cu Ordinul Ministerului

Economiei nr.114 din 31 mai 2010, înregistrarea utilajului tehnologic principal, folosit la fabricarea alcoolului etilic, distilatelor și a băuturilor alcoolice tari, dotarea cu contoare de evidență cu memorie fiscală pentru evidența alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari, iar a distilatului – cu măsurător de volum tehnic metalic de clasa 1, legale, conform art. 18 din Legea Republicii Moldova nr. 1100-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la fabricarea și circulația alcoolului etilic și a producției alcoolice;

- dispunerea de certificat de acciz, conform prevederilor art.126 alin. (1) al Codului fiscal, Legea Republicii Moldova nr. 1163-XIII din 24 aprilie 1997;

2.2 - tehnice necesare:

- efectuarea măsurărilor automatizate de fabricare a alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari cu utilizarea contorului cu memorie fiscală aprobat ca model, verificat metrologic și adecvat pentru tipul respectiv de alcool:

- primul tip – universal, utilizat pentru evidența băuturilor alcoolice tari de toate tipurile (alcool etilic, rachiu, băuturi tari, lichioruri ș.a.),

- al doilea tip – utilizat pentru evidența băuturilor alcoolice tari de tip special (vodcă și rachiu);

- corespunderea capacității de trecere după volum prin măsurător cu capacitatea de îmbuteliere a liniei. Pentru liniile de îmbuteliere a băuturilor alcoolice tari diametrul conductei ce alimentează constituie de la 20 la 50 mm;

- limita de eroare relativă admisibilă pentru măsurătorul de volum urmează să nu depășească +/- 0,5%;

- limita de eroare absolută a dispozitivului pentru măsurarea concentrației alcoolului etilic în produsul îmbuteliat urmează să nu depășească +/- 0,5% în volum;

- limita de eroare a contorului ce efectuează numărarea buteliilor după ambalaje îmbuteliate urmează să nu depășească 10 la 10000 de bucăți (sticle, păhărele etc. ambalaje) îmbuteliate;

- îndeplinirea altor norme și condiții prevăzute de legislația în vigoare în partea ce ține de fabricarea alcoolului etilic, distilatului și a băuturilor alcoolice tari.

III. Cerințe la montarea, exploatarea, deservirea tehnică și metrologică a contoarelor de evidență cu memorie fiscală, instalate la fabricarea alcoolului etilic și la liniile de îmbuteliere a băuturilor alcoolice tari

3.1 Alimentarea continuă a contorului de evidență cu memorie fiscală de la sursa de energie electrică, prin fire electrice amplasate în țevi metalice care protejează accesul persoanelor străine cu scopul deconectării lui. Nu se admite conectarea prin intermediul prizei de contact sau a altor sisteme, care permit accesul liber la decuplarea contorului de la sursa de alimentare cu energie electrică, în timpul funcționării liniei de îmbuteliere.

3.2 În cazul întreruperii curentului electric în rețea este obligația agentului economic de a alimenta contorul cu memorie fiscală sau să solicite suplimentară de energie electrică pentru asigurarea funcționalității aparatului sau a instala un dispozitiv (supapa de separare), care ar bloca în astfel de caz circulația băuturilor alcoolice tari prin conductă.

3.3 Traductorul inițial de debit al contorului de evidență cu memorie fiscală urmează a fi instalat la o distanță minimală față de aparatul de îmbuteliere sau la fabricarea alcoolului etilic a instalației de răcire și în permanență plin cu lichid (produs).

3.4 Între flansa traductorului inițial de debit al contorului și flansa de conexiune a aparatului de îmbuteliere (cu excepția supapei de separare) sau a instalației de răcire la fabricarea alcoolului etilic nu se admit alte flanșe și conexiuni.

3.5 În cazul deconectării contorului de evidență cu memorie fiscală de la sursa de curent electric, procesul de alimentare cu producție alcoolică a liniei de îmbuteliere urmează să fie blocat prin intermediul supapei de separare, care se instalează între flansa traductorului inițial de debit al contorului și flansa de conexiune a aparatului de îmbuteliere.

Pentru efectuarea acestui procedeu este necesar ca rețelele electrice a măsurătorului de volum și a supapei de separare să fie contactate într-un comutator separat care se supune sigilării.

3.6 Conducta principală a producției alcoolice de la vasul de presiune până la aparatul de îmbuteliere urmează a fi staționară și confectionată din oțel inoxidabil și să fie vizibilă.

3.7 Între vasul de presiune și aparatul de îmbuteliere se montează nodul de evacuare a aerului. Folosirea altor furtunuri și conectarea lor în conducta principală este interzisă.

Diferența de nivel (presiunea hidrostatică minimală) între conducta de alimentare și traductorul inițial de debit al contorului trebuie să fie de 0,5 m.

3.8 Dispozitivul de măsurare a concentrației alcoolului etilic sau a alcoolului etilic în produsul îmbuteliat urmează a fi instalat după traductorul inițial de debit.

3.9 Contorul de evidență a sticlelor îmbuteliate urmează a fi montat după aparatul de etichetare.

3.10 După instalarea în linia de îmbuteliere, sau de fabricare a alcoolului etilic a contorului de evidență cu memorie fiscală, legal, darea în exploatare se efectuează în prezența unei comisii cu participarea (coordonarea lucrărilor) reprezentanților întreprinderii distribuitoare. Entitatea ce efectuează repararea, montarea, punerea în funcțiune a mijloacelor de măsurare (contoarelor) înainte de desfășurarea acestei activități este obligată să respecte art. 15 alin. (10) al Legii metrologiei de deținere a avizului tehnic de înregistrare.

3.11 Utilizatorii contorului de evidență cu memorie fiscală trebuie să dețină un contract de deservire a contorului, încheiat cu o întreprindere abilitată cu dreptul de reparare, montare, punere în funcțiune a contoarelor nominalizate. În cazul defecțiunii contorului cu memorie fiscală și necesitatea remiterii acestuia la reparație și/sau necesitatea de verificare metrologică agentul economic urmează să înștiințeze Inspectoratul Fiscal de Stat Teritorial privind instituirea unui post fiscal pe perioada lipsei contorului cu memorie fiscală și Inspectoratul Metrologic din cadrul Inspectoratului Principal de Stat pentru Supravegherea Pieței, Metrologie și Protecția Consumatorului.

3.12 Rezultatele primei verificări a contorului cu memorie fiscală, după instalare, urmează a fi analizate, definitivitate și confirmate prin act de către o comisie mixtă, compusă din reprezentanții entității distribuitoare și de deservire a contorului, a organului fiscal teritorial și entității care va utiliza acest contor.

3.13 Flanșele pe tot parcursul conductei de producție alcoolică, locul de conexiune a conductei cu aparatul de îmbuteliere, locurile de acces către nodurile și elementele de reglare, blocare, înregistrare și transmitere a datelor și alte instalații care influențează asupra indicilor de măsurare sint menționate în procesul-verbal de sigilare, întocmit de către comisia de sigilare și în mod obligatoriu sigilate de către reprezentantul Inspectorului Fiscal de Stat teritorial, cu întocmirea schemei de sigilare pe tot ciclul tehnologic de îmbuteliere.

IV. Modul de înregistrare, sigilare/desigilare a utilajului tehnologic principal și a aparatelor folosite la fabricarea alcoolului etilic, a distilatelor și a băuturilor alcoolice tari

4.1 Înregistrarea, sigilarea primară, desigilarea utilajului tehnologic principal și a aparatelor folosite la fabricarea alcoolului etilic, distilatelor și a băuturilor alcoolice tari se efectuează conform art.18 al Legii 1100-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la fabricarea și circulația alcoolului etilic și a producției alcoolice, în baza cererii depuse de către solicitanți pe adresa Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Producției Alcoolice de pe lângă Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, cu anexarea documentelor constatatoare vizând dotarea tehnico-tehnologică a întreprinderii pentru executarea lucrărilor

respective la agenții economici producători de alcool etilic, distilate și băuturi alcoolice tari.

4.2 Datele vizînd înregistrarea, sigilarea/desigilarea utilajului tehnologic principal pentru fabricarea alcoolului etilic, distilatelor și a băuturilor alcoolice tari se reflectă în procesul-verbal de sigilare, întocmit și semnat de către comisia mixtă autorizată.

4.3. Comisia mixtă pentru sigilare/desigilare a utilajului tehnologic principal pentru fabricarea alcoolului etilic, distilatelor și a băuturilor alcoolice tari (în continuare Comisia mixtă) activează conform art. 18 al Legii 1100-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la fabricarea și circulația alcoolului etilic și a producției alcoolice în componenta reprezentanților Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Producției Alcoolice de pe lângă Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, Inspectoratului Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor și Inspectoratului Principal de Stat pentru Supravegherea Pieței, Metrologie și Protecția Consumatorului de pe lângă Ministerul Economiei.

4.4 În cazul respectării de către agentul economic a cerințelor cap. II, III ale prezentului Regulament, în conformitate cu procesul-verbal de sigilare a utilajului tehnologic principal pentru fabricarea alcoolului etilic și a distilatelor, solicitantului i se eliberează un Certificat, ce autentifică executarea procedurii de înregistrare a utilajului respectiv, ștampilat și semnat de către șeful Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Producției Alcoolice de pe lângă Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, cu termen de valabilitate de 5 (cinci) ani (Ordinul nr. 72 din 22 iulie 2005, aprobat de către Agenția Agroindustrială „Moldova-Vin” și coordonat cu Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanțelor și Serviciul de Standardizare și Metrologie, M.O.31-34/92 din 24 februarie 2006).

4.5 La expirarea termenului de valabilitate al Certificatului, în cazul desfășurării activității în continuare a agentului economic, acesta urmează să depună o cerere de solicitare de prelungire a termenului de valabilitate. Termenul de valabilitate al Certificatului poate fi prelungit încă pe 5 (cinci) ani.

În cazul retragerii licenței (expirarea termenului de valabilitate sau retragerii forțate), stoparea activității licențiate a agentului economic se efectuează prin sigilarea utilajului tehnologic principal pentru fabricarea alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari de către Inspectoratele Fiscale de Stat teritoriale, conform procesului-verbal al Comisiei mixte pentru sigilare/desigilare a utilajului tehnologic principal pentru fabricarea alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari, conform procedurii stabilite.

4.6 Evidența Certificatelor de înregistrare, proceselor-verbale de sigilare/desigilare a utilajului tehnologic principal și a aparatelor folosite la fabricarea alcoolului etilic, distilatelor și a băuturilor alcoolice tari se ține în Registrul de evidență a instalațiilor pentru producerea alcoolului etilic, distilare și/sau pentru rafinare a utilajului folosit pentru producerea și îmbutelierea băuturilor alcoolice tari și a divinului de către Inspectoratul de Stat pentru Supravegherea Producției Alcoolice de pe lângă Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare.

4.7 Etanșeitatea instalațiilor folosite la fabricare a alcoolului etilic, distilatelor și a băuturilor alcoolice tari este verificată în procesul de înregistrare, sigilare sau desigilare a utilajului, în procesul de supraveghere și control a agenților economici conform periodicității exercitării lor. Rezultatele constatate în cadrul măsurilor întreprinse sînt reflectate în actele de control întocmite.

V. Efectuarea de către organele fiscale teritoriale a controlului fiscal la fața locului prin verificare operativă

5.1 Verificarea operativă, conform prevederilor art. 12 din Legea nr. 1100-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la fabricarea și circulația alcoolului etilic și a producției alcoolice și art. 222 din Codul fiscal, se efectuează în cazul

controlului fiscal la fața locului, observîndu-se procesele economice și financiare, actele și operațiunile aferente, pentru a constata autenticitatea lor, pentru a depista și a preveni încălcarea.

5.2 Verificarea operativă a veridicității datelor registrelor de producere și circulație a alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari se efectuează în temeiul DICF pentru prevenirea și depistarea încălcării legislației fiscale, precum și cu scopul sigilării/ desigilării utilajului tehnologic principal pentru producerea alcoolului etilic, distilatelor și a băuturilor alcoolice tari.

5.3 Dacă se constată vreo încălcare a legislației în vigoare, iar verificarea circumstanțelor necesită mai mult timp, materialele se transmit subdiviziunilor respective ale organului cu atribuții de control fiscal pentru efectuarea unui control fiscal prin alte metode tehnice.

5.4 În procesul verificării operative inspectorul fiscal are următoarele obligații:

- să verifice corectitudinea calculării și achitării accizelor în procesul circulației alcoolului etilic, distilatului și a băuturilor alcoolice tari;
- să verifice ținerea Registrelor de către producător potrivit unei forme stabilite, a materiei prime prelucrate și rămase în stoc, a cantităților de alcool etilic, distilat și băuturi alcoolice tari fabricate, procurate și puse în circulație, și, respectiv, rămase în stoc pe fiecare denumire și categorie;
- să efectueze controlul corectitudinii utilizării timbreelor de acciz aplicabile băuturilor alcoolice tari;
- să verifice integritatea sigiliilor, aplicate la utilajul tehnologic principal.

5.5 Verificarea operativă la agenții economici producători de alcool etilic, distilate și băuturi alcoolice tari se finisează cu întocmirea actului de control.

VI. Modul de sigilare și de extragere a datelor privind consumul de alcool etilic, distilate și a băuturilor alcoolice tari prin mijloacele de măsurare

6.1 Mijloacele de măsurare (contoare de evidență cu memorie fiscală, măsurător de volum de clasa 1, alcoolmetru) utilizate pentru evidența alcoolului etilic, distilate, precum și băuturile alcoolice tari necesită să fie în conformitate cu cerințele Legii metrologiei și anume: aprobate ca model, verificate metrologic.

6.2 Sigilarea/desigilarea utilajului tehnologic principal pentru fabricarea alcoolului etilic, distilatului și a băuturilor alcoolice tari se efectuează de către Inspectoratele Fiscale de Stat teritoriale, conform procesului-verbal al Comisiei mixte.

6.3 La etapa premergătoare sigilării, agentul economic pregătește locurile pentru aplicarea sigiliului la utilajul tehnologic principal conform procesului-verbal al Comisiei mixte.

6.4 Pînă la aplicarea sigiliilor cu marcajul „IFS”, inspectorul fiscal verifică executarea înlăturării obiectiilor expuse în procesul-verbal al Comisiei mixte. În cazul neînlăturării obiectiilor, utilajul nu se sigilează.

6.5 După aplicarea sigiliului inspectorul fiscal întocmește un act ce confirmă sigilarea utilajului, vizat cu semnătura sa și a reprezentantului întreprinderii.

6.6 Desigilarea utilajului tehnologic principal se efectuează de către, sau cu acordul Comisiei mixte, Inspectoratului Fiscal de Stat teritorial, după caz, cu întocmirea actului respectiv.

6.7 Sigilarea utilajului în linia tehnologică se efectuează pînă la segmentul de evidență a alcoolului etilic, inclusiv contorul de evidență cu memorie fiscală. Pentru producerea distilatului sigilarea este efectuată pînă la măsurătorul de volum de clasa 1, inclusiv. Evidența alcoolului etilic se va efectua prin măsurătorul de volum de clasa 1.

6.8 În cazul deteriorării contorului de evidență cu memorie fiscală și/sau necesității reparației lui se permite producerea alcoolului etilic din materia primă, fermentată la moment. Se interzice prelucrarea ulterioară a materiei prime

pentru fermentare pînă la momentul înlăturării defectelor la contorul de evidență.

6.9 Dacă în cadrul verificării operative la careva segment în linia tehnologică pentru fabricarea alcoolului etilic, a distilatelor sau la îmbutelierea băuturilor alcoolice tari s-a depistat deteriorarea sigiliului aplicat, inspectorul fiscal acționează în conformitate cu prevederile art.284 alin. (3) al Codului contravențional și aplică sigiliul respectiv.

6.10 La data de 1 a lunii gestionate de către inspectorul fiscal se extrag din contoarele de evidență cu memorie fiscală datele privind fabricarea alcoolului etilic și a băuturilor alcoolice tari și a distilatelor – conform măsurătorului de volum de clasa 1, și se înscriu în formulare, eliberate de Inspectoratul Fiscal de Stat teritorial.

Datele înscrise în formulare se verifică și se semnează de către agentul economic și de către inspectorul fiscal, cu aplicarea ștampilei entității.

6.11 Evidența volumului de alcool etilic, distilatelor și a băuturilor alcoolice tari, produse lunar se ține de către agentul economic producător de alcool etilic, distilate și băuturi alcoolice tari în Registre conform anexelor nr. 1^a, 1^b, 1^c, 2 și 3 ale prezentului Regulament în baza datelor contorului de evidență cu memorie fiscală și a măsurătoarelor de volum de clasa 1.

Conducătorul entității nominalizează prin ordin persoanele responsabile de colectarea datelor, înscirarea și ținerea Registrelor, specificate în anexele la prezentul Regulament.

6.12 Lunar, pînă la data de 12 a lunii următoare celei de gestiune, Inspectoratele Fiscale de Stat teritoriale prezintă în

adresa ÎS „Fiscservinform” atît electronic, cit și pe suport de hîrtie informația privind evidența circulației alcoolului etilic, distilatelor și a producției alcoolice tari în corespundere cu anexele nr. 2 și 3 ale prezentului Regulament, cu indicarea obligatorie a încălcărilor depistate în luna gestionară.

ÎS „Fiscservinform”, după prelucrarea informației respective, va forma o bază de date, aceasta fiind utilizată de direcțiile cointeresate pentru luare de atitudine.

VII. Instituirea la întreprinderi a posturilor fiscale

În conformitate cu art. 134 și art. 146 ale Codului fiscal, Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lîngă Ministerul Finanțelor are dreptul să instituie posturi fiscale la întreprinderi.

În cazul necesității instituirii la întreprinderi a posturilor fiscale, Inspectoratele fiscale teritoriale prezintă către Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lîngă Ministerul Finanțelor argumentarea corespunzătoare și doar cu acordul organului de administrare central, se permite instituirea lor.

VIII. Dispoziții finale

Prezentul Regulament intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Regulamentul „Privind efectuarea verificării operative la întreprinderile producătoare de alcool etilic (distilat) și băuturi alcoolice tari”, aprobat de către Inspectoratul Fiscal Principal de Stat de pe lîngă Ministerul Finanțelor la data de 18 ianuarie 2006 și coordonat cu Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare, se abrogă din data intrării în vigoare a prezentului Regulament.

Anexa nr. 1^a
Приложение 1^a

REGISTRU de evidență

a producerea distilatelor Nr. de inventar al măsurătorului de volum de cl.1 _____

РЕГИСТР

учета дистиллятов Инвентарный номер мерника 1 класса _____

Nr. d/o	Data luna	Denumirea distilatului	Volumul măsurătorului, dal	Indicii la efectuarea măsurării			Coef. de recal la 20°C	Recalculat la 20 °C		Semnături	
				Показания при измерении				Перерасчет при 20°C			
				concentrația, % vol.	temperatura, °C	volum, dal h/a,		volum, dal a/a	Gestionar	Laborant	
№ п/п	Число месяц	Наименование дистиллята	Объем мерника, дал	Содержание алкоголя, % об	Температура °C	Объем, дал в/а	Коефф. Перерасчета при 20°C	Объем, дал в/а	Объем, дал а/а	Материально-ответственное лицо	Лаборант
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Anexa nr. 1^b
Приложение 1^b

REGISTRU de evidență

a datelor contorului cu memorie fiscală pentru producerea alcoolului etilic rectificat la întreprinderea _____

Numărul de fabricare/inventar al contorului cu memorie fiscală _____/_____

Регистр

учета производства этилового спирта ректификата

по данным счетчика с фискальной памятью

на предприятии _____

Заводской /инвентарный номер счетчика с фискальной памятью _____/_____

Nr. d/o	Data, Luna	Categoria alcoolului etilic	Volumul, l, conform indicilor contorului Объем, л, согласно показания счетчика		Concentrația, % vol. Содержание алкоголя, % об.	S-a produs alcool etilic rectificat, (V ₃) Выработано спирт-ректификат, (V ₃)			Semnătura reprezentant întreprindere Подпись представителя предприятия
			la începutul schimbului	la sfîrșitul schimbului		Volum, l a/h,	Concentrația, C, % vol.	Volum, l a/a,	
			на начало смены (V ₁ .)	на конец смены (V ₂)		Объем, л, (V ₃ = V ₂ -V ₁)	Содержание алкоголя, C, % об.	Объем, л, а/а V ₃ a/a = V ₃ x C	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Registrul de evidență

la îmbutelierea producției alcoolice tari conform indicilor contorului cu memorie fiscală

Журнал

учета готовой алкогольной продукции согласно показаниям счетчика с фискальной памятью

[illegible]

Anexa nr. 2

DATELE

privind comercializarea/procurarea alcoolului etilic și distilatelor,
produse la întreprinderea

pentru _____ 20 _____
(luna)

Nr. d/o	Agentul economic			Cantitatea (dal a/a //dal h/a)	
	denumirea		cod fiscal	alcool etilic	distilat
	cărui i-a fost livrat	de la care s-a procurat			
Total:					

Şef al Inspectoratului Fiscal de Stat

Anexa nr.3

DATELE

privind producerea, consumul și realizarea alcoolului etilic și a distilatelor
pentru luna _____ și cumulativ de la începutul anului _____
la întreprinderea _____
(denumirea întreprinderii)

Datele contorului cu memorie fiscală
la începutul anului gestionar _____
(indicele)

Soldul alcoolului etilic (distilatului)
la începutul anului gestionar _____
(indicele)

Nr. d/o	Denumirea indicilor	Cantitatea, dal a/a//dal h/a		Concentrația, alcoolică, % vol.	
		lunară	cumulativă	lunară	cumulativă
1.	S-a produs: alcool etilic				
	distilat				
2.	S-a procurat: alcool etilic				
	distilat				
3.	S-a utilizat la producerea băuturilor alcoolice tari: alcool etilic				
	distilat				
4.	S-a utilizat la producerea vinurilor alcoolizate				
	alcool etilic				
5.	S-au produs băuturi alcoolice tari din alcool etilic				
	distilat				
6.	S-a realizat: alcool etilic				
	distilat				
7.	Sold la finele lunii: alcool etilic				
	distilat				
8.	Pierderi conform normelor aprobate				
9.	Pierderi efective				

Datele contorului cu memorie fiscală la finele lunii _____

Șef al Inspectoratului Fiscal de Stat _____

**Acte ale Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor
al Republicii Moldova****125 O R D I N**
cu privire la transportul de
mărfuri periculoase

În conformitate cu prevederile Acordului European privind Transporturile de Mărfuri Periculoase (ADR), Partea 8 pct.8.2.2.8, care a fost modificat la Sesiunea a 88-a a Grupului de lucru pentru transportul de mărfuri periculoase, conducătorii auto implicați în transportul național și internațional de mărfuri periculoase sînt obligați să posede certificate de competență profesională care trebuie să corespundă standardului ISO 7810:2003 ID-1.

Întru neadmiterea blocării transportului de mărfuri periculoase și pînă la aducerea în concordanță a legislației naționale cu cea internațională,

ORDON:

1. Se aprobă cerințele tehnice și modelul de certificat de competență profesională pentru conducătorii auto care sînt

**MINISTRUL TRANSPORTURILOR
ȘI INFRASTRUCTURII DRUMURILOR**

Nr. 26. Chișinău, 27 ianuarie 2011.

implicați în transportul național și internațional de mărfuri periculoase (Anexă – 7 file).

2. Centrele care instruiesc conducătorii auto în transport mărfuri periculoase, vor prezenta Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor certificatul de control pentru informarea organismelor internaționale.

3. I.P. "Agenția Națională Transport Auto" va efectua monitorizarea procesului de instruire a conducătorilor auto transport mărfuri periculoase și va informa lunar Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor.

4. Î.S. "Gărilor și Stațiile Auto" va asigura publicarea prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și va suporta integral cheltuielile pentru publicare.

5. Controlul asupra îndeplinirii prezentului ordin mi-l asum.

Anatolie ȘALARU

Anexă

1. OBIECT

1.1. Prezenta descriere tehnică stabilește forma și conținutul formularului „CERTIFICAT ADR DE FORMARE A CONDUCĂTORULUI AUTO” (în continuare – Certificat).

1.2. Modelul Certificatului este aprobat în conformitate cu Convenția europeană cu privire la transportul terestru internațional a încărcăturilor periculoase (ADR) din 11.06.2010.

2. CARACTERISTICI TEHNICE

2.1. Certificatul se tipărește pe ambele părți (Anexa nr.1 – Fața (partea din față), Anexa nr. 2 – Verso (Partea din spate)).

2.2. Certificatul se execută din plastic de culoare albă

2.3. Certificatul corespunde standardului SM ISO/CEI 7810:2004.

3. ASPECT

3.1. În centrul Certificatului, pe ambele părți, se imprimă un fond ghilos (Anexa nr.3).

3.2. La imprimarea înscrisurilor se utilizează următoarele caractere:

- Înscrisul „CERTIFICAT ADR” se imprimă cu caractere Arial bold 14,0 pt.

- Înscrisul „DE FORMARE A CONDUCĂTORULUI AUTO” se imprimă cu caractere Arial bold 11,75 pt.

- Înscrisul „CERTIFICAT ADR DRIVER’S TRAINING” se imprimă cu caractere Arial bold 7,0 pt.

- Înscrisul „VALABIL PENTRU CLASE(LE) SAU NR. OON:” se imprimă cu caractere Arial bold 11,0 pt.

- Înscrisul „VALID FOR CLASS(ES) OR UN Nos.:” se imprimă cu caractere Arial 11,0 pt.

- Înscrisurile „ÎN CISTERNE” și „ALTELE DECÎT CISTERNE” se imprimă cu caractere Arial 8,0 pt.

- Înscrisurile „TANKS” și „OTHER THAN TANKS” se imprimă cu caractere Arial 7,0 pt.

- Datele pentru control vizual se imprimă cu caractere Tahoma 9,6 pt.

- Numărul Certificatului se imprimă cu caractere Tahoma bold 9,6 pt.

- Înscrisurile explicative (denumirea în general/denumirea alineatelor) se imprimă cu caractere Times New Roman italic 5,0 pt.

3.3. Toate înscrisurile se imprimă cu culoare neagră.

3.4. Imaginea holografică (Anexa nr.4) se imprimă pe partea Față în centrul Certificatului

- Această imagine este transparentă și nu împiedică citirea textului Certificatului.

4. ELEMENTE DE PROTECȚIE

4.1. Fond ghilos:

- Se imprimă pe ambele părți ale Certificatului;

- Dimensiuni 85,60 mmX53,98 mm;

- Grosimea liniilor 0,216 mm;

- Culoarea liniilor 100% PANTONE 297 C.

4.2. Laminat holografic cu imagine rezoluție înaltă:

- Tipul materialului – poliester;

- Imprimarea imaginii se efectuează cu imagine rezoluție înaltă ≤ 5 mm;

- Conține aplicarea elementelor microoptice de protecție.

4.3. Semn distinctiv luminiscent de culoare verde cu raze ultraviolete:

- Se aplică pe partea laterală a Certificatului, numai din partea fotografiei (Anexa nr. 5).

Anexa nr.2

verso

VALABIL PENTRU CLASE(LE) SAU NR. ONU:
VALID FOR CLASS(ES) OR UN Nos.:

9. CISTERNE TANKS		10. ALTELE DECÂT CISTERNE OTHER THAN TANKS	
1	1	1	1
2	2	2	2
3	3	3	3
4.1	4.1	4.1	4.1
4.2	4.2	4.2	4.2
4.3	4.3	4.3	4.3
5.1	5.1	5.1	5.1
5.2	5.2	5.2	5.2
6.1	6.1	6.1	6.1
6.2	6.2	6.2	6.2
7	7	7	7
8	8	8	8
9	9	9	9

45.00
41.00
34.87
31.73
3.20
0

55.71
44.87
41.47
16.05
12.92
8.88
6.40
3.43
0

Mențiuni:

- Toate dimensiunile sînt indicate în mm.
- Abaterile admisibile (limită) pentru dimensiunile indicate constituie:
 - Pe lățime $\pm 0,125$ mm.
 - Pe înălțime $\pm 0,055$ mm.

Anexa nr.1

fața

CERTIFICAT ADR
DE FORMARE A CONDUCĂTORULUI AUTO
CERTIFICATE ADR DRIVER'S TRAINING

CERTIFICAT Nr. 0000

1. **Certificat**

2. **Numele**

3. **Prenumele**

4. **Data** 27.09.1976

5. **Naționalitate** MDA

6. **Denumirea organului care a eliberat certificatul**

7. **Valid pînă la:** 21.01.2015

8. **Semnatura / Subscribe**

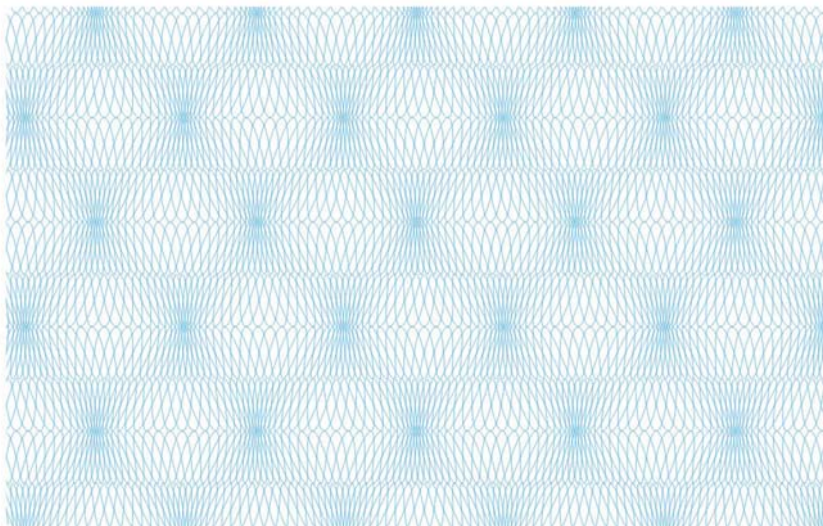
48.05
43.97
40.88
33.94
32.05
30.02
27.37
26.06
23.37
21.98
18.09
13.71
12.07
10.19
5.54
3.28
0

53.05
37.02
28.92
27.54
25.22
23.46
19.02
9.31
5.93
2.90
0

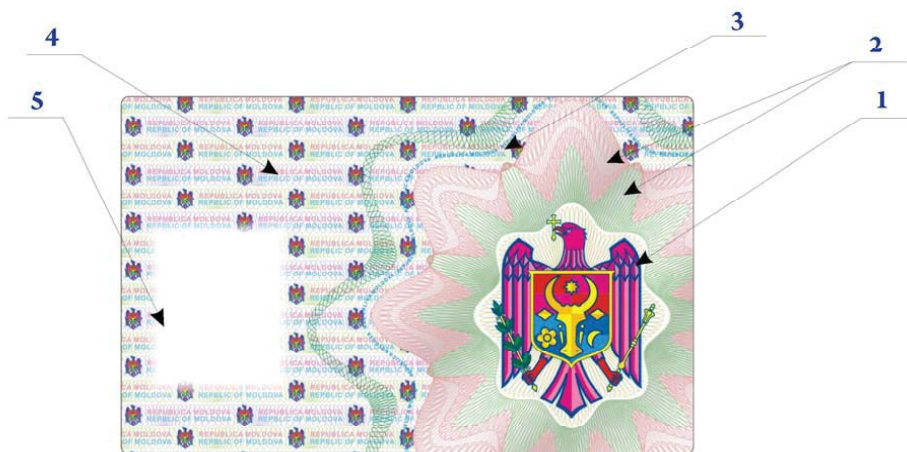
Mențiuni:

- Toate dimensiunile sînt indicate în mm.
- Abaterile admisibile (limită) pentru dimensiunile indicate constituie:
 - Pe lățime $\pm 0,125$ mm.
 - Pe înălțime $\pm 0,055$ mm.

Anexa nr.3

GILOȘ

Anexa nr.4

LAMINAT HOLOGRAFIC

Descriere:

1. Stema Republicii Moldova „2D” în prim plan.
2. Fond ghilos „2D-3D” în plan secund.
3. Text color repetat „2D-3D” 500 microni „REPUBLICA MOLDOVA”.
4. „2D-3D” fond cu efect cinematic în al 3-lea plan.
5. Ferestruică pentru poză cu efect gradient, cu trecere spre un fond transparent.

Anexa nr.5

SEMN SPECIAL

PARTEA
LATERALĂ

FATA

CERTIFICAT ADR DE FORMARE A CONDUCĂTORULUI AUTO CERTIFICATE ADR DRIVER'S TRAINING	
(MD)	
1. CERTIFICAT Nr. 0000	Numele
2. Surname	Prenumele
3. Other name(s)	27.09.1976
4. Date of birth	MDA
5. Nationality	Denumirea organului care a eliberat certificatul
6. Semnatura / Subscrie	Valid to: Valabil pînă la: 21.01.2015

SEMNI SPECIAL

126

O R D I N

cu privire la expunerea la concurs a dreptului de deservire a unor curse regulate de călători

În temeiul prevederilor pct. 23 al Regulamentului transporturilor auto de călători și bagaje, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 854 din 28.07.2006 și a prevederilor Hotărîrii Guvernului nr. 695 din 18.11.2009 cu privire la aprobarea Regulamentului, structurii și efectivului-limită ale Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor,

ORDON:

1. Se aprobă comunicatul informativ privind concursul de atribuire a dreptului de deservire a rutelor Chișinău 22.55 – Odessa 08.00, Ungheni 20.00 – Odessa 11.55, Dubăsari 06.30 – Cotovsc 14.00, Ceadîr-Lunga 12.00, 13.00,

**MINISTRUL TRANSPORTURILOR
ȘI INFRASTRUCTURII DRUMURILOR**

Nr. 29. Chișinău, 28 ianuarie 2011.

14.00 – Valea Perjei 07.30, 08.30, 09.30, Chișinău 16.10 – Dubăsari 14.35, Tiraspol 09.00 – Ceadîr-Lunga 15.00, Chișinău 10.20, 17.40 – Tiraspol 05.40, 14.20, Chișinău 19.10 – Tiraspol 16.00, Chișinău 14.50 – Bender 10.40, Ceadîr-Lunga 07.30, 14.30 – Bolgrad 05.00, 12.00.

2. Î.S. „Gărilor și Stațiile Auto” (dl Oleg Platonov) va asigura publicarea prezentului ordin în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

3. Controlul asupra îndeplinirii prezentului ordin se pune în sarcina dlui Iulian Postică, șef al Direcției transport terestru.

Anatolie ȘALARU

COMUNICAT INFORMATIV

Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor anunță desfășurarea concursului privind atribuirea dreptului de deservire a rutelor Chișinău 22.55 – Odessa 08.00, Ungheni 20.00 – Odessa 11.55, Dubăsari 06.30 – Cotovsc 14.00, Ceadîr-Lunga 12.00, 13.00, 14.00 – Valea Perjei 07.30, 08.30, 09.30, Chișinău 16.10 – Dubăsari 14.35, Tiraspol 09.00 – Ceadîr-Lunga 15.00, Chișinău 10.20, 17.40 – Tiraspol 05.40, 14.20, Chișinău 19.10 – Tiraspol 16.00, Chișinău 14.50 – Bender 10.40, Ceadîr-Lunga 07.30, 14.30 – Bolgrad 05.00, 12.00.

Desfășurarea concursului va avea loc la data de 7 martie 2011, în sediul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, adresa bd Ștefan cel Mare și Sfînt 162, etajul 14, biroul 1407.

Pentru a participa la concurs, agentul transportator va depune în cancelaria Ministerului Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, cu cel puțin 10 zile înainte de data desfășurării concursului o cerere de forma stabilită în anexa nr.1 la Regulile de atribuire prin concurs a dreptului de deservire a rutelor regulate de călători al Regulamentului

transporturilor auto de călători și bagaje, aprobat prin Hotărîrea de Guvern nr. 854 din 28.07.2006, cu anexarea următoarelor documente:

- licența de activitate pentru genul de activitate „transport auto de călători în folos public”, cu anexele acesteia;
- certificatul de înmatriculare a mijlocului de transport;
- raportul cu privire la testarea tehnică a mijlocului de transport;
- proiectul orarului de circulație;
- certificatul de competență profesională a șoferului;
- schema rutei;
- documente confirmative de deținere în arendă sau proprietate a bazei tehnico-materiale;
- certificat referitor la defalcările în buget.

La concurs nu sînt admiși agenții transportatori:

- a) care în ultimul an de activitate au comis încălcări, în urma cărora le-a fost retras dreptul de deservire a uneia dintre rutele atribuite anterior;
 - b) în actele cărora au fost depistate date eronate.
- Informații suplimentare puteți obține la telefonul de contact nr. 82-07-11.

**Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare
în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației**

ÎNREGISTRAT:
la Ministerul Justiției al RM
nr. 808 din 31.01.2011
Ministru _____ A. TĂNASE

127 HOTĂRÎRE

**cu privire la Regulamentul privind regimul de autorizare
generală și eliberare a licențelor de utilizare a resurselor
limitate pentru furnizarea rețelor și serviciilor publice
de comunicații electronice**

Întru executarea prevederilor art.23 alin.(12) și (13) și art.26 alin.(2) din Legea comunicațiilor electronice nr. 241-XVI din 15 noiembrie 2007 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.51-54, art.155), Consiliul de Administrație

HOTĂRĂȘTE:

1. Se aprobă Regulamentul privind regimul de autorizare generală și eliberare a licențelor de utilizare a resurselor limitate pentru furnizarea rețelor și serviciilor publice de

comunicații electronice, conform anexei.

2. Se abrogă Regulamentul privind regimul de autorizare generală și eliberare a licențelor de utilizare a resurselor limitate pentru furnizarea rețelor și serviciilor publice de comunicații electronice, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. 10 din 28.08.2008, înregistrat la Ministerul Justiției, cu nr. 605 din 10 septembrie 2008 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr.174, art.498).

**PREȘEDINTELE CONSILIULUI
DE ADMINISTRAȚIE AL ANRCETI**

**Membrii Consiliului
de Administrație**

Nr. 57. Chișinău, 21 decembrie 2010.

Sergiu SÎTNIC

**Ion Pochin
Iurie Ursu**

Anexă
la Hotărârea Consiliului de Administrație
al ANRCETI nr. 57
din 21.12.2010

REGULAMENT

**privind regimul de autorizare generală și eliberare a licențelor de utilizare a resurselor limitate pentru
furnizarea rețelor și serviciilor publice de comunicații electronice**

**Capitolul I
DISPOZIȚII GENERALE**

1. Prezentul Regulament stabilește tipurile de rețele și servicii de comunicații electronice, condițiile de furnizare a acestora, procedura de autorizare generală și licențiere, formularele-tip ale licenței, notificării și declarației informative tip.

2. Obiectivul prezentului Regulament este implementarea prevederilor legislației în vigoare din domeniul comunicațiilor electronice, în scopul asigurării accesului liber la serviciile publice de comunicații electronice de calitate, moderne și utile.

3. Tipurile de rețele și servicii de comunicații electronice, supuse regimului de autorizare generală, sînt specificate în Nomenclatorul expus în Anexa nr. 1 la prezentul Regulament.

4. Sub incidența prevederilor prezentului Regulament nu cad activitățile ce țin de:

1) furnizarea rețelor și/sau serviciilor de comunicații electronice exclusiv pentru necesități proprii;

2) proiectarea rețelor de comunicații electronice și a obiectelor aferente infrastructurii asociate a acestora (clădirilor, pilonilor, tranșeelelor, diferitor suporturi pentru cabluri/echipamente, etc.), precum și construcția celor din urmă;

3) furnizarea conținutului informației transmise prin intermediul rețelor sau serviciilor de comunicații electronice ori exercitarea controlului editorial asupra acestui conținut;

4) serviciile societății informaționale (în particular,

serviciile de comerț electronic) care nu constau, în întregime sau în principal, în transportul semnalelor prin intermediul rețelor de comunicații electronice.

**Capitolul II
REGIMUL DE AUTORIZARE GENERALĂ
Secțiunea 1****Procedura de autorizare generală**

5. Procedura de autorizare generală reprezintă expunerea tuturor acțiunilor necesare realizării intenției de a iniția furnizarea rețelor și serviciilor publice de comunicații electronice.

6. Subiecți ai procedurii de autorizare generală sînt:

1) Agenția Națională pentru Reglementare în Comunicații Electronice și Tehnologia Informației, denumită în continuare Agenția, și;

2) persoanele fizice și juridice, înregistrate în conformitate cu prevederile legislației în vigoare, denumite în continuare solicitanți.

7. Solicitanții, care intenționează să furnizeze rețele sau servicii publice de comunicații electronice, urmează să transmită la Agenție o Notificare, conform formularului-tip, expus în Anexa nr.2 la prezentul Regulament.

8. Notificarea va fi însoțită de Fișa de descriere abstractă a rețelor și a serviciilor publice de comunicații electronice, conform formularului-tip, expus în Anexa nr.3 la prezentul Regulament.

9. Solicitantul poate indica, în Notificare, data estimativă a începerii furnizării fiecărui tip de rețele sau servicii publice de comunicații electronice, care reprezintă data de la care solicitantul dobindește drepturile și obligațiile prevăzute de

regimul de autorizare generală pentru fiecare tip de rețele sau servicii de comunicații electronice.

10. În cazul în care solicitantul nu a indicat nici o dată estimativă ori a indicat o dată estimativă anterioară datei realizării notificării, acesta dobândește drepturile și obligațiile prevăzute de regimul de autorizare generală pentru tipurile de rețele sau servicii de comunicații electronice indicate în notificare, de la data realizării notificării.

11. Neînceperea furnizării efective a rețelelor și/sau a serviciilor publice de comunicații electronice nu amână nașterea drepturilor și obligațiilor prevăzute de regimul de autorizare generală.

12. Transmiterea notificării către sediul Agenției se efectuează în unul din următoarele moduri:

1) prin depunere, personal sau de către un reprezentant legal al solicitantului ori al furnizorului, sub luare de semnătură;

2) prin serviciul de trimitere poștală recomandată, cu confirmare de primire;

3) printr-un înscris în formă electronică, căruia i s-a aplicat o semnătură digitală autentică, bazată pe un certificat al cheii publice, nesuspendat sau nerevocat la momentul respectiv.

13. Este considerată data transmiterii notificării, după caz, data înscrierii acesteia în Registrul general al corespondenței de intrare al Agenției, denumit în continuare Registrul corespondenței, data confirmării primirii notificării prin serviciul de trimitere poștală recomandată cu confirmare de primire sau data confirmării primirii înscrisului în formă electronică.

14. Notificarea se consideră realizată, în cazul în care vor fi îndeplinite toate cerințele ce țin de transmiterea, forma și conținutul acesteia.

15. Agenția, în termen de 7 zile, de la data transmiterii notificării, va elibera o Declarație informativă tip, conform formularului-tip expus în Anexa nr. 4 la prezentul Regulament, care confirmă înscrierea solicitantului în Registrul public al furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice (denumit în continuare Registrul furnizorilor).

16. Din momentul înscrierii în Registrul furnizorilor, solicitantul este considerat furnizor de rețele sau de servicii publice de comunicații electronice, denumit în continuare furnizor, obținând, astfel, dreptul de a furniza tipurile de rețele și servicii de comunicații electronice indicate în notificare, în condițiile prezentului Regulament.

17. În cazul în care nu vor fi respectate cerințele ce țin de forma, conținutul și transmiterea notificării, cea din urmă nu va fi realizată, fapt despre care Agenția, în termen de 7 zile de la data transmiterii notificării, va informa în scris solicitantul, cu argumentele și recomandările de rigoare.

18. Obținerea dreptului de a furniza un anumit tip de rețele sau servicii publice de comunicații electronice nu conferă dreptul de a furniza un alt tip de rețele sau servicii publice de comunicații electronice.

19. Dreptul acordat furnizorului prin autorizarea generală poate fi suspendat, conform actelor normative în vigoare, în caz de nerespectare de către acesta a deciziei privind remedierea încălcărilor obligațiilor stabilite de actele normative sau fixate în condițiile autorizării generale.

20. Dreptul oferit prin autorizarea generală poate fi revocat, conform actelor normative în vigoare, în următoarele cazuri:

1) existența unei notificări/cereri din partea titularului, depuse conform formularului-tip, expus în Anexa nr.5 la prezentul Regulament;

2) neînlăturarea, în termenele stabilite, a circumstanțelor ce au dus la suspendarea dreptului prevăzut în autorizarea generală;

3) prin hotărâre judecătorească definitivă, conform

legislației în vigoare.

21. Autorizarea generală își pierde valabilitatea în următoarele cazuri:

1) prin revocare;

2) la lichidarea furnizorului de rețele și/sau servicii și excluderea acestuia din registrele de stat respective.

22. Despre orice modificare a datelor cuprinse în Notificare și Declarația informativă tip, furnizorul va informa Agenția, în termen de 10 zile lucrătoare de la data înregistrării modificărilor respective la instituțiile abilitate, prin transmiterea la Agenție a unei notificări adiționale, și, respectiv, obținerea unei noi Declarații informative tip, în condițiile expuse mai sus, cu anularea Declarației informative tip, eliberate anterior.

23. Modificarea sau completarea tipurilor de rețele și/sau servicii publice de comunicații electronice în raport cu cele indicate în Notificarea anterioară ori modificarea datei estimative a începerii furnizării urmează a fi realizată prin transmiterea la Agenție a unei notificări adiționale și, respectiv, obținerea unei noi Declarații informative tip, în condițiile expuse mai sus, cu anularea Declarației informative tip, eliberate anterior.

24. În cazul pierderii sau deteriorării Declarației informative tip, la cererea furnizorului, Agenția, în termen de 3 zile lucrătoare de la data înregistrării acesteia în Registrul corespondenței, eliberează duplicatul Declarației informative tip, aplicând parafa „duplicat”.

25. Înscrierea în Registrul furnizorilor, eliberarea Declarației informative tip, precum și a duplicatului acesteia, se efectuează gratis.

26. Autorizarea activităților din domeniul comunicațiilor electronice în zona de frontieră se efectuează în conformitate cu prevederile reglementărilor respective în vigoare.

Secțiunea 2

Condițiile de autorizare generală

27. Condițiile de autorizare generală stabilesc drepturile și obligațiile furnizorului de rețele și servicii de comunicații electronice.

28. Furnizorul are următoarele drepturi:

1) **privind furnizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice.**

a) b) să furnizeze acele tipuri de rețele și servicii de comunicații electronice, pe care le-a indicat în notificarea realizată;

c) să utilizeze, în scopul furnizării serviciilor publice de comunicații electronice, rețeaua proprie sau rețeaua unui terț furnizor, autorizat în condițiile prezentului Regulament;

d) să pună rețeaua sa la dispoziția doar a unui terț furnizor, autorizat în condițiile prezentului Regulament și, după caz, conform legislației din domeniul audiovizualului;

e) să solicite și să obțină licențe de utilizare a resurselor limitate ale statului (canale radio, frecvențe radio, resurse de numerotare), în scopul furnizării serviciilor de comunicații electronice, conform procedurii de licențiere stabilite în prezentul Regulament.

2) privind accesul pe proprietăți.

a) b) să instaleze, cu acordul scris al proprietarului terenului sau al unui alt bun imobil, în condițiile legii, rețele de comunicații electronice în, pe, deasupra sau sub teritoriul proprietăților funciare, podurilor, străzilor, tunelurilor, clădirilor, colectorilor, zonelor închise, pădurilor și/sau apelor;

c) să stabilească, de comun acord și pe bază de contract încheiat cu proprietarul terenului ori al unui alt bun imobil, modul de executare a lucrărilor de instalare a rețelelor de comunicații electronice și de utilizare a terenurilor și a altor bunuri imobile necesare furnizării acestor rețele.

3) privind accesul și interconectarea.

a) să solicite și să obțină, în condițiile legii, spații

tehnologice de colocare și resurse tehnice necesare și suficiente pentru amplasarea și conectarea echipamentelor aferente rețelilor sale publice de comunicații electronice, în scopul funcționării corespunzătoare a acestora;

b) să furnizeze spații tehnologice de colocare și resurse tehnice necesare pentru amplasarea și conectarea, în scopul funcționării corespunzătoare, a echipamentelor aferente rețelilor publice de comunicații electronice ale altor furnizori de rețele și servicii de comunicații electronice, la solicitarea acestora;

c) să negocieze încheierea unui acord de interconectare și/sau acces cu orice alt furnizor de rețele publice de comunicații electronice în vederea furnizării serviciilor de comunicații electronice, în conformitate cu prevederile reglementărilor în vigoare.

4) privind Serviciul universal.

Să fie desemnat pentru furnizarea oricăror componente ale serviciului universal pe întreg teritoriul Republicii Moldova sau în unele zone ale acesteia, în condițiile legii.

5) privind activități conexe.

a) să stabilească și/sau să aplice tarife pentru serviciile de comunicații electronice, în conformitate cu legislația în vigoare;

b) să stabilească procedura și termenele de efectuare a plăților pentru serviciile publice de comunicații electronice, în conformitate cu legislația în vigoare;

c) să suspende sau să înceteze furnizarea serviciilor publice de comunicații electronice, dacă utilizatorii finali nu-și respectă obligațiile specificate în contractele încheiate, în acest sens;

d) să facă public, în condițiile legii, registrul abonaților săi – utilizatori finali ai serviciilor de telefonie vocală, care să conțină datele de identificare și numerele de telefon ale acestora, în formă scrisă, electronică sau în orice altă formă;

e) să furnizeze, în condițiile legii, serviciul de directoare, serviciul de informații și servicii de relații cu clienții, în scopul oferirii utilizatorilor săi diverselor informații despre rețeaua sa, serviciile furnizate și utilizatorii săi;

f) să participe la consultări publice ale proiectelor reglementărilor elaborate de Agenție, conform procedurii stabilite de legislația în vigoare.

29. Furnizorul are următoarele obligații:

1) privind accesul și interconectarea.

Să negocieze, la solicitarea unui terț furnizor, autorizat în condițiile prezentului Regulament, un acord de interconectare în vederea furnizării serviciilor publice de comunicații electronice.

2) privind utilizarea frecvențelor radio și a resurselor de numerotare.

a) să utilizeze frecvențele radio și resursele de numerotare, în cazul în care acestea sînt necesare pentru furnizarea serviciilor de comunicații electronice, doar în baza licențelor respective, eliberate de Agenție, în condițiile prezentului Regulament;

b) să nu producă, în cazul utilizării frecvențelor radio supuse doar regimului de autorizare generală, perturbații prejudiciabile asupra altor rețele de comunicații electronice existente;

c) să întreprindă măsuri adecvate privind limitarea expunerii populației efectelor cimpurilor electromagnetice generate de rețelele de comunicații electronice, în condițiile legii;

d) să asigure accesul nediscriminatoriu, echitabil și transparent al utilizatorilor finali la resursele de numerotare atribuite, conform reglementărilor în vigoare.

3) privind protecția mediului, planurile de urbanism și amenajare a teritoriului.

a) să obțină la etapele de proiectare, instalare și

operare a rețelilor publice de comunicații electronice toate documentele de autorizare necesare, prevăzute de actele normative în vigoare privind protecția sănătății cetățenilor, protecția mediului ambiant și protecția antiincendiară;

b) să obțină toate documentele de autorizare necesare, prevăzute de legislația privind autorizarea executării și calitatea construcțiilor obiectelor (clădirilor, pilonilor, tranșelor, diferitelor suporturi pentru cabluri/echipamente, etc.) aferente infrastructurii asociate a rețelilor de comunicații electronice, asigurarea calității cărora este reglementată de actele normative din domeniul construcțiilor;

c) să respecte, pe întreaga durată de desfășurare a activității, planurile de urbanism și de amenajare a teritoriului, conform reglementărilor în vigoare.

4) privind retransmisia programelor audiovizuale prin rețelele de comunicații electronice.

Să utilizeze rețelele sale în scopul furnizării serviciilor de difuzare sau retransmisie a serviciilor de programe audiovizuale doar după parcurgerea procedurilor de autorizare prevăzute de legislația din domeniul audiovizualului.

5) privind prelucrarea și protecția datelor cu caracter personal.

a) să asigure, prin măsuri tehnice și organizatorice adecvate, în condițiile legii, confidențialitatea convorbirilor telefonice și/sau a altor servicii de comunicații electronice, furnizate prin rețelele de comunicații electronice operate;

b) să nu divulge informațiile privind serviciile publice de comunicații electronice furnizate și a celor aferente serviciilor în cauză, altor persoane decît utilizatorului final, abonat al acestor servicii, în condițiile legii;

c) să întreprindă măsuri tehnice și organizatorice adecvate în vederea asigurării, conform cerințelor legislației în vigoare, a protecției datelor cu caracter personal a utilizatorilor de servicii publice de comunicații electronice furnizate;

d) să contribuie, la solicitarea autorităților competente, în condițiile legii, la identificarea rețelilor de comunicații electronice din care au fost inițiate sau prin intermediul cărora au fost transmise apelurile, precum și la identificarea originii apelului.

6) privind protecția utilizatorilor.

a) să pună la dispoziția publicului informații clare, precise și actualizate privind prețurile și tarifele aplicate, precum și condițiile de furnizare și utilizare a rețelilor și serviciilor publice de comunicații electronice;

b) să asigure dreptul utilizatorului final abonat, de a încheia contract în formă scrisă privind furnizarea serviciilor de comunicații electronice, conform cerințelor legislației în vigoare din domeniul comunicațiilor electronice, dar și al protecției consumatorilor;

c) să ofere gratuit, o dată pe lună, la solicitare, fiecărui abonat cu care a fost încheiat în formă scrisă contract de furnizare a serviciilor, factura detaliată care să permită acestuia să verifice corespondența dintre obligația sa de plată și serviciile efectiv furnizate;

d) să nu refuze neîntemeiat accesul utilizatorilor la rețeaua sa și, implicit, la serviciile publice de comunicații electronice furnizate prin rețeaua în cauză;

e) să respecte actele legislative și normative în vigoare din domeniul protecției consumatorilor;

f) să utilizeze sistemul de billing pentru serviciile publice de comunicații electronice furnizate utilizatorilor finali, în interiorul rețelei sale, amplasat pe teritoriul Republicii Moldova;

g) să nu aplice plăți sau tarife pentru serviciile contractate și/sau alte modificări la clauzele contractuale anterior convenite, fără informarea în scris a utilizatorilor

finali abonati despre aceasta, în prealabil, cu cel puțin 30 zile pînă la data aplicării noilor plăți sau tarife, și/sau a noilor clauze a contractelor;

h) să asigure calitatea și continuitatea serviciilor publice de comunicații electronice pe care le furnizează, conform reglementărilor în vigoare;

i) să remedieze deranjamentele tehnice în rețeaua de comunicații electronice care au dus diminuarea calității serviciilor sau la întreruperea furnizării acestora, în termen maxim de: 8 ore - pentru incidente minore, 24 ore - incidente majore și 72 ore - pentru incidente critice.

7) privind informarea Agenției

a) să prezinte Agenției, conform reglementărilor în vigoare, rapoarte trimestriale și/sau anuale privind date statistice tehnice și financiare ce țin de furnizarea rețelilor și serviciilor de comunicații electronice;

b) să prezinte Agenției, conform reglementărilor în vigoare, rapoarte privind venitul provenit din activitatea în domeniul comunicațiilor electronice;

c) să ofere Agenției informația solicitată, în termenele și la nivelul de detaliere indicate de Agenție, în condițiile legii;

d) să informeze în scris Agenția despre data efectivă a începerii furnizării rețelilor și/sau serviciilor publice de comunicații electronice, în termen de pînă la 7 zile calendaristice;

e) să asigure accesul liber al personalului Agenției la documentația și informația necesară în scopul monitorizării și efectuării, în limita competențelor, a controlului respectării prevederilor actelor normative privind activitatea din domeniul comunicațiilor electronice și protecției utilizatorilor.

8) privind interceptarea legală a comunicațiilor electronice și asigurarea confidențialității.

a) să prezinte, în condițiile legii, organelor împuternicite care exercită activitatea operativă de investigații, informații despre utilizatori și despre serviciile publice de comunicații electronice furnizate acestora;

b) să permită, din punct de vedere tehnic, organelor împuternicite să efectueze, în condițiile legii, măsurile operative de investigații pe rețelele de comunicații electronice;

c) să păstreze, conform cerințelor legislației în vigoare, toate informațiile disponibile, generate sau procesate în cadrul furnizării propriilor servicii de comunicații electronice, necesare pentru identificarea și urmărirea sursei de comunicații electronice, și să asigure prezentarea acestor informații organelor împuternicite în condițiile legii;

d) să asigure confidențialitatea operațiunilor de interceptare printr-un sistem propriu de măsuri organizatorice, tehnice și procedurale, conform cerințelor actelor normative și legislative în vigoare.

9) privind securitatea rețelilor și a serviciilor publice de comunicații electronice

a) să întreprindă măsuri tehnice și organizatorice adecvate în vederea asigurării securității rețelilor și a serviciilor împotriva accesului neautorizat, inclusiv, privind asigurarea inviolabilității secretului corespondenței;

b) să informeze abonații săi, precum și Agenția, în situația în care ia cunoștință de apariția unui risc de încălcare a securității rețelei prin intermediul căreia se furnizează serviciul public de comunicații electronice.

10) privind achitarea plăților.

a) să achite Agenției plata de reglementare și monitorizare, în condițiile prevăzute de actele normative și de reglementare în vigoare;

b) să achite plățile pentru frecvențele și resursele de numerotare atribuite pentru utilizare în rețeaua publică de comunicații electronice, conform reglementărilor în vigoare;

c) să asigure efectuarea contribuțiilor la fondul serviciului universal, stabilite de actele normative și de reglementare în vigoare.

11) privind condițiile tehnice ale furnizării rețelilor.

a) să utilizeze în cadrul rețelilor sale publice de comunicații electronice doar echipamente și cabluri de comunicații electronice certificate și marcate, în modul stabilit de reglementările în vigoare;

b) să asigure condiții tehnice necesare accesului nediscriminatoriu al utilizatorilor finali la serviciile de comunicații electronice furnizate prin intermediul rețelei;

c) să utilizeze pentru interconectarea la nivel național și internațional numai resursele tehnice alocate de Agenție, în condițiile stabilite de actele legislative și normative în vigoare.

d) să mențină integritatea rețelei publice de comunicații electronice;

e) să ofere în mod prioritar canale de comunicații electronice pentru necesitățile rețelilor de comunicații speciale;

f) să întocmească, țină și să actualizeze anual un dosar tehnic al rețelei publice de comunicații electronice (în format electronic sau în format fizic), care va cuprinde, în funcție de tipurile de rețele furnizate, informații privind:

- arhitectura rețelei, liniile și sistemele de transmisie, sistemele de comutare și sistemele de semnalizare, etc.;

- planurile și dimensionarea rețelilor de transport și acces/distribuție, inclusiv informațiile generale privind rutarea traficului;

- buletine de măsurători ale nivelurilor de semnal, atenuărilor, ratei erorilor, precum și ale altor parametri tehnici relevanți în propria rețea;

- modul de realizare al protecției electrice a liniilor de transmisie și a echipamentelor din rețea;

- descrierea sistemelor de administrare a rețelei și de măsurare a traficului;

- situația defecțiunilor/deranjamentelor în rețea, statistica rezultată, precum și măsuri pentru asigurarea furnizării rețelei în condițiile respective;

- măsuri referitoare la asigurarea efectuării apelurilor de urgență;

- date referitoare la software-ul utilizat;

- autorizările și avizele necesare construirii rețelei.

Capitolul III

REGIMUL DE LICENȚIERE

Secțiunea 1

Procedura de licențiere

30. Procedura de licențiere stabilește modul și condițiile de eliberare, prelungire, reperfectare, suspendare, reluare a valabilității și retragere a licențelor, eliberare a copiilor și duplicatelor acestora, precum și de ținere a dosarelor de licențiere și a registrelor de evidență a licențelor.

31. Licențierii este supus următorul gen de activitate din domeniul comunicațiilor electronice: utilizarea frecvențelor sau canalelor radio și/sau a resurselor de numerotare în scopul furnizării rețelilor și/sau serviciilor de comunicații electronice.

32. Eliberarea, prelungirea, reperfectarea, suspendarea, retragerea, eliberarea copiilor și a duplicatului licenței pentru utilizarea frecvențelor sau canalelor radio se efectuează în baza declarației/cererii depuse la Agenție, conform formularului-tip, expus în Anexa nr. 6 la prezentul Regulament.

33. La declarația/cererea de eliberare a licenței de utilizare a frecvențelor sau canalelor radio se anexează:

- 1) copia de pe certificatul de înregistrare a întreprinderii sau organizației solicitante;

- 2) copia de pe buletinul de identitate al administratorului

întreprinderii sau organizației solicitante;

3) avizul privind asignarea canalului sau a frecvenței radio, care include rezultatul selectării, calculului și coordonării canalului sau frecvenței radio solicitate spre utilizare;

4) după caz, licența de emisie sau autorizația de retransmisie, în copie, eliberată de autoritatea competentă din domeniul audiovizualului;

5) procura pentru persoana împuternicită legal, în cazul respectiv.

34. Eliberarea, prelungirea, reperfectarea, suspendarea, retragerea, eliberarea copiilor și a duplicatului licenței pentru utilizarea resurselor de numerotare se efectuează în baza declarației/cererii depuse la Agenție, conform formularului-tip, expus în Anexa nr. 7 la prezentul Regulament.

35. La declarația/cererea de eliberare, prelungire, reperfectare, suspendare, reluare a valabilității, retragere, eliberare a copiilor și duplicatului licenței pentru utilizarea resurselor de numerotare se anexează:

1) copia de pe certificatul de înregistrare de stat a întreprinderii sau organizației solicitante;

2) copia de pe buletinul de identitate al administratorului întreprinderii sau organizației solicitante;

3) raportul privind utilizarea resurselor de numerotare atribuite anterior (în cazul respectiv);

4) procura pentru persoana împuternicită legal, în cazul respectiv.

36. Licențele eliberate de către Agenție sunt perfectate conform formularului-tip, expus în Anexa nr. 8 la prezentul Regulament.

37. Licențele de utilizare a frecvențelor sau canalelor radio și/sau a resurselor de numerotare, cu excepția cazurilor când numărul acestora este limitat, se eliberează prin încredințare directă, gratis.

38. Licențele de utilizare a frecvențelor sau canalelor radio, a căror număr este limitat, și/sau a resurselor de numerotare de o valoare economică excepțională, se eliberează în bază de concurs, contra plată, conform taxelor stabilite de Guvern, care se transferă la bugetul de stat.

39. Licențele eliberate de către Agenție sunt valabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova, cu excepția celor care se solicită pentru furnizarea rețelelor publice într-o regiune concretă, care sunt valabile în regiunea respectivă.

40. Termenul de valabilitate a licențelor de utilizare a frecvențelor sau canalelor radio este de 5 ani de la data eliberării acestora, cu excepția:

1) licențelor de utilizare a frecvențelor sau canalelor radio eliberate în situația în care numărul licențelor este limitat de necesitatea utilizării eficiente a resurselor respective, pentru care termenul de valabilitate este de 15 ani;

2) licențelor de utilizare frecvențelor sau canalelor radio pentru furnizarea serviciilor de difuzare sau retransmisie a serviciilor de programe audiovizuale, care se eliberează pentru termenul de valabilitate a licențelor de emisie sau a autorizațiilor de retransmisie, iar pentru televiziunea analogică terestră – pentru un termen ce nu depășește termenul-limită de trecere la televiziunea digitală terestră;

3) licențelor de utilizare a frecvențelor sau canalelor radio eliberate pentru rețele destinate unor experimentări sau transmisii ocazionale, pentru care termenul de valabilitate este de cel mult 6 luni;

4) licențelor solicitate pe un termen mai mic de 5 ani.

41. Termenul de valabilitate a licențelor de utilizare a resurselor de numerotare este de 10 ani, cu excepția:

1) licențelor de utilizare a resurselor de numerotare de valoare economică excepțională, pentru care termenul de valabilitate este de 15 ani;

2) licențelor solicitate pe un termen mai mic de 10 ani.

42. Licențele eliberate de Agenție pot fi cesionate, conform prevederilor reglementărilor în vigoare.

43. Licențele eliberate de Agenție nu sunt transmisibile.

44. Subdiviziunea corespunzătoare a Agenției întocmește și ține dosarele de licențiere pentru fiecare din titularii de licență în domeniul comunicațiilor electronice, precum și registrele de evidență a licențelor eliberate (pe suport de hârtie și în format electronic).

45. În dosarul de licențiere se păstrează toate documentele primite de la titularul de licență, copiile de pe deciziile și prescripțiile Agenției, ce se referă la acesta.

46. Registrul de evidență a declarațiilor și licențelor eliberate conține datele despre solicitantul de licență, data primirii documentelor, data și numărul deciziilor adoptate de Agenție, data eliberării licenței și semnătura persoanei care a primit licența.

Secțiunea 2

Licența de utilizare a frecvențelor sau canalelor radio și/sau a resurselor de numerotare în scopul furnizării rețelelor și/sau serviciilor de comunicații electronice

47. Eliberarea licenței de utilizare a frecvențelor sau canalelor radio și/sau a resurselor de numerotare (în continuare, Licența) se efectuează în baza cererii depuse la Agenție de furnizorul solicitant, sau persoana împuternicită legal de acesta, conform următoarei proceduri:

1) Depunerea cererii de eliberare a Licenței la Agenție poate fi efectuată în unul din următoarele moduri:

a) direct, la sediul Agenției, sub luare de semnătură;

b) prin serviciul de trimitere poștală recomandată cu confirmare de primire;

c) printr-un înscris în formă electronică, căruia i s-a aplicat o semnătură digitală autentică, bazată pe un certificat al cheii publice, nesuspendat sau nerevocat la momentul respectiv.

2) Este considerată data depunerii cererii de eliberare a Licenței – data înscrierii acesteia în Registrul corespondenței al Agenției, data confirmării primirii cererii prin serviciul de trimitere poștală recomandată sau data confirmării depunerii cererii în formă electronică cu semnătură digitală autentică.

3) În cazul respectării cerințelor ce țin de forma, conținutul și transmiterea cererii de eliberare a Licenței, conform prezentului Regulament, dar și rezultatelor pozitive ale verificării datelor expuse în aceasta, Agenția, în termen de 6 săptămâni, în cazul frecvențelor și canalelor radio, sau de 3 săptămâni, în cazul resurselor de numerotare, de la data depunerii cererii respective, adoptă decizia privind eliberarea licenței, cu excepția cazului când licențele se eliberează prin concurs.

4) Informația cu privire la adoptarea deciziei privind eliberarea Licenței se comunică solicitantului cel târziu în ziua lucrătoare imediat următoare adoptării deciziei.

5) Decizia privind eliberarea Licenței se consideră adoptată tacit, dacă Agenția nu informează în scris solicitantul în termenul și condițiile stabilite în prezentul Regulament.

6) Dacă solicitantul, în termen de 30 de zile de la data la care i s-a expedit (înminat) înștiințarea despre adoptarea deciziei privind eliberarea Licenței, nu a prezentat documentul ce confirmă achitarea taxei stabilite în acest sens, Agenția este în drept să anuleze decizia respectivă.

7) În cazul în care nu va fi respectată cel puțin una din cerințele ce țin de completarea, forma, conținutul și depunerea cererii de eliberare a Licenței, stabilite în prezentul Regulament sau dacă, în rezultatul verificării prealabile a documentelor prezentate, au fost depistate date neveridice, Agenția, în termen de cel mult 5 zile lucrătoare de la data depunerii cererii respective, va adopta decizia de

respingere a cererii, cu informarea, în scris, a solicitantului despre acest fapt.

8) Informarea despre respingerea cererii, dată în termenele stabilite, nu echivalează cu aprobarea tacită a deciziei de eliberare a Licenței.

9) După înlăturarea cauzelor care au servit drept temei pentru respingerea cererii precedente de eliberare a Licenței, solicitantul poate depune la Agenție o nouă cerere în acest sens, conform procedurii stabilite în prezentul Regulament.

48. Prolungirea termenului de valabilitate a licenței se efectuează în baza cererii depuse la Agenție de furnizor, sau persoana împuternicită legal de acesta, în următoarele condiții:

1) Perioada de valabilitate a Licenței poate fi prelungită succesiv de către Agenție pe aceeași perioadă, în baza cererii depuse de către titularul de licență, cu cel puțin 30 de zile înainte, dar nu mai târziu de ultima zi, de la expirarea termenului de valabilitate a licenței curente.

2) Procedura de prelungire a valabilității Licenței este similară celei de eliberare a Licenței, expusă în prezentul Regulament.

3) Mențiunea despre prelungirea termenului de valabilitate se aplică pe licența respectivă sau, după caz, pe un formular nou de licență, conform deciziei adoptate.

4) La expirarea perioadei de valabilitate a licenței de utilizare a canalelor sau frecvențelor radio pentru furnizarea serviciilor de difuzare sau retransmisie a serviciilor de programe audiovizuale, dreptul de utilizare în continuare a resurselor respective se acordă doar în baza licenței noi, eliberate de către Agenție, conform procedurii stabilite în prezentul Regulament.

5) Prin derogare de la prevederile subpunctului 4) valabilitatea licenței de utilizare a canalelor sau frecvențelor radio pentru furnizarea serviciilor de difuzare sau retransmisie a serviciilor de programe audiovizuale poate fi prelungită pe termenul pe care a fost prelungită licența de emisie sau autorizația de retransmisie eliberată de către autoritatea competentă din domeniul audiovizualului.

49. Reperfectarea licenței se efectuează în baza cererii depuse la Agenție de furnizor, sau persoana împuternicită legal de acesta, în următoarele condiții:

1) Drept temei pentru reperfectarea Licenței sînt schimbarea denumirii titularului de licență și/sau modificarea altor date ce se conțin pe formularul licenței.

2) La apariția temeiurilor pentru reperfectarea Licenței, titularul acesteia este obligat, în termen de 10 zile lucrătoare, să depună, în modul stabilit, la Agenție o cerere, însoțită de originalul licenței care necesită a fi reperfectată și documentele (sau copiile de pe acestea, cu prezentarea originalelor pentru verificare), ce confirmă modificările în cauză.

3) Procedura de reperfectare a Licenței este similară celei de eliberare a acesteia.

4) Licența reperfectată se eliberează pe un formular nou al licenței, pe care se aplică parafa "reperfectat" și mențiunea despre data reperfectării.

5) Reproductivitatea Licenței nu modifică termenul de valabilitate a licenței reperfectate.

6) Reproductivitatea Licenței se efectuează gratis.

7) Depunerea la Agenție a originalului Licenței în scopul reperfectării acesteia nu echivalează cu suspendarea sau retragerea dreptului acordat de licență în cauză.

8) Licența care nu a fost reperfectată în termenul stabilit, devine nevalabilă, conform prevederilor legislației în vigoare.

50. Eliberarea duplicatului și copiilor licenței se efectuează în baza cererii depuse la Agenție de furnizor, sau persoana împuternicită legal de acesta, în modul următor:

1) În caz de pierdere sau deteriorare a Licenței, titularul acesteia este obligat, în termen de 15 zile lucrătoare, să

depună, în modul stabilit, la Agenție, o cerere de eliberare a duplicatului licenței respective, cu anexarea documentelor confirmative, după caz, sau a licenței deteriorate.

2) Decizia privind eliberarea duplicatului Licenței, cu anularea licenței pierdute sau deteriorate, se adoptă de către Agenție, în termen de 3 zile lucrătoare din data depunerii cererii respective.

3) Duplicatul Licenței se perfectează pe un formular nou de licență, pe care se aplică parafa "duplicat" și mențiunea despre data eliberării duplicatului.

4) La solicitarea titularului de licență, Agenția va elibera copiile Licenței, pentru fiecare filială sau subdiviziune a acesteia.

5) Eliberarea duplicatului și copiilor Licenței se efectuează gratis.

51. Suspendarea sau reluarea valabilității licenței poate fi efectuată din inițiativa Agenției sau a titularului de licență, în următoarele condiții:

1) Suspendarea Licenței din inițiativa Agenției poate avea loc în cazurile și în modul prevăzut de legislația în vigoare.

2) În cazul în care suspendarea Licenței este inițiată de titularul de licență, cel din urmă va depune, la Agenție o cerere în acest sens.

3) Termenul maxim de suspendare a Licenței este de 2 luni.

4) Decizia privind suspendarea Licenței va fi remisă instanței de judecată, în termen de 3 zile lucrătoare din data emiterii.

5) Informația despre adoptarea deciziei privind suspendarea Licenței, precum și despre remiterea deciziei respective în instanța de judecată se comunică în scris solicitantului, în termen de 3 zile lucrătoare din data adoptării, prin serviciul de trimitere poștală recomandată, cu confirmare de primire.

6) În termen de 10 zile lucrătoare pînă la data expirării termenului de suspendare a Licenței, titularul de licență este obligat să informeze în scris Agenția despre înlăturarea circumstanțelor care au dus la suspendarea Licenței.

7) Cererile de suspendare a Licenței pe noi termene urmează a fi depuse la Agenție nu mai târziu de 10 zile pînă la expirarea termenului curent de suspendare.

8) Reluarea valabilității Licenței se efectuează în temeiul hotărîrii instanței de judecată care a emis hotărîrea de suspendare a acesteia.

9) Informația despre adoptarea deciziei privind reluarea valabilității Licenței se comunică în scris solicitantului, în termen de 3 zile lucrătoare din data adoptării, prin serviciul de trimitere poștală recomandată, cu confirmare de primire.

10) Termenul de valabilitate a Licenței de utilizare a canalelor sau frecvențelor radio nu se prelungește pe perioada de suspendare a acesteia.

52. Retragerea licenței poate fi efectuată din inițiativa Agenției sau a titularului de licență în următoarele condiții:

1) Retragerea Licenței din inițiativa Agenției poate avea loc în cazurile și în modul prevăzut de legislația în vigoare.

2) În cazul în care retragerea Licenței este inițiată de titularul de licență, cel din urmă va depune, la Agenție o cerere în acest sens.

3) Decizia privind retragerea licenței va fi remisă instanței de judecată, în termen de 3 zile lucrătoare din data emiterii.

4) Mențiunea referitoare la data și numărul deciziei privind retragerea licenței se înscrie în registrul licențelor nu mai târziu de ziua lucrătoare imediat următoare adoptării deciziei.

5) În cazul retragerii Licenței, taxa pentru Licență nu se restituie.

6) Titularul de Licență este obligat, în decurs de 10 zile lucrătoare de la data adoptării deciziei de retragere a Licenței, să depună la Agenție Licența retrasă.

la Regulamentul privind regimul de autorizare generală și eliberare a licențelor de utilizare a resurselor limitate pentru furnizarea rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice

NOMENCLATORUL
tipurilor de rețele și servicii de comunicații electronice
supuse regimului de autorizare generală

I. REȚELE PUBLICE DE COMUNICAȚII
ELECTRONICE:

1.1. Rețele terestre cu acces la puncte fixe

- 1) rețele destinate serviciilor de telefonie
- 2) rețele destinate serviciilor de transmisiuni date
- 3) rețele destinate serviciilor de acces la Internet
- 4) rețele destinate serviciilor de retransmisie a serviciilor de programe audiovizuale

1.2. Rețele terestre de distribuire a comunicațiilor electronice (*last mile – ultima milă*)

- 1) rețele de distribuire prin fibră optică
- 2) rețele de distribuire prin cablu coaxial
- 3) rețele de distribuire prin perechi de fire de cupru torsadate
- 4) rețele de distribuire prin cablu UTP/FTP/STP
- 5) rețele de distribuire prin radio (*punct-multipunct*) (*WiFi, WiMax, MMDS, MVDS, DECT TETRA*).

1.3. Rețele terestre de transport a comunicațiilor electronice (*backbone*)

- 1) rețele destinate transportului de programele audiovizuale
- 2) rețele destinate transportului apelurilor de telefonie
- 3) rețele destinate transportului pachetelor de date IP
- 4) rețele de transport realizate pe mediul fizic (*fibră optică, cablu coaxial, cablu multifilar cu fire de cupru, UTP/FTP/STP, linii radiorelee*).

1.4. Rețele radio mobile celulare terestre

- 1) GSM
- 2) CDMA
- 3) IMT-2000/UMTS/WCDMA

1.5. Rețele terestre de radiodifuziune

- 1) destinate serviciilor de radiodifuziune sonoră
- 2) destinate serviciilor de radiodifuziune video (TV)

1.6. Rețele cu acces prin satelit

- 1) rețele destinate retransmisiei serviciilor de programe audiovizuale (*DTH, DVB-S, S-DAB*)
- 2) rețele destinate serviciilor de transmisiuni date (*acces mobil (S-PCS), acces la puncte fixe*)
- 3) rețele destinate serviciilor de acces la Internet (*acces mobil (S-PCS), acces la puncte fixe*)
- 4) rețele destinate serviciilor de telefonie (*telefonie mobilă (S-PCS/GMPCS), telefonie fixă*)
- 5) rețele destinate închirierii de segmente spațiale

II. SERVICII PUBLICE DE COMUNICAȚII
ELECTRONICE

2.1. Servicii de telefonie

- 1) servicii de telefonie furnizate în puncte fixe
- 2) servicii de telefonie mobilă celulară
- 3) servicii de telefonie furnizate prin intermediul unor rețele publice cu transmisie prin satelit

2.2. Servicii de transport apeluri

- 1) servicii de tranzit al traficului telefonic național

- 2) servicii de tranzit al traficului telefonic internațional
- 3) servicii de transport a apelurilor telefonice către rețelele de destinație

2.3. Servicii de linii închiriate

- 1) fibra optică sură (dark fiber)
- 2) lungimi de unde optice λ prin (WDM)
- 3) linii STM SDHx prin optică
- 4) linii STM Ex prin optică
- 5) linii Ethernet prin optică
- 6) linii închiriate MPLS
- 7) alte tipuri de linii prin fibră optică (de specificat)
- 8) linii STM SDHx prin radio
- 9) linii STM Ex prin radio
- 10) linii Ethernet prin radio
- 11) alte tipuri de linii prin radio (de specificat)
- 12) internet tranzit
- 13) linii închiriate segmentate terminale
- a) linii fizice torsadate (conexiuni pasive)
- b) linii închiriate prin SHDSL
- c) alte tipuri de linii (de specificat)

2.4. Servicii de transmisiuni date

- 1) mobile
- 2) cu mobilitate limitată
- 3) la puncte fixe

2.5. Servicii de acces la Internet

- 1) conexiuni radio mobile
- 2) conexiuni cu mobilitate limitată
- 3) conexiuni permanente la punct fix
- 4) broadband (≥ 144 kbit/s)
 - a) prin xDSL
 - b) prin FTTB/LAN (Ethernet)
 - c) prin GPON/GEPON
 - d) prin WLL (de specificat tehnologia)
- 5) conexiuni dial-up (numai pentru bucla locală)

2.6. Servicii de programe audiovizuale

- 1) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele terestre de radiodifuziune sonoră (*în format analogic, în format digital (T-DAB)*)
- 2) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele terestre de radiodifuziune video (TV) (*în format analogic, în format digital DVB-T/ DVB-H*)
- 3) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele publice terestre de distribuire a comunicațiilor prin cablu
- 4) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele publice terestre fără fir de distribuire a comunicațiilor electronice (*MMDS, MVDS, LMDS*)
- 5) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele publice cu acces prin satelit (*DTH, DVB-S, S-DAB*)
- 6) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele publice mobile.

Anexa nr. 2

la Regulamentul privind regimul de autorizare generală și eliberare a licențelor de utilizare a resurselor limitate pentru furnizarea rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice

NOTIFICARE

privind furnizarea rețelelor și serviciilor de comunicații electronice
I. Date necesare identificării solicitantului și comunicării eficiente cu acesta

Denumirea/Numele solicitantului:			
Solicitantul este înregistrat în Registrul de stat al persoanelor juridice/întreprinzătorilor individuali	Certificatul de înregistrare Seria: _____ Numărul: _____ Data eliberării: _____	Număr de identificare de stat/ Cod fiscal: _____	
Adresa juridică a solicitantului:			
Strada: _____	Bl. _____	Ap. _____	Of. _____
Cod poștal: MD - _____	Comuna/sat: _____	Raion: _____	
Municipiu/oraș: _____	Tel: _____	Fax: _____	e-mail: _____
Adresa de corespondență a solicitantului:			
Strada: _____	Bl. _____	Ap. _____	Of. _____
Cod poștal: MD- _____	Comuna/sat: _____	Raion: _____	
Municipiu/oraș: _____	Tel: _____	Fax: _____	e-mail: _____
Reprezentantul legal al solicitantului:			
Nume: _____	Prenume: _____		
IDNP: _____	Tel: _____	Fax: _____	e-mail: _____
Persoana de contact a solicitantului:			
Nume: _____	Prenume: _____		
IDNP: _____	Tel: _____	Fax: _____	e-mail: _____

II. Tipurile de rețele sau de servicii de comunicații electronice pe care solicitantul intenționează să le furnizeze și data estimativă a începerii activității

Tipurile de rețele sau de servicii de comunicații electronice pe care solicitantul intenționează să le furnizeze		Localitatea/localitățile, sectorul/sectoarele de furnizare a rețelelor/serviciilor	Data estimativă (zz.ll.aaaa.)
I. Rețele publice de comunicații electronice	☐ 1.1 Rețele terestre cu acces la puncte fixe		
	☐ 1.2 Rețele terestre de distribuire a comunicațiilor electronice (last mile – ultima milă)		
	☐ 1.3 Rețele terestre de transport a comunicațiilor electronice (<i>backbone</i>)		
	☐ 1.4 Rețele radio mobile celulare terestre		
	☐ 1.5 Rețele terestre de radiodifuziune		
	☐ 1.6 Rețele cu acces prin satelit		
	☐ 1.7 Alte tipuri de rețele destinate în întregime sau parțial furnizării serviciilor de comunicații electronice		
II. Servicii publice de comunicații electronice	☐ 2.1 Servicii de telefonie		
	☐ 2.2 Servicii de transport apeluri		
	☐ 2.3 Servicii de linii închiriate		
	☐ 2.4 Servicii de transmisiuni date		
	☐ 2.5 Servicii de acces la Internet		
	☐ 2.6 Servicii de programe audiovizuale		
	☐ 2.7 Alte tipuri de servicii de comunicații electronice destinate publicului		

III. Solicitantul anexează următoarele documente care fac parte integrantă din notificare:

- ☐ copia de pe certificatul de înregistrare a întreprinderii sau organizației solicitante;
- ☐ copia de pe buletinul de identitate al administratorului întreprinderii sau organizației solicitante;
- ☐ procura pentru persoana împuternicită legal, în cazul respectiv;
- ☐ fișa de descriere abstractă a rețelelor și serviciilor de comunicații electronice.

IV. Solicitantul își asumă, pe propria răspundere, responsabilitatea pentru respectarea condițiilor și obligațiilor prevăzute de autorizarea generală la furnizarea rețelelor și serviciilor pentru care s-a notificat și pentru veridicitatea datelor și documentelor prezentate.

V. Solicitantul își exprimă acordul pentru publicarea adresei de contact în Registrul public al furnizorilor de rețele sau de servicii de comunicații electronice:

☐ Da

Semnătura și ștampila solicitantului

L.Ș.

1.6. Rețele cu acces prin satelit 1) rețele destinate retransmisiei serviciilor de programe audiovizuale a) DTH b) DVB-S c) S-DAB 2) rețele destinate serviciilor de transmisiuni date a) acces mobil (S-PCS) b) acces la puncte fixe 3) rețele destinate serviciilor de acces la Internet a) acces mobil (S-PCS) b) acces la puncte fixe 4) rețele destinate serviciilor de telefonie a) telefonie mobilă (S-PCS/GMPCS) b) telefonie fixă 5) rețele destinate închirierii de segmente spațiale	1.7. Alte tipuri de rețele destinate în întregime sau parțial furnizării serviciilor de comunicații electronice (de specificat)	II. SERVICII PUBLICE DE COMUNICAȚII ELECTRONICE: 2.1. Servicii de telefonie 1) servicii publice de telefonie furnizate în puncte fixe a) servicii publice de telefonie tradițională - posturi telefonice de abonat - telefoane publice cu plată - acces la servicii prin rețeaua publică proprie - acces la servicii prin rețele publice ale altor furnizori - cu necesitatea utilizării resurselor de numerotare din PNN b) servicii publice de IP-telefonie (VoIP) (în baza protocolului IP) - posturi telefonice de abonat - posturi telefonice cu plată - acces la servicii prin rețeaua proprie - acces la servicii prin rețele publice ale altor furnizori - acces la servicii prin Internet - cu necesitatea utilizării resurselor de numerotare din PNN - prin protocolul H323 - prin protocolul SIP - prin alt protocol (de specificat) 2) servicii publice de telefonie mobilă celulară a) furnizate prin rețeaua terestră publică proprie b) furnizate prin rețele terestre publice ale altor furnizori (MVNO) 3) servicii de telefonie furnizate prin intermediul unor rețele publice cu transmisie prin satelit a) terminale de abonament b) telefoane publice cu plată	2.2. Servicii de transport apeluri	1) servicii de tranzit al traficului telefonic național 2) servicii de tranzit al traficului telefonic internațional a) de intrare b) de ieșire 3) servicii de transport a apelurilor telefonice către rețelele de destinație a) cu selectare b) cu preselecție	2.3. Servicii de linii închiriate 1) fibră optică sură (dark fiber) 2) lungimi de unde optice λ prin (WDM) 3) linii STM SDHx prin optică 4) linii STM Ex prin optică 5) linii Ethernet prin optică 6) linii închiriate MPLS 7) alte tipuri de linii prin fibră optică (de specificat) 8) linii STM SDHx prin radio 9) linii STM Ex prin radio 10) linii Ethernet prin radio 11) alte tipuri de linii prin radio (de specificat) 12) internet tranzit 13) linii închiriate segmentate terminale a) linii fizice torsadate (conexiuni pasive) b) linii închiriate prin SHDSL c) alte tipuri de linii (de specificat)	2.4. Servicii de transmisiuni date 1) mobile 2) cu mobilitate limitată 3) la puncte fixe	2.5. Servicii de acces la Internet 1) conexiuni radio mobile 2) conexiuni radio cu mobilitate limitată 3) conexiuni permanente la punct fix 4) broadband (>= 144 kbit/s) a) prin xDSL b) prin FTB/LAN (Ethernet) c) prin GPON/GEAPON d) prin WLL (de specificat tehnologia)	2.6. Servicii de programe audiovizuale 1) difuzarea/ retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele terestre de radiodifuziune sonoră a) în format analogic b) în format digital (T-DAB) 2) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele terestre de radiodifuziune video (TV) a) difuzare radio în format analogic b) difuzare radio în format digital - DVB-T - DVB-H 3) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale
---	---	---	--	---	--	---	--	---

Anexa nr. 4

la Regulamentul privind regimul de autorizare generală și liberă a licențelor de utilizare a resurselor limitate pentru furnizarea rețelelor și serviciilor publice de comunicații electronice

НАЦИОНАЛЬНОЕ АГЕНТСТВО ПО
РЕГУЛИРОВАНИЮ В ОБЛАСТИ
ЭЛЕКТРОННЫХ КОММУНИКАЦИЙ И
ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

AGENȚIA NAȚIONALĂ PENTRU
REGLEMENTARE ÎN
COMUNICAȚII ELECTRONICE ȘI
TEHNOLOGIA INFORMAȚIEI A
REPUBLICII MOLDOVA

DECLARAȚIA INFORMATIVĂ – TIP

de furnizor de rețele și/sau servicii publice de comunicații electronice, eliberată în temeiul Legii comunicațiilor electronice nr. 241-XVI din 15.11.2007 (*Monitorul Oficial*, 2008, nr.51-54, art. 155).

Furnizorul (denumirea/numele) :

Codul fiscal/IDNO:

Adresa sediului (juridică): str. bloc of. (ap.)

MD-....., sat r-nul (r)

mun/or.....

Republica Moldova

Înregistrat în Registrul public al furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice cu nr. din

Retele publice de comunicații electronice: din data

Rețele publice de comunicații electronice: din data (se indică denumirea rețelelor, care urmează a fi furnizate, conform Fișei de descriere abstractă a rețelor și serviciilor de comunicații electronice)

Servicii publice de comunicatii electronice: din data

(se indică denumirea serviciilor, care urmează a fi furnizate, conform Fișei de descriere abstractă a rețelilor și serviciilor de comunicații electronice)

Furnizarea rețelor și/sau serviciilor publice de comunicații electronice se va efectua în conformitate cu prevederile Legii comunicațiilor electronice nr. 241-XVI din 15 noiembrie 2007, ale Regulamentului privind regimul de autorizare generală și eliberare a licențelor de utilizare a resurselor limitate pentru furnizarea rețelor și serviciilor publice de comunicații electronice, aprobat prin Hotărârea Consiliului de Administrație al ANRCETI nr. din, (Monitorul Oficial, 2010, nr. art.) și ale altor acte normative în vigoare, aplicabile în domeniu.

Declaratia Informativa a fost eliberata in urma realizarii Notificarii inregistrate cu nr. din

.....
 Declarația Informativă a fost modificată (după caz) în urma realizării Notificării înregistrate cu nr. din

Director

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

prin rețele publice terestre de distribuire a comunicațiilor prin cablu

- a) fibră optică
 - b) cablu coaxial
 - c) UTP/FTP/STP
 - d) în format analogic
 - e) în format digital
- DVB-C
- IP-TV

4) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele publice terestre fără fir de distribuire a comunicațiilor electronice

- în format analogic
- în format digital
- MMDS
- MVDS
- LMDS

5) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele publice cu acces prin satelit

- a) DTH
b) DVB-S
c) S-DAB

6) difuzarea/retransmisia serviciilor de programe audiovizuale prin rețele publice mobile;

2.2.7. Alte tipuri de servicii de comunicații electronice destinate publicului
(de specificat)

Semnătura și ștampila solicitantului

L.S.

Anexa nr. 8
la Regulamentul privind regimul de autorizare generală și
eliberare a licențelor de utilizare a resurselor limitate pentru
furnizarea rețelor și serviciilor publice de comunicații
electronice

REPUBLICA MOLDOVA

LICENȚĂ

Seria _____

Denumirea autorității de licențiere

Nr. _____

Agencia Națională pentru Reglementare în
Comunicații Electronice și Tehnologia
Informației

Se indică genul de activitate care urmează a fi practicat

Codul fiscal

Genul de activitate, integral sau parțial, pentru a cărei desfășurare se eliberează licența

Data eliberării licenței

Valabilă pînă la

Semnătura conducătorului autorității de
licențiere

7. Resursele de numerotare/blocurile în care vor fi utilizate:

[illegible]

8. Pentru furnizarea rețelelor/serviciilor de comunicații electronice:

[illegible]

La declarația/cererea de eliberare sau prelungire a licenței, se anexează următoarele documente:

- copia de pe certificatul de înregistrare a întreprinderii sau organizației solicitante;
- copia de pe buletinul de identitate al administratorului întreprinderii sau organizației solicitante;
- procura pentru persoana împuternicită legal, în cazul respectiv;
- raportul privind utilizarea resurselor de numerotare atribuite anterior (în cazul respectiv).

Solicitantul, prin reprezentantul legal al său, își asumă pe propria răspundere responsabilitatea pentru respectarea condițiilor de licență și pentru veridicitatea datelor și documentelor prezentate.

Furnizorul, pe propria răspundere își asumă responsabilitatea pentru respectarea drepturilor utilizatorilor finali în legătură cu revocarea licenței pentru utilizare a resurselor de numerotare.

Furnizorul este conștient de faptul că persoanelor cărora li s-a revocat licența de utilizare a resurselor de numerotare pentru rețeaua sau serviciul respectiv, nu mai pot beneficia de acestea pe o perioadă cuprinsă între 3 luni și un an de la data revocării.

(semnătura reprezentantului legal al solicitantului)

L.S.

¹ conform Registrului corespondenței de ieșire al solicitantului;

² se completează p. 1. – p. 5.

³ se completează p. 1. – p. 6.

Acte ale Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică**128 HOTĂRÎRE**
privind tarifele de livrare a energiei termice
consumatorilor finali

În legătură cu modificarea tarifelor la gazele naturale livrate centralelor termice pentru producerea și aprovizionarea cu energie termică a consumatorilor de tip urban prin sistemele de alimentare centralizată, a tarifelor la energia termică livrată de centralele electrice cu termoficare și întru ajustarea tarifelor la energia termică în conformitate cu costurile reale de producție, în temeiul art. 13¹ alin.(2) lit. e) din Legea serviciilor publice de gospodărie comunală nr.1402-XV din 24.10.2002 (*Monitorul Oficial nr. 14-17/49 din 07.02.2003*) cu modificările ulterioare, Consiliul de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică **HOTĂRĂȘTE:**

1. Se aprobă tarifele la energia termică livrată consumatorilor, conform anexei.

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE:
DIRECTORUL GENERAL AL ANRE

Directori

Nr. 404. Chișinău, 2 februarie 2011.

2. Se aprobă tariful la apa de adaos tratată chimic, livrată de către S.A. „Apă-Canal Chișinău” în rețelele termice în mărime de 83,93 lei/tona (fără TVA).

3. Se abrogă:

- Hotărîrea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 369 din 17 februarie 2010 (*Monitorul Oficial nr. 29/105 din 23.02.2010*);

- Hotărîrea Consiliului de administrație al Agenției Naționale pentru Reglementare în Energetică nr. 377 din 14 mai 2010 (*Monitorul Oficial nr. 75-77/293 din 18.05.2010*).

4. Prezenta hotărîre intră în vigoare la data publicării.

Victor PARLICOV

Leonid Belinschi
Mariana Botezatu
Nicolae Raileanu

Anexă

la Hotărîrea Consiliului de administrație
al ANRE nr. 404 din 2 februarie 2011

Tarifele la energia termică livrată consumatorilor

Denumirea întreprinderilor	Tarif (fără TVA), lei/Gcal
S.A. „Termocom”	898
S.A. „Apă-Canal Chișinău”	934
Î.M. „Termogaz” (mun. Bălți)	1047
S.A. „Comgaz-Plus” (or. Ungheni)	1126
Î.M. „Rețelele Termice Călărași”	1505
Î.M. „Centrale și Rețele Termice” (or. Orhei)	1161
Î.M. „Rețelele Termice Cimișlia”	1432
Î.M. „Rețelele Termice” (mun. Comrat)	1123
Î.M. „Antermo” Anenii Noi	1053
Î.M. „Rețelele Termice Ștefan-Vodă”	1466

Acte ale Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței**129 HOTĂRÎRE**

Acționînd în temeiul art.12 al Legii nr. 1103-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la protecția concurenței, examinînd cererea nr.10 din 28.07.2010 a Î.M. „Magt-Vest” S.R.L., completată ulterior cu cererea nr.14 din 06.08.2010 referitor la semnele încălcării Legii nr.1103-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la protecția concurenței de către S.A. „Moldovagaz”, nota examinatorului și materialele anexate, Consiliul Administrativ al ANPC

HOTĂRĂȘTE:

1. A stabili situația dominantă a S.A. „Moldovagaz” pe piața serviciilor de furnizare a gazelor naturale la tarife reglementate către unitățile de distribuție pe întreg teritoriul al Republicii Moldova.

2. A lua act de acțiunile S.A. „Moldovagaz” și S.R.L. „Bălți-gaz” întreprinse pentru înlăturarea semnelor încălcării

Legii nr. 1103-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la protecția concurenței.

3. A înceta examinarea acțiunii inițiată prin Dispoziția Consiliului Administrativ al ANPC nr. 39 din 6 august 2010, în legătură cu măsurile întreprinse de către S.A. „Moldovagaz”, S.R.L. „Bălți-gaz” în scopul conformării cu prevederile Legii nr.1103-XIV din 30 iunie 2000 cu privire la protecția concurenței.

4. A informa Agenția Națională pentru Reglementare în Energetică cu prezenta hotărîre.

5. Prezenta hotărîre intră în vigoare la data adoptării și va fi adusă la cunoștință părților interesate.

6. Prezenta hotărîre poate fi atacată în instanța de judecată în modul prevăzut de legislația în vigoare.

7. Dispozitivul prezentei hotărîri va fi publicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

PREȘEDINTELE CONSILIULUI
ADMINISTRATIV AL AGENȚIEI NAȚIONALE
PENTRU PROTECȚIA CONCURENȚEI

Nr. APD-39-10/5. Chișinău, 27 ianuarie 2011.

Viorica CĂRARE